

”Oikeat häät”

Yksilöllisten elämysten etsintä kollektiivisissa häärituaaleissa

Aino Maria Luotonen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2008

SISÄLLYS

1	MISTÄ HÄISSÄ ON KYSE?	2
1.1	HÄÄT ILMIONÄ	3
1.2	HÄÄKULTTUURIN VIRRRAN VIETÄVÄNÄ	6
1.3	PERINTEISTEN HÄIDEN VETOVOIMA	9
2	SOSIOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	11
2.1	KYLÄYHTEISÖN JUHLASTA ROMANTTISEN RAKKAUDEN SYMBOLIKSI	12
2.2	UUDENLAISIA SIDOKSIA MUODOSTAMASSA	16
2.3	PERINTEET YHTEISÖÄ UUDISTAVANA RITUAALINA	18
2.4	KULUTUS JA DISTINKTIOPELI	21
2.5	HÄIDEN ELÄMYKSET	25
3	TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT	28
3.1	HAASTATTELUMENETELMÄ JA HAASTATELTAVIEN REKRYTOINTI	28
3.2	HAASTATTELUT JA HAASTATELTAVAT	34
3.3	AINEISTON ANALYYSI	39
4	HÄIDEN SOSIAALISET YHTEISÖT	46
4.1	PARISKUNTAKESKEINEN TOIMINTAMALLI	46
4.2	MORSIANKESKEINEN TOIMINTAMALLI	50
4.3	JAETUN VASTUUN TOIMINTAMALLI	53
4.4	OMAT HÄÄT JA MUIDEN HÄÄT: HÄÄKULTTUURI TIETOLÄHTEENÄ	58
4.5	UUSI HÄÄYHTEISÖ	61
5	KAHDET PERINTEET, KAKSI YHTEISÖÄ	64
5.1	KIRKKOVIIHKIMINEN PERINTEIDEN YTIMESSÄ	64
5.2	MORSIUSPUKU: KEKSITYSTÄ PERINTEESTÄ PYHÄKSI PERINTEEKSI	69
5.3	LUOTUJEN PERINTEIDEN JUHLAA	74
5.4	HÄÄRITUAALIT SEKULAARIN YHTEISÖN PYHÄNÄ	79
6	OMANNÄKÖISYYS ERONTEON VÄLINEENÄ	85
6.1	KOHTI OMANNÄKÖISYYTTÄ	85
6.2	DISTINKTIOKAMPPAILUN KESKILUOKKA	89
6.3	HÄÄT MODERNIN HEDONISTIN PROJEKTINA	96
7	ELÄMYKSET HÄIDEN YTIMESSÄ	103
7.1	AINUTKERTAISUUS	103
7.2	LUKSUS	107
7.3	TUNNELMA	111
8	PÄÄTELMÄT	117
	LÄHTEET	123
	LIITE 1	
	KOOSTE HÄÄSUUNNITELMISTA	
	LIITE 2	
	HAASTATTELURUNKO	

1 MISTÄ HÄISSÄ ON KYSE?

Tässä tutkimuksessa tarkastelen oman aikamme ja oman yhteiskuntamme häitä. Niitä voi määritellä perinteisiksi, tavallisiksi tai ainutlaatuisiksi näkökulmasta riippuen – tutkimukseni osoittaa kaikkien määritelmien pätevän tarkastelun kohteena oleviin häihin. Kiinnostuksen kohteena ovat siis häät sellaisina kuin ne julkisten keskustelujen, arkipuheen ja toisaalta häitään suunnittelevien näkökulmista näyttävät. Häät ovat meille kaikille arkielämästä tuttu ilmiö, ja useimmat meistä ovat käyneet monissa häissä itsekkin. Häistä puhutaan usein elämänkaaren huippuhetkenä tai käännekohtana ja häpäivästä suurena ja tärkeänä päivänä. Tunnemme häistä lukemattomia esityksiä median ja populaarikulttuurin välityksellä. Häitä esitetään kaiken tyypissä elokuvissa, televisiosarjoissa ja mainoksissa, ja ne ovat vakiinnuttaneet asemansa romanttisten komedioiden ja draamojen käännekohtana tai onnellisena loppuna. Viime vuosina televisiosta on saatu seurata sellaisia täysin häille omistautuneita sarjoja kuin *Kesähäät*, *Yllätyshäät* ja *Noora menee naimisiin*. Aviosuhde ja häät ovat myös naistenlehtien ja iltapäivälehtien vakioaiheita (Jallinoja 1997). Vaikka häät eivät koskettaisi itseä tai omaa lähipiiriä, tulvivat ne ympärillämme kuvina ja puheena kiteyttäen ja toisaalta uudelleen tuottaen joitakin aikamme arvostuksista ja asenteista.

”Naimisiinmeno on muodissa”, otsikoi Helsingin Sanomat 16.1.2006 jutun, jossa vuoden kuluttua avioituva pariskunta kertoo pitävänsä mielestään pienehköt, reilun sadan vieraan häät. Budjettia ei ole, sillä ”nyt mennään naimisiin ja sillä hyvä”. Toisaalla kerrotaan kirkkohäitä pian viettävistä Sarista ja Anssista, joille kirkkohäät ovat ”itsestään selvä ratkaisu”, eikä muista vaihtoehdoista ”edes tiedetty”. Pariskunta kertoo kirkkohäiden olevan ”ikimuistettava, jopa pyhä tapahtuma, johon liittyy jotain meitä suurempaa”. (Helsingin Sanomat 30.1.2005.) Helsingin Sanomien verkkosivujen Ryhmäterapia-palstalla, jolla lukijat voivat kysyä ammattilaisilta esimerkiksi suvusta ja perheestä, eräs lukija esittää kysymyksen siitä, pitääkö etäiseksi koetut serkut kutsua häihin. Aiheesta on syntynyt riitaa äidin kanssa häitä suunniteltaessa. Tähän Helsingin kaupungin Pari- ja perheterapiayksikkö vastaa neuvoen keskustelemaan aiheesta, mutta muistuttaa lopuksi olevan tärkeää, että häät ovat ”nuorten näköiset”. Nämä kolme esimerkkiä siitä, millaista keskustelua häistä käydään mediassa, kertovat hääilmiöstä ja tämän tutkimuksen aiheista enemmän kuin ensi näkemällä voisi ajatella.

Häät ovat juhla, johon ollaan valmiita kuluttamaan suuriakin summia rahaa. Koska häät ovat ainutkertaiset, ei toteutuksessa haluta pihistellä. Häiden ”oleminen muodissa” voi toki viitata solmittujen avioliittojen määrään, mutta ennen kaikkea se kuvaa häistä käytävän keskustelun ja hääkuvaston määrää: häät näkyvät niin ajankohtaismediassa kuin populaarikulttuurissakin, ja avioitumisen yhteydessä häiden järjestämistä pidetään lähes itsestään selvänä. Itseäänselvyyttä kuvaa myös artikkeliote, jonka mukaan kirkollinen vihkiminen perinteisin menoin on edelleen vahvassa asemassa. Lisäksi sen kerrotaan edustavan jopa jotakin pyhää. Keskustelu vieraslistasta ja perheterapeuttien vastaus siihen kertoo puolestaan kahdesta asiasta: ensinnäkin häät aiheuttavat neuvottelua ja ristiriitoja sukupolvien välille. Toiseksi korostetaan ikään kuin itsestään selvänä sitä, että häiden on oltava ”nuorten näköiset”. Kulutus, ainutkertaisuus, itsestään selvänä pidetty perinteisyys, ristiriidat ja kompromissit sekä ’omannäköisyys’ ovat tämän päivän hääilmiön keskeisimpiä teemoja, ja niiden varassa lähestyn häitä ja häitään suunnittelevia.

1.1 HÄÄT ILMIONÄ

Niin avioliittoinstituution kuin häidenkin merkitys on viime vuosikymmeninä muuttunut merkittävästi, molemmissa tapauksissa tosin omaa logiikkaansa noudattaen. Avioerojen määrä on kasvanut, avoliitot ovat yleistyneet ja seksuaalikäyttäytymistä säätelevät normit väljentyneet. Myös avioitumisen ajankohtaa säätelevät normit ovat muuttuneet. Seurusteluun ja tulevien aviopuolisoiden yhteensopivuuden varmistamiseen käytetty aika on nykyisin varsin pitkä ja avioliittoa edeltää useimmiten avoliitto, toisinaan myös perheen perustaminen (Jallinoja 2000, 79). Muut parisuhteen muodot nähdään usein hyvinä vaihtoehtoina avioliitolle (Gaughan 2002).

Väestöntutkimuslaitoksen Perhebarometri vuodelta 2007 osoittaa, että avoliitto koetaan jo varsin tasavertaisena parisuhteen muotona avioliiton kanssa, ja avioitumiseen tarvitaan jokin selvä syy (Paajanen 2007, 40). Avioliiton solmiminen ei enää ole välttämätön alku yhteiselle elämälle, jonka oletetaan sen sijaan alkaneen jo paljon aiemmin. Naimisiinmenolla ei enää useimmissa tapauksissa ole erityisiä elämäntavallisia seurauksia (Jallinoja 1997, 126). Avioliiton solmiminen on kuitenkin yhä ajankohtainen ja merkittävä ilmiö. Vuonna 2006 solmittiin 28 236 avioliittoa, mutta

on huomattava, 2000-luvulla solmittujen avioliittojen määrä on selvästi vaihdellut vuosittain (Tilastokeskus 2008). Asenteiden vapaamielistymisestä huolimatta avioliitto tarjonnee edelleen statusta, jota muu parisuhteen muoto ei kykene tarjoamaan. Tähän viittaa se, että 69 prosenttia suomalaisista pitää lapsetonta avioparia perheenä, mutta vain 55 prosenttia ajattelee lapsettoman avoparin olevan perhe (Paajanen 2007, 26.)

Missä ja miten avioliittoja sitten solmitaan? Vuonna 2007 kaikista solmituista avioliitoista 60 prosenttia oli kirkollisia vihkimisiä, kun taas vuonna 2003 vihittiin vielä 68 prosenttia avioituvista kirkossa. Kirkossa vihittävien määrä on viime vuosina ollut laskussa samoin kuin kirkkoon kuuluvien osuuskin. Vuoden 2003 lopussa evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 84 prosenttia väestöstä. Kirkollisten vihkimisten osuus on varsin suuri, kun otetaan huomioon suomalaisten uskonnollisuuden aste. Vuonna 2003 tehdyn Kirkkomonitor-kyselytutkimuksen mukaan suomalaisista 74 prosenttia piti itseään kristittyinä, 63 prosenttia luterilaisena ja 38 prosenttia uskovana osuuksien ollessa nuoremmissa ikäryhmissä pienempiä. (Kirkko muutosten keskellä 2004, 39, 51, 125; Avioliittotilasto 2007.) Pidänkin todennäköisenä, että kirkkoviikimisen suosiota selittävät myös muut tekijät kuin vihittävien uskonnollisuus. Tämä johtaa keskusteluun häiden merkityksen muutoksesta: vaikka avioliittoinstituution voi nähdä heikentyneen ja menettäneen merkitystään viime vuosikymmeninä ja vuosina, ei samaa voi sanoa häistä. Häistä puhutaan ja niitä määritellään niin arkipuheessa kuin mediassakin, ja häitä suunnitellaan huolella ja pitkään. Väitän myös, että juuri kirkkohäät näkyvät ja kuuluvat mediassa ja arkipuheessa jopa enemmän kuin niiden noin 60 prosentin osuus vihkimisistä antaisi olettaa.

Avioliiton ja häiden merkitys on viime vuosisatoina kokenut suuria muutoksia. Esimodernina aikana pariskunnan tutustumisvaiheella ei ollut sen kaltaista itsen ja toisen 'löytämisen' merkitystä kuin nykyään (Gillis 1997, 139). Omassa jälkimodernissa yhteiskunnassamme parisuhteen yhteistä henkistä perustaa luodaan avioitumista edeltävänä pitkänä seurusteluajana. Itsen ja toisen tunteminen sekä niin oman identiteetin kuin parisuhteenkin rakentaminen nähdään rakkaussuhteessa keskeisinä. Avioliitto ei enää ole selvä etappi yksilön elämänkaareissa, vaan siitä on suhteessa tietoisesti päätettävä eri tavalla kuin ennen, ja ajatuksen elinikäisestä avioliitosta on korvannut ajatus 'niin kauan kuin kaikki menee hyvin' (Beck-Gernsheim 2002, 12, 50–51). Giddensin (1992) mukaan omalle ajallemme tyypillinen 'puhdas

suhde' perustuu kahden autonomisen yksilön vapaaseen tahtoon; suhde on olemassa niin kauan, kun molemmat osapuolet sitä haluavat. Suhteen säännöt luodaan tasavertaisen, avoimen kommunikaation kautta, ja suhdetta säätelevät sen sisäiset säännöt, eivät ulkoiset instituutiot. 'Puhtaan suhteen' yleistyessä avioliiton solmiminen ja sen juhliminen näyttävien menoin ei kuitenkaan ole menettänyt suosiotaan, päinvastoin.

Jos suhdetta pohjimmiltaan pitävät koossa vuosien aikana yhdessä luodut suhteen sisäiset säännöt, voidaan kysyä, mihin näyttävästi avioitumisen viehäytys perustuu. Gillisin (1997) mukaan häät symboloivat rakkautta, eivät vain avioituvalle pariskunnalle vaan kaikille, joita niiden taianomaisuus kiehtoo. Vaikka romanttisen rakkauden hyväksytään aiempaa useammin kukoistavan myös avioliiton ulkopuolella, kuten avoliitoissa, muissa kuin heteroseksuaalisissa parisuhteissa ja peräkkäisissä parisuhteissa, on häiden suosio ehkä vahvempi kuin koskaan. Gillis väittääkin, että ruokimme uskoamme romanttiseen rakkauteen suurten häiden avulla. Häät ovat edelleen vahvin symboli yhdelle kulttuurimme vahvimista ideaaleista: täydelliselle parisuhteelle. (Mt., 150–151.)

Häiden suosio on vähintäänkin pysynyt samana, ellei kasvanut, avioliiton menettäessä merkitystään niin avoliittojen kuin avioerojenkin yleistyessä. Puhe häistä on lisääntynyt, mutta se näyttää olevan yllättävän yhtenäistä: häitä määritellään paljon ja tarkasti, mutta yllättävän yksimielisesti. Mielikuvat tavallisista häistä – joskaan häitä ei mediassa tai arkipuheessa määritellä tavallisiksi niiden ainutlaatuisen luonteen vuoksi – ovat vahvoja. Häiltä toivotaan tai jopa vaaditaan perinteisyyttä. Kuvailisin julkisista keskusteluista ja arkipuheesta syntyvää käsitystä perinteisistä nykyhäistä, tavallisista häistä, karkeasti siten, että niihin kuuluu kirkollinen vihkiminen tai avioliiton siunaaminen, hääjuhla ruoka-, juoma- ja kakkutarjoiluineen, häävalssi, morsiamen isän puhe, hääyleisöä hauskuuttavia hääleikkejä tai ohjelmanumeroita, hääkimpun ja sukkanauhan heitto ja mahdollisesti tanssia. Tärkeää perinteisiin nojaavissa häissä on myös hääparin pukeutuminen: morsiamella on valkoinen tai vaalea pitkä hääpuku asusteineen ja hääkimppuineen, sulhasella puolestaan vaihtoehtoisesti saketti, smokki, frakki tai tumma puku. Morsiamen pukeutuminen on erityisen tärkeää, sillä morsiamen ajatellaan olevan hääyleisön huomion keskipiste ja hääpäivän ajatellaan olevan ennen kaikkea hänen päivänsä. Myös häiden valmistelussa ja niitä seuraavissa rituaaleissa on

noudatettava tiettyjä muodollisuuksia ja tapoja: kutsut on tehtävä huolella ja lähetettävä reilusti etukäteen, suunnittelun avuksi nimetään kaaso ja best man, ja häitä seuraa häilyön vietto muualla kuin kotona ja lisäksi häämatka. Suunnittelussa on kuitenkin myös noudatettava uudenlaista periaatetta siitä, että häistä on tultava hääparin näköiset. (Liite 1 esittää koosteen tämän tutkimuksen kohteena olevien häiden elementeistä.)

Hääkulttuuri ja häitä koskevat normit ja arvostukset vaikuttavat niin julkisissa kuin yksityisissäkin keskusteluissa olevan varsin 'koskemattomia'. Vaihtoehtoisia tulkintoja hääromantiikasta esitetään melko harvoin. Perinteiset kirkkohäät ovat usein häiden määritelmä myös niille, jotka tekevät elämänsä liittyen tavanomaisesta poikkeavia valintoja (ks. Närvi 2008). Samaan aikaan on kuitenkin paradoksaalisesti lisääntynyt puhe häistä persoonallisena ja hääparia kuvastavana juhlanä. Olen kiinnostunut siitä, kuinka tämän päivän avioituvat suunnittelevat häitään näiden diskurssien leikkauspisteessä.

1.2 HÄÄKULTTUURIN VIRRRAN VIETÄVÄNÄ

Häät kykenevät symboloimaan romantista rakkautta voimakkaammin kuin mikään muu tapahtuma tai rituaali, ja lisäksi niiden symboliikka tulvii silmiemme eteen mitä moninaisimmista lähteistä. Gillis (1997, 151) toteaa häiden tarjoavan symboleja, metaforia, kuvia ja narratiiveja, jotka esiintyvät niin elokuvissa kuin televisiossakin ja joita voidaan hyödyntää missä tahansa yhteydessä. Nämä romanttisen rakkauden ja erityisesti häiden representaatiot ovat merkittäviä, kun pyritään paikantamaan sitä kulttuurista lokaatiota, jossa tämän päivän avioituvat suunnittelevat häitään.

Populaarikulttuuri ja mainonta tuottavat normatiivista kuvastoa heteroseksuaalisesta parisuhteesta ja sen huippuhetkistä kuten häistä, ja Paasonen (1999) toteaa angloamerikkalaisen hääteollisuuden kukoistavan myös Suomessa. Van Zoonenin (1994, 24) mukaan hegemonisia käsityksiä välittää omana aikanamme nimenomaan media, joka samalla tuottaa näitä käsityksiä esimerkiksi sukupuolesta ja sukupuolirooleista. Heteroseksuaalisen romanttisen rakkauden representaatioista puhuttaessa ollaan sukupuolen tuottamisen kysymysten äärellä, ja siksi pidän niiden tarkastelemista välttämättömänä.

Naistenlehtien on todettu korostavan vallitsevaa sukupuolisopimusta ja tuottavat miesten ja naisten elämänalueita vahvasti erillisinä (Töyry 2006, 214–215). Sama havainto pätee myös moniin muihin kulttuurituotteisiin. Populaarikulttuurin, erityisesti romanttisen fiktion narratiiveissa sankarittaret kasvavat kauniiksi ja voimakkaiksi naisiksi ennen kaikkea romanttista rakkaussuhdetta, eivät niinkään itseään tai maailmaa varten (Christian-Smith 1990, 95–96; ks. myös Törrönen 1996, 40–41).

Mainoskuvastossa puolestaan tuotetaan korostettua feminiinisuutta ja maskuliinisuutta. Mainoksissa esiintyy aiempaa enemmän stereotyyppisiä käsityksiä kyseenalaistavaa parodiaa, mutta traditionaalinen, heteronormatiivinen ja parisuhdetta korostava kuvasto on edelleen näkyvimmissä roolissa (Rossi 2003, 119). Siivosen (2006, 240) mukaan naistenlehtien menestystä ja lukijakunnan laajuutta selittää se, että lehdet yhdistävät oikeassa suhteessa kulutusta ja fantasiaa. Näitä elementtejä mediassa korostetaan vahvasti, kun luodaan käsitystä häistä. Kolmas keskeinen ulottuvuus median luomassa hääkäsitäksessä on perinteisyys. Aikakauslehtien hääjuttuja tutkinut Tammilehto (1998, 45–47) toteaa, että 90-luvun aikakauslehdissä häistä luodaan yhdenmukaista kuvaa korostamalla häiden rituaaleja, ja tämä suuntaus on voimistunut parin edeltävän vuosikymmenen aikana.

Häiden osalta media ja populaarikulttuuri tarjoavat erityisen vahvoja mielikuvia ja malleja 'oikeanlaisen' romanttisen tunnelma luomiseksi. Tätä hääkäsitästä voisi luonnehtia englanninkielisellä termillä 'white wedding', joka viittaa viktoriaanien ajalta peräisin olevaan häätraditioon, jonka keskiössä oli neitseellinen morsian – joskin termi 'white' yhdistettäneen nykyisin vain puvun väriin. Käsite 'white wedding' ei kuitenkaan ole siirtynyt suomenkieliseen keskusteluun sen paremmin alkuperäisenä kuin käännettynä, vaikka vastaavat häiden representaatiot ovat. Tästä syystä kutsun median esittelemää häätyyppiä ja toisaalta erilaisissa keskusteluissa määriteltyjä toivotunlaisia ja tavallisiakin häitä haastateltavieni sanoin 'perinteisiksi häiksi' tai 'oikeiksi häiksi'.

Häitä suunnittelevia pariskuntia ympäröi naistenlehtien, tv-sarjojen, elokuvien, kaunokirjallisuuden, häälehtien ja sosiaalisissa suhteissa ilmenevien odotusten ja normien välittämä keskustelu. Se sisältää ohjeistuksen ja kuvaston häistä ja niihin liittyvistä perinteistä, tavoista, vaihtoehtoista ja näihin liitettävistä arvostuksista. Tätä

kutsun kokonaisuudessaan *hääkulttuuriksi*, joka ilmenee puheena, tarinoina ja kuvina. Hääkulttuuri voi toisinaan olla selkeästi normatiivista. Avioituvat voivat halutessaan ammentaa siitä tai tehdä eroa siihen – hääkulttuurin tarjoamiin kuviin, malleihin ja normeihin on kuitenkin väistämättä otettava kantaa. Hääkulttuurissa ja arkipuheessa esiintyy diskursseja, erilaisia tapoja, joilla häistä voidaan puhua. Diskurssilla tarkoitetaan samanaikaisesti merkityksen tuottamisen sosiaalista, historiallista ja institutionaalista prosessia sekä prosessin tuotosta (Lehtonen 2000, 69). Hääkulttuurin diskurssit ja representaatiot tarjoavat häitään suunnitteleville välineet häiden maailmassa toimimiseen.

Michel de Certeau (1984, 185) mukaan dogmeja ja kollektiivia totuuksia muodostetaan kahden mekanismin avulla. Ensimmäinen on väite siitä, että puhutaan 'todellisuuden nimissä', ja tämä 'todellisuus' määrittää sen, mitä uskotaan, ja samalla se on itse uskomisen teko. Toiseksi diskurssi, joka saa legitimizeettinsä siitä, että se edustaa 'todellisuutta', levittäytyy elementteinä, jotka järjestävät käytäntöjä. De Certeau toteaa, että nämä kaksi mekanismia näkyvät järjestelmässä, jossa media vakiinnuttaa 'todellisuuden' ja kulutushyödykkeet järjestävät ja levittävät tätä todellisuutta sitä mukaa, kun niitä ostetaan ja kulutetaan. De Certeau jäsentelyä soveltaen hääkulttuuri näyttäytyy legitiiminä 'todellisuuden' diskurssina: sillä on hegemoninen asema mediassa oikeiden häiden määrittäjänä, ja sen edustamaa totuutta levittävät niin media- ja kulttuurituotteet kuin suoraan häihin liittyvät hyödykkeet aina morsiuspuvuista vihkisormuksiin ja hääkakkuihin. Hääkulttuuria siis vahvistetaan ja tuotetaan uudelleen sekä mediassa ja kulttuurituotteissa että konkreettisissa häävalmisteluissa hääkulutuksen kautta. Hääkulttuurin käsite on tutkimukseni kysymyksenasettelulle keskeinen, sillä sen avulla voidaan tarkastella hääprosesseja suhteessa toisiinsa. Hääkulttuurin käsite kiinnittää häät laajempaan häiden kontekstiin ja toisaalta hääparin muuhun yhteisöön.

Eva Illouzin (1997) mukaan populaarikulttuuri ja media ovat levittäneet romanttisia narratiiveja ja representaatioita varsin tehokkaasti, sillä käsitykset romantiikasta ovat samankaltaisia yhteiskuntaluokasta riippumatta. Suurin osa ihmisistä käyttää massakulttuurin romanttista kuvastoa ja tyyppillisenä pidettyä romanttista toimintaa keinoina luoda romanttisia hetkiä ja romantiikkaa omassa elämässään. (Mt., 248–251, 262). Stevi Jacksonin (1993) mukaan romantiikan kulttuuriset narratiivit kietoutuvat yksityisiin käsityksiin ja kokemuksiin romantiikasta ja rakkaudesta. Itse asiassa niistä

tulee välttämättömiä yksilön rakkauden kokemukselle, sillä tunteita ja kokemuksia tulkitaan niiden kulttuuristen konstruktioiden kautta. Yksityiset ja julkiset narratiivit sekoittuvat yhä voimakkaammin, kun media tekee yksityisiä narratiiveja julkiseksi esittelemällä julkisuuden henkilöiden ja myös tavallisten kansalaisten yksityiselämää ja parisuhteita yhä laajemmin. Jackson (1993) puhuu narratiiveista, itse puhun mieluummin representaatioista tai esityksistä. Narratiivin oletan viittaavan enemmän juonelliseen tapahtumakulkuun, romanttiseen skriptiin, kun taas representaatiot käsitän myös ei-juonellisina, välähdyksenomaisina esityksinä romantiikasta ja rakkaudesta. Kokemus hääprosessista muodostuu siis tulkinnoissa, joita tehdään suhteessa hääkulttuuriin sekä julkisiin romantiikan ja rakkauden representaatioihin ja diskursseihin. Avioituvat ovat väistämättä hääkulttuurisen virran vietävinä häitään suunnitellessaan. Pyrinkin tarkastelemaan, kuinka se heitä kuljettaa: annetaanko virran viedä, pyritäänkö uimaan vastavirtaan tai jopa hyppäämään kuivalle maalle, ja missä määrin virran ylipäätään huomataan kuljettavan.

1.3 PERINTEISTEN HÄIDEN VETOVOIMA

Häiden merkitys on muuttunut itsestään selvänä pidetystä elämän käännekohtasta vapaasti valittavaksi rituaaliksi. Kun avioliitto ja häät ovat tulleet vapaiden yksilöllisten päätösten aiheiksi, on häistä tullut yhä suurempia, muodollisempia ja rituaalisempia – ’perinteisempiä’. Nykyisellä, vallitsevalla hääperinteiden käsitteellä viitataan erilaisiin tapoihin, joiden tarinat poikkeavat toisistaan monin tavoin. Kun pariskunta pitää ’perinteiset häät’, on häiden esikuvana historiallisesti pitkäikäisen tradition sijasta 80- ja 90-luvuilla yleistynyt tapa viettää häitä, johon on sekoittunut muualta tulleita vanhempien aikakausien perinteitä, suomalaisia perinteitä sekä hääkulttuurin välittämiä angloamerikkalaisia varsinkin uusia tapoja (häiden historiallisesta muutoksesta tarkemmin luvussa 2.1).

Suomalaisten häiden perinteisyyttä suhteessa yksilöiden hääkokemuksiin ei kuitenkaan aiemmassa tutkimuksessa ole juuri tarkasteltu, ja muutenkaan suomalaisen häätutkimuksen ei voi väittää olleen vilkasta. Sen sijaan Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa häitä on tarkasteltu historiallisessa kontekstissa pohtien hääperinteiden

suosiota niiden alkuperän ja muutoksen valossa (esim. Gillis 1985; Pleck 2000). Etenkin tuoreessa tutkimuksessa on käsitelty perinteisyyden lisäksi 'omannäköisyyden' tavoitetta, johon pyritään ylellisen kulutuksen keinoin (esim. Boden 2003; Charsley 2001; Otnes & Pleck 2003). Hääprosessin työnjakoa ja sen sukupuolittuneisuutta on myös tarkasteltu (esim. Humble, Zvonkovic & Walker 2007; Leonard 1980; Sniezek 2005), ja tutkittu on myös erityisesti morsianidentiteetin muodostusta (esim. Boden 2001; Corrado 2002). Omassa työssäni yhdistyy useita aimmassa tutkimuksessa esiintyneitä lähestymistapoja: perinteiden suosion pohtiminen, omannäköisyyden tarkastelu sekä hääprosessissa ilmenevät sukupuolten väliset erot.

Katson suomalaisia häitä tarkastelevalle haastattelututkimukselle olevan tilausta. Pysin hyödyntämään aiempien hääkulttuurin ja hääparien kokemuksia tarkastelleita, lähinnä ulkomaisia empiirisiä tutkimuksia, joihin viittaan kautta oman tutkimukseni. Pysin tuomaan keskusteluun uuden näkökulman, joka keskittyy nimenomaan suomalaisiin häihin ja hääprosessin eri ulottuvuuksiin. Aiemmassa empiirisessä tutkimuksessa on tarkasteltu häitä perhejuhlanä, jossa perinteiden ja rituaalien noudattaminen on keskeistä. Tuoreessa tutkimuksessa on usein painotettu häiden olevan joko pariskunnan yhteinen tai jopa morsiamen oma projekti, jossa tärkeällä sijalla on oman itsen toteuttaminen. Nämä diskurssit esiintyvät myös mediassa käytävässä keskustelussa ja arkipuheessa: häät ovat perinteisiä rituaaleja täynnä, ja samaan aikaan pariskunnat pyrkivät omannäköisiin häihin. Perinteet ja rituaalit liittyvät kiinteästi yhteisön historiaan, kun taas omannäköisyydessä häiden keskeisenä piirteenä on ensisijaisesti kyse yksilöllisestä mausta, tyylistä ja kulutuksesta.

Kiinnostukseni hääilmiöön kumpuaa tämän ristiriidan ihmettelystä. Kuinka yhteisön perinteet yhdistetään yksilöllisiin toiveisiin ja pyrkimyksiin? Missä suhteessa toisiinsa nämä vastakkaisilta vaikuttavat ulottuvuudet ovat tämän päivän häissä ja häiden suunnitteluprosessissa? On myös kiinnostavaa, miten tämä ristiriita heijastuu hääprosessin toimijoihin: suunnitellaanko häitä yksilön vai yhteisön voimin? Aiheuttaako yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden yhteensovittaminen ristiriitoja ja neuvottelun tarvetta myös prosessin toimijoiden välille? Yhteisöllisyyden ja rituaalien ja toisaalta yksilöllisyyden välistä ristiriitaa tarkastelen luvussa 2 sosiologisen kirjallisuuden avulla.

2 SOSIOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Amitai Etzionin (2004a, 7–15) mukaan juhlapyhien ja rituaalien tehtävänä on koota toistuvasti yhteisö yhteen ja vahvistaa sen sisäisiä siteitä. Etzioni jaottelee juhlapyhät ja perhejuhlat kahteen kategoriaan niiden sosiaalisten roolien mukaan. Ensimmäisiä hän kutsuu uudelleen sitoutumisen juhliksi (recommitment holidays), joissa vahvistetaan yhteisiä arvoja ja uskomuksia narratiivien ja seremonioiden avulla. Toinen tyyppi on jännitteiden hallinnan juhla (tension management holidays), joka täyttää yhteisön vahvistamisen funktion epäsuorasti vapauttamalla kollektiivisten uskomusten ja arvojen aiheuttamia jännitteitä. Asetan häät Etzionin jaottelun ensimmäiseen kategoriaan, sillä ne vahvistavat rituaalein ja symbolein perheen, suvun tai muun yhteisön kollektiivisesti jaettuja arvoja ja käsityksiä. Toisaalta häiden voi ajatella sisältävän joitakin jännitteiden hallinnan juhlille tyypillisiä piirteitä, sillä esimerkiksi häiden ylellinen kulutus ja luksussymbolien käyttö ovat merkkejä arjen järjestyksen mullistamisesta. Etzionin määritelmässä kiteytyy useita ulottuvuuksia, joita häiden ymmärtämiseksi on tarkasteltava: toisaalta yhteisöllisyyteen liittyvät rituaalit, perinteet ja kollektiiviset kokemukset ja toisaalta yksilöllisiin valintoihin liittyvät ylellisyys, kulutus ja luksus.

Tässä luvussa esittelen ne viisi sosiologista työkalua, joiden varassa lähden tarkastelemaan häitä: häiden historian, yhteisön, perinteet, erottautumisen kulutuksen keinoin sekä elämykset. Selvitän tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja syvennän tarkastelua aineiston analyysin yhteydessä seuraavissa luvuissa. Häät ovat historiallinen ilmiö, ja jotta perinteitä voitaisiin mielekkäästi analysoida, on ne kiinnitettävä historiaan. Tästä syystä tarkastelen luvussa 2.1 avioliiton ja häiden historiaa. Kyseessä ei ole tutkimuksen kohdetta taustoittava katsaus, vaan häiden ja hääperinteiden historia toimii yhtenä analyysini työkaluna. Luvusta 2.2 alkaen siirryn teoreettisempien sosiologisten työkalujen esittelyyn: selvitän suvun, perheen ja sosiaalisten siteiden käsitteitä. Puraan perinteen käsitettä jaotellen sen sosiologisesti kahteen tyyppiin. Pohdin myös perinteen sekä yhteisön ja kollektiivisen muistamisen suhteita. Luvussa 2.4 siirryn häiden yhteisöllisestä ulottuvuudesta yksilölliselle tasolle ja esitän keskeisimmät käsitteet, joiden varassa tulen tarkastelemaan erottautumista niin sosiaalisessa todellisuudessa kuin imaginaarisella tasollakin. Lopuksi esitän joitakin näkökulmia siihen, kuinka voidaan tarkastella häiltä toivottuja elämyksiä ja kokemuksia.

2.1 KYLÄYHTEISÖN JUHLASTA ROMANTTISEN RAKKAUDEN SYMBOLIKSI

Tämän päivän suomalaiset viettävät häitään tavalla, jossa sekoittuvat suomalaiset perinteet, angloamerikkalaiset perinteet ja uudemmat, populaarikulttuurin levittämät häätävät. Häiden rituaalisen ulottuvuuden tarkastelemiseksi on siis syytä perehtyä niin viktoriaanisten häiden perinteeseen kuin suomalaiseen häähistoriaan.

Häät eivät ole aina olleet ensisijaisesti avioituvan pariskunnan juhla eikä avioliitto ainoastaan puolisojen välinen sopimus. Esimodernina ja modernina aikana erilaiset sosiaaliset yhteisöt ovat olleet häiden taustavaikuttajia tai päätösvaltaisia avioliiton solmimisessa. Brittien avioliiton solmimista tutkineen John Gillisin (1985) mukaan 1500-luvulta alkaen häät olivat kollektiivinen tapahtuma, joka oli merkityksellinen koko yhteisölle, ei vain pariskunnalle itselleen ja lähimmille sukulaisille. Avioliiton solmiminen oli poliittinen tapahtuma yhteisön elämässä, ja suurten häiden rituaalien tarkka noudattaminen auttoi koko yhteisöä tässä merkittävässä siirtymäriitissä. (Mt., 56–57.) Avioliitto ei vielä tällöin ollut aikuistumisriitti, vaan aikuisuus oli avioitumisen edellytys ja avioitumisikä yleensä lähempänä kolmeakymmentä (Gillis 1997, 139). Avioliitot eivät olleet täysin järjestettyjä ja sekä miehillä että naisilla oli mahdollisuuksia tutustua toisiinsa (mt., 135). Kuitenkin niin perheenjäsenet, sukulaiset kuin ystävätkin olivat merkittävässä asemassa avioliitosta päätettäessä, ja erityisen vahva asema oli miespuolisilla sukulaisilla taloudellisen asemansa kautta (Frances 2005, 44, 52). 1600-luvun norjalaisia avioliittokäytäntöjä tutkineen Johansenin (2005) mukaan avioliitto oli kahden osapuolen välinen sopimus, ja lupaukseksi avioliitosta tulkittiin myös suullinen sopimus tai sukupuoliyhdyntä. Oikeudenkäynnit, joissa nainen vaati avioliittolupauksen täyttämistä tai korvauksia miehen petettyä avioliittolupauksensa, olivat varsin tavallisia, tapahtuivat lähes aina naisen aloitteesta ja johtivat useimmiten naisen voittoon. Miehiä määrättiin siis avioitumaan oikeuden päätöksellä. (Mt., 24, 27, 33.) Suomen käytäntöihin ei muista Pohjoismaista poiketen juurtunut katolilainen avioliittokäsitys, joka korosti pariskuntaa vahvojen sukulaisuussuhteiden ja vanhempien auktoriteetin sijaan, vaan viimeinen sana tyttären avioliitosta oli sukulaisilla ja erityisesti talouden isännällä (Pylkkänen 2005, 80).

Esimodernina aikana häät eivät rikkoneet arjen rytmiä, vaan ne sovitettiin yhteisön arkielämään. Morsiamen vanhemmat eivät saattaneet tytärtään kirkkoon, vaan heidän

osallistumisensa päättyi ennen seremoniaa, eikä heillä ollut mitään velvoitetta järjestää häävastaanottoa. Myöskään sukulaisia ei kutsuttu, elleivät he olleet saman yhteisön jäseniä. Häissä juhlittiin yhteisöä, ei avioparia, ja morsian ja sulhanen eivät erottuneet ikätovereistaan esimerkiksi pukeutumisellaan. Uskonnollinen seremonia oli häpäivänä sivuosassa, ja välittömästi vihkimisen jälkeen puolisojen kykyä uusiin isännän ja emännän rooleihin koeteltiin erilaisilla tempuilla, joista selvittiin maksamalla lunnaat. (Gillis 1997, 140–142.)

Perrot ja Martin-Fugier (1990) kuvaavat häiden olleen vielä 1800-luvulla elämän merkittävä käännekohta, joka jakoi ihmisen elämän aikaan 'ennen' ja 'jälkeen'. Avioliitto oli instituutio, josta riippui niin yhteiskunnan kuin perheenkin jatkuvuus. Puolison löytäminen ja avioliitosta sopiminen puolestaan oli neuvotteluprosessi, johon osallistuivat sukulaiset, kirkonmiehet ja ystävät, ja jossa punnittiin monenlaisia seikkoja kuten osapuolten varallisuutta, yhteiskunnallista asemaa, liiketoimia, mainetta ja ulkonäköä. (Mt., 185, 307.) Suomalaisten säätyläisten 1800-luvun häätapoja tutkineen Kai Häggmanin (1994) mukaan häät olivat naiselle merkittävä siirtymäriitti, sillä avioituminen muutti hänen yhteiskunnallista asemaansa ja nosti häntä yhteisön arvoasteikolla. Päävastuun häiden järjestelyistä kantoivat morsiamen vanhemmat, joiden kotona vihkiminen myös tavallisesti tapahtui. Vanhempien naittajavallasta luovuttiin 1860-luvulla, joskin vanhemmilla oli oikeus jättää tytär perinnöttömäksi, mikäli tämä avioitui vastoin heidän tahtoaan (Mt., 95–96, 209–210). Latvalan (2005) mukaan varakkaissa perheissä vanhempien tahtoa edelleen kuunneltiin. Maaseudulla solmittiin vanhempien määräämiä liittoja vielä 1900-luvun alussa, sillä tarkoituksena oli löytää ennen kaikkea toisilleen sopivat suvut pikemmin kuin toisilleen sopivat puoliset. Avioliitto koettiin houkuttelevana, vaikka puoliso ei aina olisikaan ollut aivan omien toiveiden mukainen, sillä naimattomuus merkitsi heikkoa sosiaalista asemaa. Täyden itsenäisyyden nainen saavutti vasta jäädessään leskeksi, vaikka silloinkin hänen asemansa oli heikko, mikäli hän asui puolisonsa suvun luona. (Mt., 153–169.)

1800-luvulla romanttinen rakkaus alkoi kuitenkin yleistyä avioliiton solmimisen perusteena. Avioliitto ei enää merkinnytään yksinkertaisesti astumista uuteen rooliin yhteisössä, vaan nyt pariskunnan täytyi luoda yhteinen henkinen maailma symbolisesti. Häistä muodostui tärkein siirtymäriitti naisen elämässä, ja morsiamesta tuli hääjuhlan keskipiste. Häitä alettiin juhlia selvästi arjesta erottautuvina, huolellisesti suunniteltuna

juhlana, ja yhä useammin kirkossa ja vuokratussa juhlapaikassa. Häät kokosivat yhteen kauempanakin asuvat sukulaiset, ja yhteisön sijaan perhe ja suku nousivat tärkeiksi. 1900-luvun alkaessa häistä oli tullut keskiluokan parissa tärkein perhetapahtuma. (Gillis 1997, 143–147.)

Kirkkohäiden vetovoima ulottuu kauas. Viktoriaanisenä aikana 1800-luvun loppupuolella luotiin hääseremonioiden hierarkia, jonka vaikutukset ulottuvat myös oman aikamme suomalaishäihin. Arvostetuimpana avioitumisen tapana pidettiin kirkkohäitä, joissa morsian pukeutui valkoiseen häöpukuun. Edellytyksenä oli morsiamen seksuaalinen koskemattomuus, kun taas sulhasen sukupuolielämällä tai sen puuttumisella ei ollut merkitystä. Siviilivihkiminen asetettiin hierarkiassa alemmas, ja siviiliseremonioiden avioituivat raskaana olevat, eronneet, lesket, eri uskontokuntiin kuuluvat tai eri etnistä alkuperää keskenään olevat pariskunnat. (Pleck 2000, 210.) Gillis (1997) huomauttaa, että kirkkohäät olivat tavallisia erityisesti ylä- ja keskiluokan parissa, eivät niinkään työväenluokan keskuudessa. Kyse ei ollut vain työväenluokan pienemmistä taloudellisista resursseista, vaan myös siitä, että työväenluokan nuorilla naisilla ei ollut tarvetta suurelliseen siirtymäriittiin tyttöydestä aikuisuuteen – he olivat sen jo saavuttaneet työn ja joskus äitiydenkin kautta. Kirkkohäät kuitenkin yleistyivät nopeasti, ja 1950-luvulla suuret kirkkohäät olivat jo tavallisia kaikissa yhteiskuntaluokissa. (Mt., 149.) Vielä 1960-luvun lopulla siviilivihkimistä pidettiin jollakin tavoin häpeällisenä ja kirkkohäitä ainoana oikeana avioliiton solmimisen tapana (Leonard 1980).

Angloamerikkalaisen hääkulttuurin vaikutus tämän päivän suomalaisiin häihin on kiistaton, ja kyse ei ole vain viime vuosikymmenten kehityksestä. Jo 1900-luvun alun häätavoissa voi nähdä selvää vaikutusta siitä voimakkaasta hääkulttuurista, joka sai alkunsa Iso-Britanniassa ja levisi myös Yhdysvaltoihin. Nykyhäiden pohjana oleva häiden viettämisen tapa sai alkunsa kuningatar Viktorian ja prinssi Albertin häistä vuonna 1840, jolloin kuninkaallisen nähtiin ensimmäisen kerran pukeutuvan valkoiseen morsiuspukuun. Viktorian häät nousivat tavoiteltavaksi esikuvaksi, jota viktoriaanisen aikakauden yläluokka pyrki 1800-luvun kuluessa vakiinnuttamaan 'traditiona'. Näin pyrittiin vahvistamaan aikakauden vallitsevia arvoja: avioliiton pyhyyttä ja sen uskonnollista tunnustamista, romanttista rakkautta, siveyttä, puhtautta ja naisen roolia kodin piirissä. Osa hääperinteistä onkin perua viktoriaaniselta aikakaudelta, jolloin

vakiinnutettiin uudenlainen häättraditio. Vain muutamia vuosikymmeniä vanhoja tapoja alettiin ritualisoida. Näin pyrittiin popularisoimaan ajatusta suurten, paljon rituaaleja sisältävien häiden 'perinteisyydestä'. (Pleck 2000, 207–214.)

Suomessa kirkko yleistyi tavallisimmaksi vihkipaikaksi vasta 1930-luvulla. 1700- ja 1800-luvuilla säätyläiset, virkamiehet ja varakkaat talolliset oli useimmiten vihitty kotona, toisinaan pappilassa tai kirkossa. (Heikinmäki 1981, 349–352.) Valkoinen hääpuku vakiinnutti asemansa vain hieman aikaisemmin. 1600- ja 1700-luvuilla säätyläisillä oli hääpukunaan elinikäinen musta juhlapuku. 1800-luvun puolivälissä alettiin häitä varten tehdä erillinen puku, tavallisimmin musta, joskus värillinen. 1800- ja 1900-luvun vaihteessa yleistyi värillinen, yleensä pastellisävyinen puku, mistä siirryttiin valkoiseen pukuun ja huntuun. Välivaiheessa valkoinen huntu yhdistettiin myös värilliseen tai mustaan pukuun. Kokovalkoinen asu huntui yleistyi eteläsuomalaisilla talonpoikaismorsiamilla vuosisadan vaihteessa, Itä- ja Pohjois-Suomessa puolestaan 1920–30-luvuilla. Hääpuvun malli noudatteli edelleen yleistä juhlapukumuotia, mikä näkyi esimerkiksi helman pituuden vaihteluna. Samaan aikaan jäi morsiusasusta lopullisesti pois aiemmin yleinen suuri morsiuskruunu. Kruunu ja huntu kuuluivat neitsytmorsiamelle, ja 1900-luvun alussa alettiin näin ajatella myös valkoisesta hääpuvusta. (Mt., 241–267.) Nykyään valkoista pukua ja huntua käyttävät halutessaan myös toistamiseen vihittävät morsiamet. Hääpukuun yleisesti liitetyt merkitykset ovat siis muuttuneet samalla, kun häämuoti on vakiintunut omaksi erityiseksi lajikseen. Hääpuvun malli ei enää juuri noudata yleisten muotivirtausten tuomia vaihteluja. (Lehto 2001, 93.)

Romanttinen rakkaus avioliiton solmimisen perusteena yleistyi vasta 1800-luvulla, kun avioliitossa oli vuosisatojen ajan ollut kyse ennen kaikkea taloudellisista järjestelyistä ja vakaudesta. Nyt omana aikanamme romanttinen rakkaus on suositumpaa kuin koskaan. Romanttisen suhteen solmimisesta on tullut aikuisuuden merkki, ja koko länsimainen kulttuuri on keskittynyt parisuhteen ympärille. (Gillis 1997, 133–134.) Häistä puolestaan on tullut parisuhteen huippuhetki ja sen symbolinen vahvistus. Samaan aikaan kun häät ovat muuttuneet koko kyläyhteisön juhlasta yhä henkilökohtaisemmaksi juhlaiksi, ovat ne kuitenkin ritualisoituneet ja formalisoituneet. Perinteiden noudattamisesta on tullut yhä tärkeämpää. On kiinnostavaa, kuinka tämä muutos näkyy tämän päivän avioituvien ajatuksissa ja mielipiteissä. Historian valossa herää kysymys,

ovatko häät ennen kaikkea suvun tai perheen juhla, ja millainen osa siinä on pariskunnalla ja heidän keskinäisellä romanttisella siteellään. Kun häistä näyttää historiallisen tarkastelun valossa muodostuneen yhä pienemmän piirin juhla, on kiinnostavaa selvittää, miksi häiden muodollisuus ja perinteisyys koetaan tärkeänä.

2.2 UUDENLAISIA SIDOKSIA MUODOSTAMASSA

Häät ovat intensiivinen ja nopea poikkeama yhteisön arkielämästä, ja ne antavat tilaisuuden esittää performatiivisin keinoin joitakin yhteisön ominaisuuksia ja kulttuurisia totuuksia (vrt. Procter 2004, 133). Luvussa 2.1 käsitelin häiden historiallista muutosta kyläyhteisön juhlasta suvun juhlaksi ja siitä yhä pariskuntakeskeisemmäksi juhlaksi. Eri aikoina häät ovat siis koonneet yhteen erilaisen yhteisön. Nyt häät ovat perheen, suvun ja ystävien juhla sekä avioituvan pariskunnan oma juhla. Ei olekaan aivan selvää, minkälaiset roolit näillä toimijoilla on nykyhäiden prosessissa. Minkälainen suku ja minkälainen perhe häissä kokoontuvat? Entä miten perhejuhlaan sovitetaan yhä kasvava yksilön ja pariskunnan rooli?

Thomas Scheff (1997, 65–78) erottelee sosiaalisia sidoksia sen perusteella, kuinka voimakasta niiden sitovuus on. Sopivan sidoksen vallitessa osapuolet ymmärtävät toistensa ajatukset ja hyväksyvät ne, mutta se ei uhkaa yksilön näkemyksiä. Jos sidos on liian löyhä, omia näkökulmia ja ajatuksia korostetaan toisen osapuolen näkemyksen kustannuksella. Sidokset voivat olla myös liian tiiviitä, jolloin heikommassa asemassa oleva osapuoli korostaa toisen näkemyksiä ja toiveita omien näkemystensä kustannuksella. Sekä liian tiiviit että liian heikot sidokset synnyttävät vieraantuneisuutta. Sen sijaan sidokset, jotka ovat sopivassa määrin sosiaalisesti sitovia, eivät uhkaa yksilön autonomiaa, mutta varmistavat yhteisöllisyyden jatkuvuuden. Scheffin erittely toimii lähtökohtanani, kun tarkastelen häiden suunnitteluprosessia ja sen eri toimijoiden välistä dynamiikkaa.

Häistä puhutaan sukujuhlina, mutta mistä puhumme, kun puhumme sukulaisuudesta? Antropologi David Schneiderin ([1968] 1980) mukaan länsimainen sukukäsitys perustuu toisaalta verisiteisiin, toisaalta avioliittoon. Sukulaisuutta voi siten määrittään

luonnon järjestys (natural order), lain järjestys (order of law) tai molemmat. Jos verisidettä ei ole, ainoa sukulaisuutta määrittävä asia on yksilöiden suhde, heidän käyttäytymismallinsa, johon vaikuttavat niin lait, säännöt, tavat kuin traditiotkin. Näiden kahden kulttuurisen järjestyksen pohjalta sukulaisuus voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: ensiksi sukulaisuussuhteisiin, joita sitoo toisiinsa ainoastaan luonnon järjestys, toiseksi sukulaisuussuhteisiin, joita sitoo lain järjestys sekä kolmanneksi sukulaisuussuhteisiin, joita sitovat molemmat järjestykset. (Mt., 21, 25–28.) Schneiderin sukukäsitystä seuraten häissä muodostetaan uutta sukulaisuutta: solmittavan avioliiton kautta kumpikin puoliso astuu lain järjestyksen säätämän sukulaisuuden piiriin suhteessa puolisonsa sukuun. Tämä oman ja puolison suvun kohtaaminen ja sen kautta uuden sukuyhteisön luominen on toki yksi häiden yhteisöllisistä funktioista. Antropologi Marilyn Strathern (1992, 135) kuitenkin toteaa, että länsimaiset yhteiskunnat eivät järjesty sukulaisuussuhteiden kautta ja siten sukulaisuus menettää merkitystään muiden yhteisön muotojen noustessa tärkeämmiksi. Herääkin kysymys, mitkä yhteisön muodot häissä nousevat sukulaisuuden rinnalle tai jopa sitä merkittävämmiksi.

Etzionin (2004a, 20) mukaan rituaalien avulla voidaan myös luoda ja vahvistaa uudenlaista suhdetta yhteisön ja sen jäsenten välillä prosessissa, joka samalla edistää ja vahvistaa rituaaliin osallistuvien arvojen tai uskomusten muutosta. Tämä näkökulma on relevantti pohdittaessa sitä, millaista yhteisöä häät tuovat yhteen ja kenen arvoja ne todella vahvistavat. Vaikka uskon Schneiderin hahmotteleman sukulaisuuden käsitteen vallitsevan myös haastateltavieni keskuudessa, on kaikista perhejuhlista juuri häiden kontekstissa mielekästä pohtia myös Etzionin näkökulmaa. Häissä on historiallisten muutosten jälkeenkin kyse yhteisön kokoontumisesta (vrt. Etzioni 2004; Pleck 2000; Procter 2004), mutta historiallisten muutosten myötä niistä on tullut aiempaa selvästi pariskuntakeskeisempi tapahtuma. Koska hääparilla on verrattain autonominen asema häiden suunnittelussa, herää kysymys, minkälaista yhteisöä häät luovat.

Antropologi Janet Carsten (2004, 75) tarkastelee sukulaisuutta dynaamisena prosessina, jossa sekä luodaan että toisaalta puretaan sukulaisuutta. Carstenin näkökulmasta häissä kokoontuvaa ja jo juhlan suunnitteluprosessin kautta vahvistuvaa yhteisöä voi tarkastella irtautumalla Schneiderin sukulaisuuskäsitteestä ja kiinnittämällä huomio yksinkertaisesti siihen, millaisilla mekanismeilla hääprosessissa tehdään sosiaalista

yhteenkuuluvuutta ja toisaalta eroa. Häät ovat Carstenin näkökulmasta tulkiten rituaalinen keino luoda ja purkaa sukulaisuutta, ja mielenkiinto kohdistuu siihen, ketkä sukulaisuutta hääprojektissa tekevät ja suhteessa keneen tätä yhteenkuuluvuutta luodaan. Näin voidaan analyttisesti määritellä nykyhäiden yhteisöä.

2.3 PERINTEET YHTEISÖÄ UUDISTAVANA RITUAALINA

Jallinojan (1997) mukaan häistä luodaan suuri ja merkityksellinen rituaali perinteiden ja seremonioiden avulla, jotka yhteisön jäsenet tunnistavat. Perinteet korostavat häiden toimimista symbolisena merkinä, jonka avulla pariskunnat erottavat parisuhteen kaikista muista parisuhteista. Nykyhäät ovat täynnä perinteitä, niin muualta lainattuja kuin kansalliseen perinteeseen pohjaaviakin. (Mt., 126–129.) Historioitsija Eric Hobsbawm (1983a) kuvaa käsitteellään keksitty perinne (invented tradition) perinteiden luomista prosessina, jossa jotain toimintaa ritualisoidaan ja formalisoidaan. Tätä tehdään suhteessa menneisyyteen, mutta ei ehkä sen syvällisemmin kuin vain toistamalla toimintaa samanlaisena, jolloin toiminta alkaa automaattisesti merkitä jatkuvuutta. Näin pyritään säilyttämään jokin sosiaalisen elämän alue korostetun muuttumattomana, vaikka ympäröivä maailma muuttuisi. (Mt., 1–4). Myös ’modernit hääperinteet’, nykyhäissä nähtävät perinteet, perustuvat ennen kaikkea tiettyjen toimintojen muodoltaan tarkasti määriteltyyn toistoon. Häärituaalit toistuvat useimmissa häissä, mutta niiden suhde menneisyyteen ei ehkä ole muu kuin juuri tämä toisto itsessään. Traditiot ovat tyhjentyneet alkuperäisistä merkityksistä, mutta juuri niiden toistuminen ritualisoi niitä ja tekee niistä ’perinteen’. Näin hääperinteitäkin luodaan jatkuvasti Hobsbawmin keksityn perinteen logiikkaa noudattaen.

Perinteiden luomisella on usein poliittinen tavoite, jonka jokin ryhmä pyrkii saavuttamaan vakiinnuttamalla uusia perinteitä. Keksityillä perinteillä pyritään vahvistamaan tiettyjä arvoja tai ideologioita ja edistämään siten sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Hobsbawm 1983a, 1; 1983b, 263.) Viktoriaaninen hääperinne, joka on suomalaistenkin nykyhäiden perustana, noudattaa syntyhistorialtaan Hobsbawmin teoriaa. Viktoriaaninen yläluokka vakiinnutti ripeässä tahdissa 1800-luvun lopulla ajatuksen ’brittiläisestä hääperinteestä’, joka vahvisti sen omia arvoja (Pleck 2000, 208–

214). Hobsbawmin teorian valossa koko nykyhäiden käsitys on siis keksitty perinne. Historiallisen kehityksen näkökulman lisäksi perinteiden luomisen teorian avulla voidaan tarkastella myös hääperinteiden nykyistä funktiota ja perinteiden jatkamisen prosessia. Yhä edelleen hääperinteitä toistetaan suhteessa menneisyyteen, mutta on tarkasteltava sitä, tehdäänkö tätä toistoa keksityn perinteen logiikalla, alkuperäisistä merkityksistä välittämättä, vai onko hääperinteillä jokin syvempi merkitys niitä harjoittaville.

Brittien ja skottien hääriittejä tutkineen sosiaaliantropologin Simon Charsleyn (1992, 132–133) mukaan tietynä aikakautena tavalliset, käytännölliset ja jopa standardeina pidetyt käytännöt saavat uudenlaisen merkityksen silloin, kun ne jatkuvat sellaisella aikakaudella, jonka toimintatavat ja käytännöt ovat erilaiset. Kun toiminta on irronnut alkuperäisestä kontekstistaan, siitä tulee salaperäistä ja tulkinnoille avointa. Koska sillä ei ole selvää funktiota, sen katsotaan olevan luonteeltaan ekspressiivistä eli ikään kuin itsestään symbolista. Hääperinteet ovat siis menettäneet alkuperäiset merkityksensä, mutta silti niiden katsotaan ilmaisevan jotakin – mitä ne ilmaisevat, sillä ei ehkä lopulta ole avioituvien mielestä merkitystä.

Hobsbawmin näkökulmasta hääperinteitä luodaan toistamalla aiemmissä häissä nähtyä seremoniallisen tarkasti, ja toiminnalla ei ole enää samaa sisällöllistä merkitystä kuin alun perin. Charsley puolestaan korostaa sitä, että alkuperäisen merkityksen korvaa jonkinlainen toiminnasta itsestään kumpuava merkityksellisyys, jonka saa aikaan toiminnan ja sen alkuperän vieraus omana aikanamme. Keskeistä on, että molemmat näkökulmat selittävät hääperinteiden yleisyyttä nykyhäissä ennen kaikkea niiden muodon tunnettavuudella. Perinteet kuuluvat häihin, ne tekevät niistä muille tunnistettavan juhlan (vrt. Jallinoja 1997, 126–129) ja ne jopa itsessään merkitsevät jotakin – ainakin oikeita ja perinteisiä häitä. Oli kyse sitten aidosti vanhasta oman yhteiskunnan tai yhteisön traditiosta tai uudemmassa, populaarikulttuurin representaatioiden välityksellä omaksutusta tavasta, niiden uusintamisen mekanismi on sama. Toiston kautta niistä tulee ikään kuin itsestään ekspressiivisiä. Niillä on myös alkuperästään riippumatta sama tavoite: viestiä yhteisölle juhlapäivän ainutkertaisuutta ja symbolista merkitystä.

Émile Durkheim ([1912] 1980) esittää teoksessaan *Uskontoelämän alkeismuodot* reaalisten ja ideaalisten asioiden jaottelun kahteen luokkaan uskonnollisille ilmiöille ominaisena. Jaottelu pyhään ja profaaniin on kaikkien uskonnollisten järjestelmien perustana, ja pyhää voi järjestelmästä riippuen olla missä vain; itse luokittelun vastakohtaisuus on kuitenkin yleismaailmallinen. (Mt., 55–57.) Voimakkaasti sekularisoituneessa yhteiskunnassamme Durkheimin uskonnolliselle maailmalle tyypillisiä piirteitä on siirtynyt sekulaarin alueelle, esimerkiksi romanttiseen rakkauteen (Illouz 1997, 8). Perinteet nähdään muuttumattomina ja niitä halutaan viime vuosikymmenten individualisoitumisen ja häiden yksilöllistymisen jälkeenkin toistaa samanlaisina kuin ennen. Durkheimin teoria herättääkin pohtimaan, viestiäkö halu säilyttää ja uudelleen tuottaa perinteitä siitä, että hääperinteissä on jotakin pyhää. Durkheimin näkökulmasta vaikuttaa siltä, että nykyhäissä on pyhiä piirteitä, niin muuttumattomia ovat jotkut häiden elementit ja niin kiistaton on häiden asema 'suurena päivänä'. Kiinnostavaa onkin, mikä on pyhyden ja toisaalta keksittyjen perinteiden ja niiden uudelleen luomisen asema ja keskinäinen suhde häiden kontekstissa.

Durkheimin ([1912] 1980) teoriassa rituaalit ja pyhän kokeminen kytkeytyvät yhteisöön. Juhlan aikana ihmisten profaaniin arjen maailmaan liittyvät huolet ja ajatukset jäävät syrjään, ja keskiöön nousevat traditiot, uskomukset ja muut sosiaaliset asiat eli toisin sanoen yhteisö. Juhlissa ja seremonioissa yhteisö ohjaa ihmisten käytöstä ja ajattelua, ja siten yhteisö on elävämpi kuin koskaan. Juuri yhteisen rituaalin kokemisen kautta yhteisö vahvistuu ja se ikään kuin luodaan uudelleen. (Mt., 308–310.) Oletan myös häiden olevan arjen profaanista elämästä erottuva juhla, jolla on yhteisön yhteen kokoava ja sitä vahvistava funktio, jota toteutetaan rituaalien keinoin. Jo edellä asetin häät Etzionin (2004a, 7–15) määrittelemään uudelleen sitouttavien juhlien kategoriaan. Durkheimin teorian valossa voi pohtia, mikä merkitys pyhän kokemisella on tälle sitouttamisen funktiolle häiden kontekstissa.

Durkheimin käsitys yhteisön tarpeesta luoda sidettä menneisyyteensä on myös Maurice Halbwachs ajattelun perustana. Durkheimin tapaan Halbwachs ([1941] 1992, sit. Misztal 2003) ajattelee, että muistamisen funktio on yhteisön vahvistaminen ja yksilön kiinnittäminen yhteisöön, mikä tapahtuu yhteisön arvoja ja pyrkimyksiä symboloimalla. Halbwachs toi sosiologiseen keskusteluun kollektiivisen muistin käsitteen: yhteisö kehittää omasta menneisyydestään muistin, joka korostaa yhteisön ainutlaatuista

identiteettiä. Yksilön muistot ovat aina sidoksissa yhteisön muistiin ja kollektiiviseen identiteettiin. (Mt., 50–51.) Myös Halbwachs'n näkökulmasta häiden tehtävä on siis vahvistaa yhteisöä korostamalla sitä, mikä on yhteisölle ominaista nyt ja menneisyydessä. Hääperinteiden jatkuvuus on siten yhteisön kollektiivisen muistin tuotos ja samalla sen tuottamisen prosessi. Yksilöiden näkemys muistamisen arvoisista asioista ja siitä, miten niitä muistetaan, on sidoksissa yhteisön käsitykseen itsestään. Näin yhteisön merkityksellisiksi määrittämät rituaalit koetaan myös henkilökohtaisella tasolla tärkeiksi. Hääperinteiden jatkaminen on siis niin yhteisöllinen kuin yksilöllinenkin prosessi, jonka lopputuloksena yhteisö vahvistuu ja luo tietoisuutta itsestään.

2.4 KULUTUS JA DISTINKTIOPELI

Rituaalien kautta vahvistuvan yhteisöllisyyden lisäksi tarkastelen häitä toisesta, hyvin erilaisesta näkökulmasta, joka kiinnittää huomiota *yksilön* pyrkimykseen erottautua ja saada nautintoa hääprosessista. Sharon Boden (2001) näkee häät kulutuksena, jota romanssi, järki ja fantasia määrittävät: häät ovat jotakin, joka tuotetaan ja kulutetaan. Häiden muodostuminen yhä suuremmaksi kulutusjuhlaksi kytkeytyy romantiikan ja kapitalistisen markkinatalouden suhteeseen, joka on Illouzin (1997) mukaan kehittynyt kahdessa eri prosessissa: romantiikka on tuotteistettu siten, että kulutus ja luksus ovat lopulta alkaneet määritellä romanttista rakkautta. Toiseksi hyödykkeitä on romantisoitu niin mainonnan kuin elokuvankin keinoin liittämällä arkipäivän kulutustuotteita romanttiseen rakkauteen ja glamouriin ja luksukseen, jotka puolestaan nähdään romanttisen rakkauden osana. (Mt., 25–47.) Illouz kuvaa romantiikan ja kulutuksen suhdetta kaksijakoiseksi: romantiikan, rituaalin ja kulutuksen keinoin voidaan ilmaista kahdenlaisia näkemyksiä romanttisesta utopiasta. Ensimmäinen näkemys korostaa romantiikan ylellisiä ja muodollisia ilmauksia sekä glamouria johtaen siten erottautumispyrkimykseen sekä sosiaalisten ja taloudellisten erojen korostumiseen. Toinen näkemys taas korostaa oman itsen paljastamista, rakastavaisten yhteensulautumista, autenttisuutta ja anti-institutionaalisia itsemäärittelyjä, jolloin romantiikka näyttäytyy tasa-arvoisena utopiana. (Mt., 151.) Kulutus ja romantiikka kohtaavat myös häiden suunnittelussa, ja siten Illouzin näkökulma on huomionarvoinen.

Häiden kulutusvalintoja tekevälle yksilölle kyse on paljon muustakin kuin vain tietyn tuotteen valinnasta ja käyttämisestä. Koko kulutuskokemus muotoutuu sen mukaan, millaisia merkityksiä yksilö liittää tuotteeseen ja sen käyttöön. Moniin häihin liittyviin hyödykkeisiin liitetään vahvoja merkityksiä, jotka oletetaan kulttuurisesti jaetuiksi, ja hääkulttuuri osaltaan vahvistaa ja tuottaa näitä merkityksiä. Kun häistä tulee yksilöiden ja konstruoidun 'meidän' identiteettiä heijastava projekti, pyritään kulutusvalinnoilla ilmaisemaan omaa makua ja tyyliä (vrt. Boden 2001; Sniezek 2005). Identiteettiä ja julkista esitystä 'meistä' luodaan niiden merkitysten kautta, jotka omille kulutusvalinnoille annetaan. Kulutusta ei tule ymmärtää käyttöarvojen ja materiaalisten hyödykkeiden kulutuksena vaan ensisijaisesti merkkien ja merkitysten kulutuksena. Elämäntavat ja elämän tyylittely ovat yhä vahvemmin kulutuksen motiiveja, eivätkä ihmiset enää nykyään omaksu elämäntapoja niitä pohtimatta. Kulutuskulttuurissa elämäntyylistä tehdään elinikäinen projekti, ja yksilöllisyyttä ja tyyliä tuodaan esiin mitä erilaisimmilla keinoilla. (Featherstone 1991, 85–86.)

Miten kulutusvalinnoille annettavat merkitykset sitten määrittyvät? Mistä häitään suunnittelevat ammentavat liittäessään merkityksiä valintoihinsa? Yhden mahdollisen näkökulman hääsuunnittelun valintojen ja merkityksenannon prosessien tarkasteluun tarjoaa Pierre Bourdieun teoria erottautumisesta. Bourdieun teorian ytimessä on erottautumisen käsite, joka kytkeytyy tiukasti yhteiskuntaluokkaan. Hänen ajatuksensa on, että kaikki ihmiset pyrkivät käyttäytymisellään, valinnoillaan ja ruumiillisuudellaan erottautumaan muihin yhteiskuntaluokkiin kuuluvista. Erottautuminen perustuu makuun: sen avulla ihminen luokittelee itsensä ja sen kautta hänet luokitellaan. Maku yhdistää niitä, joilla on samankaltainen tausta ja elinolosuhteet ja toisaalta se erottaa heidät muista. (Bourdieu 1984, 57). Maut jakaantuvat kolmeen pääluokkaan, jotka noudattelevat yhteiskuntaluokkien rajoja. Hallitseva luokka määrittelee legitimiin hyvän maun, jota keskiluokka pyrkii jäljittelemään. Keskiluokka arvostaa ylemmän luokan kulttuuria, mutta siihen kuuluvilla ei ole tarpeeksi kulttuurista pääomaa, jotta se todella tuntisi legitimiä kulttuuria. Työväenluokka puolestaan on sidottu taloudellisiin pakkoihin ja arvostaa sitä, mikä sen osana muutenkin olisi. (Bourdieu 1984, 16, 323, 372; Mäkelä 1994, 251.)

Distinktioteorian keskeisimpiä käsitteitä on *habitus*, jonka perusteella erilaisia käytäntöjä luokitellaan, ja joka samalla tuottaa tätä luokittelua. Habitus on rakenne, jonka yksilö sisäistää ja jonka avulla hän tuottaa merkityksenantoja. Se on yksilön käyttäytymisen ytimessä ja elämäntyylien rakentamisen perusta. Koko sosiaalinen todellisuus rakentuu habituksen kahdelle ulottuvuudelle: kyvyille tuottaa luokiteltavissa olevia käytäntöjä ja toisaalta kyvyille erotella ja arvottaa näitä käytäntöjä. Habitus on siis yksilöiden sisäistämä erojen järjestelmä, jonka avulla tuotetaan sosiaalista identiteettiä. Habitusta tuottaa koulutus – niin yksilön itsensä hankkima kuin se, minkä hän välillisesti saa lapsuudenkodissaan vanhempiensa koulutustaustasta riippuen. (Bourdieu 1984, 80, 170–172.) Habitus muodostuu siis niin tiedostamattoman kuin tietoisinkin oppimisprosessin tuloksena (Bourdieu 1985, 110). Koulutuksellisen pääoman lisäksi merkittäviä habituksen ja yksilön luokka-aseman muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat kulttuurinen pääoma ja taloudellinen pääoma. Nämä ovat sidoksissa toisiinsa, ja esimerkiksi kulttuurinen pääoma karttuu nimenomaan sellaisissa olosuhteissa, joissa taloudelliset tarpeet eivät ole huolenaiheina. (Bourdieu 1984, 53–54.)

Erottautuminen tapahtuu eri elämänalueille sijoittuvilla *kentillä*, joilla on kullakin oma legitimiuden järjestelmänsä eli tiettyjen ominaisuuksien systeemi, joka rakentaa luokituksia ja siten myös yhteiskuntaluokkaa. Kentillä on oma logiikkansa, jonka mukaan yksilön sisäistämät asenteet tai hänen hankkimansa tuotteet, joiden kautta hän ilmaisee ominaisuuksiaan, saavat arvonsa ja tehonsa. Jollakin kentällä keskeisin määrittävä tekijä voi olla taloudellinen pääoma, jollakin puolestaan kulttuurinen pääoma. Samat käytännöt saattavat saada jopa vastakkaisia arvoja ja merkityksiä eri kentillä. (Bourdieu 1984, 94, 112–113.) Kenttien toimintaa ohjaavat osittain yleiset lait, mutta jokaisella kentällä kamppailua käydään sen spesifien lakien mukaan (Bourdieu 1985, 105).

Myös häiden maailmassa yksilöt pyrkivät tuomaan esiin tyyliään, makuaan ja elämäntapaansa. Häiden avulla voidaan ilmaista sosiaalisia ja yhteiskunnallisia eroja, ja siten häät voi nähdä sosiaalisen toiminnan kenttänä (vrt. Bourdieu 1984, 226). Häiden kentällä kamppaillaan kaikkien muiden kenttien tavoin siitä, kenellä on valta määrittellä legitimi hyvä maku (mt., 254). Herääkin kysymys, millä tavoin häitään järjestävät tuovat esiin omaa tyyliään yksilöinä ja miten he pyrkivät rakentamaan käsitystä itsestään pariskuntana. Häät sisältävät lukemattoman määrän yksityiskohtia, joiden

kautta erottautuminen on mahdollista. Miten luokkapohjainen teoria soveltuu häiden kentälle?

Bourdieuin teorian soveltamisessa häiden maailmaan on toki monia rajoitteita. Ylipäättään distinktioteorian soveltamista ranskalaisesta yhteiskunnasta selvästi eroavaan yhteiskuntaan on pidetty ongelmallisena, ja esimerkiksi Suomessa keskiluokan käyttämän erottautumisjärjestelmät eivät ole läheskään yhtä hienovaraisia kuin Bourdieun tutkimassa 1960-luvun Ranskassa (Mäkelä 1994, 261, 264). Lisäksi häiden kentän toimijat ovat koko yhteiskuntarakenteen näkökulmasta varsin homogeeninen joukko. En kuitenkaan pyri sijoittelemaan hääilmiötä pikkutarkasti Bourdieun teoriaan, vaan käytän kentän, distinktion ja pääoman käsitteitä yleisempänä lähestymistapana häiden tarkasteluun. Pidän Bourdieun teoriaa relevanttina myös häiden kentällä, jonka erottautumisjärjestelmä poikkeaa perinteiseen luokkapositioon sidotusta järjestelmästä. Linko (1998, 45–46) toteaa, että pyrkimys erottautumiseen ei ole kadonnut sosiaalisesta todellisuudesta, vaan erottautumisen keinojen variaatio vain on monilla kentillä laajempi kuin Bourdieun yhteiskuntaluokkaperustaisessa teoriassa.

Yhteiskuntaluokan käsite ei riitäkään sellaisenaan selittämään hääsuunnittelun valintoja ja niille annettavia merkityksiä, eikä häiden maailman hierarkia perustu perinteiseen luokkapositioon. Häiden kentällä hyvän maun määrittäjinä voidaan nähdä tietty osa niistä julkisuuden henkilöistä, joiden häitä ja yksityiskohtaisia valintoja hääkulttuuri esittelee ja joiden ratkaisuista häitään suunnittelevat ihmiset, luokkapositioon katsomatta, ammentavat ideoita. Kauniit, rikkaat, tyylikkää ja sopivasti kulttuurista pääomaa omaavat julkisuuden henkilöt muodostavat eräänlaisen nykyajan globaalin yläluokan, joka kykenee määrittelemään legitiimin hyvän maun häiden vahvasti visuaalisella ja arjesta irrallaan olevalla kentällä. Lisäksi häiden kuitenkin tulee olla hääparin näköiset ja kuvastaa heidän persooniaan, yhteistä makuaan ja parisuhdettaan. Legitiimien häiden toteuttaminen on siis tasapainoilua hääperinteiden, hääkulttuurin tarjoaman kuvaston ja oman maun välillä eli luovimista romanttisen utopian autenttisuutta korostavan ulottuvuuden ja toisaalta hääkulttuurin glamouria korostavan ulottuvuuden välillä (vrt. Illouz 1997, 151). Tätä tasapainoilua, legitiimin häämaun muodostumista ja aineistoni hääparien positioita häiden kentällä pyrin tarkastelemaan Bourdieun ajatuksia soveltaen.

2.5 HÄIDEN ELÄMYKSET

Häissä erottautumispyrkimykset kietoutuvat kuluttamiseen. Kuluttamisen voi nähdä mentaalina prosessina, jossa haluttuja mielikuvia kantavien tuotteiden avulla kokeillaan uusia tyyliä (Lehtonen & Mäenpää 1997, 160). Mike Featherstone (1991, 86) puhuu kulutuskulttuurin uusista sankareista, jotka tekevät koko elämäntavastaan elinikäisen projektin, jossa tyyliä, makua ja persoonallisuutta tuodaan esiin kaikilla keinoilla pukeutumisesta harrastuksiin. Myös Pasi Falk (1994, 125–128) korostaa kulutuksen mentaalialuettavuutta. Erottautumiseen tähtäävillä kulutusvalinnoilla on merkitystä yksilölle itselleen riippumatta siitä, tunnistavatko muut ihmiset näitä merkkejä ja tulkitsevatko he niitä oikein. Keskeistä on, että yksilö saavuttaa haluamansa statuksen tai identiteetin omilla mielikuvissaan. Näin kulutuksesta tulee ennen kaikkea mielikuvien tasolla tapahtuva identiteetin rakentamisen projekti. Falkin ajatus soveltuu erinomaisesti häiden analysoimiseen: häissä on kyse varsin pienistä eronteista, joilla on merkitystä ennen kaikkea morsiamille ja sulhasille itselleen. Falkin teoretisoinnin pohjalta erottautuminen hääkulttuurin ideaaleista ja poikkeaminen sen normeista näyttäytyy henkilökohtaisena kuluttajaidentiteettiprojektina, joka saattaa materialisoitua myös sosiaalisesti ja kulttuurisesti tunnistettaviksi käytännöiksi, mutta joiden keskeisin merkitys on imaginaarisella tasolla, kuluttajan omassa päässä.

Kulutusta teoretisoineet ovat todenneet, että moderni kuluttaja pyrkii hankinnoilla saavuttamaan tuotteisiin liittämäänsä mielikuvia, joita hän ei kuitenkaan koskaan todella tavoita, jääden näin ikuisen halujen, toiveiden ja pettymysten kierteeseen (esim. Campbell 1987; Falk 1994; Featherstone 1991; McCracken 1988). Colin Campbell (1987) kuvaa tällaista modernia hedonismia itseä harhauttavana: yksilö pyrkii rakentamaan mielikuvia, joita hän kuluttaa niiden tuottaman mielihyvän vuoksi. Tämä uneksiminen ja haaveilu sijoittuu halun ja sen täyttymisen välille, ja haluaminen ja uneksiminen sekoittuvat toinen toisiinsa. Uneksiva hedonismi vahvistaa halua ja tekee siitä nautintoa tuottavaa toimintaa. Näin haluamisesta itsessään tulee nautittavaa, ja nautinnon etsinnän keskeinen kohde on enemmän haluaminen kuin saaminen. Halun realisointi kulutukseksi johtaa useimmiten pettymykseen, sillä halutun tuotteen hankinta harvoin vastaa unelmia. Pettymyksen seurauksena yksilö siirtää kuvitelmaansa ja fantasiansa uuteen kohteeseen. (Mt., 77, 85–87.)

Campbellin (1987) analyysi modernin kulutuksen luonteesta ja kulutuksen merkityksestä yksilölle avaa mielenkiintoisen näkökulman häiden tarkasteluun. Hänen mukaansa modernin kulutuksen henki on se, että yksilöt eivät etsi tyydytystä itse hyödykkeistä vaan pikemminkin niistä kokemuksista, joita he rakentavat tavaroihin ja tuotteisiin liittämistään merkityksistä. Kulutuksen ydintoiminta ei siis ole tuotteen valinta, hankinta ja käyttö, vaan kuvitteellinen nautinnon etsintä, jossa keskeistä on mielikuva tuotteesta. Kuluttamisen näkyvä osa on siis vain pieni osa nautintoon tähtäävän käyttäytymisen monimutkaista kuviota, ja suurin osa kuluttamiseen liittyvästä toiminnasta tapahtuu kuluttajan, modernin hedonistin, mielikuvituksessa. (Mt., 89–90.) Modernille hedonistille häiden *suunnittelu* on nautintoa tarjoava prosessi. Campbellin näkökulma avaa mahdollisen selitysmallin sille, miksi paljon työtä vaativat suuret ja huolella valmistellut hääät ovat säilyttäneet suosionsa.

Häiden nautinto ei kuitenkaan pelkisty häiden suunnitteluprosessiin, vaikka se tärkeässä roolissa onkin. Myös itse häpäivän tulee tarjota elämyksiä. Tähän ikimuistoisuuteen ja ainutkertaisuuteen pyritään esimerkiksi luksuksen keinoin. Illouz (1997) väittää, että kulutusta sisältävät romanttiset aktiviteetit kantavat voimakkaampia symboleja kuin aktiviteetit, jotka eivät sisällä kulutusta. Luksukseksi määritelty toiminta tai luksustuotteet yhdistettynä romantiikkaan sisältävät rituaalisia merkityksiä ja auttavat siten ihmisiä astumaan ulos arjesta. Luksus on kollektiivisesti jaettu symbolinen merkki, joka erottaa parisuhteen arjen ja juhlan toisistaan. Näin se tuo intensiivistä emotionaalisuutta kaikille häärituaaliin osallistuville. (Mt., 128–129, 135.) Myös Falkin (1994, 97–98) mukaan yksilön luksuksen halussa on kyse halusta ylittää järjestys, joka säätelee yksilön elämää arjen olosuhteissa. Hääkulttuurin representaatioissa luksuksella on keskeinen sija, ja siten onkin mielekästä tarkastella, mikä luksuksessa vetoaa häitä järjestäviin pariskuntiin. Illouzin näkökulmasta voidaan pohtia sitä, missä määrin luksuksella on häissä vakiintunut asema romantiikan kollektiivisina symboleina. Käytän sekä Illouzin että Falkin näkökulmia analysoidessani perimmäistä motiivia luksuksen käyttöön häiden maailmassa: onko kyse todella pyrkimyksestä astua arjen järjestyksen tuolle puolen ja kokea jotakin intensiivistä, subjektiä määrittävän järjestyksen ulkopuolella olevaa?

Gerhard Schulze (1992, sit. Noro 1995) esittää elämysyhteiskunnan teoriassaan yksilön, jonka toiminnan motiiviksi nousee sisäisten elämysten tavoittelemisen.

Modernisaatioprosessin seurauksena elämme runsauden ja yltäkylläisyyden yhteiskunnassa. Yksilön toimintamahdollisuudet ovat kasvaneet 'rajojen väljentymisen' seurauksena, millä Schulze tarkoittaa sekä konkreettista asuinpinta-alan kasvua että työajan lyhentymistä, tulojen nousua ja tavaramaailman mahdollisuuksien moninkertaistumista. Näissä olosuhteissa toimijaksi hahmottuu 'valitsija', jonka peruskysymyksenä on se, mitä hän todella haluaa. Koska yksilöllä ei ole tarvetta vaikuttaa olosuhteisiin, voi hän keskittyä sisäiseen maailmaansa. Päämäärät siirtyvät yksilöön itseensä, subjektin elämyksiin. Yksilö alkaa toimia elämysrationaalisesti eli hänen toimintansa päämäärät ovat subjektin sisäisiä. (Mt., 120–124.) Schulzen teoria herättää kysymyksen, ovatko häiden maailman toimijat elämysrationaalisia subjekteja, jotka pyrkivät valinnoillaan ensisijaisesti omaan nautintoonsa ja elämysten kokemiseen. Hääparien kaikkien valintojen selittäminen elämysyhteiskunnan teorian valossa ei tunnu järkevältä: hääsuunnittelun lukemattomien valintojen motiivien täytynee vaihdella melkoisesti. Pidän elämysrationaalisen toiminnan näkökulmaa kuitenkin relevanttina, kun tarkastellaan hääprosessia kokonaisuutena ja jäljitetään perimmäisiä motiiveja häiden järjestämiseen ylipäätään.

* * *

Esittämistäni teoreettisista käsitteistä ja selitysmalleista hahmottuu viisi sosiologista työkalua, jotka toimivat näkökulminani etsiessäni vastauksia tutkimuskysymykseeni. Häiden ja hääperinteiden historian, yhteisön käsitteen ja perinteiden avulla tarkastelen häiden rituaalista ulottuvuutta ja yhteisön ja häiden suhdetta. Kuluttamisen kautta toteutettava erottautuminen sekä häistä saatava nautinto ja elämykset toimivat puolestaan näkökulmina häiden yksilölliseen ulottuvuuteen. Aineistoni koostuu häitään suunnittelevien pariskuntien haastatteluista. Haastattelupuheesta pyrin hahmottamaan ensinnäkin sitä, millaista neuvottelua avioituvat käyvät suhteessa perinteisiin ja omannäköisyyteen. Toisaalta tarkastelen sitä, millaisia palkintoja tai elämyksiä yhteisöllisten rituaalien ja yksilöllisen erottautumisen ristiriidan yhdistämisen kautta haetaan. Viime kädessä haluan siis tietää, mikä perinteisissä häissä kiehtoo.

3 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

Kysymyksenasetteluni koskee avioituvien hääsunnitelmia sekä heidän toiveitaan ja ajatuksiaan. Olen kiinnostunut niistä *merkityksistä*, joita häihin ja niiden yksityiskohtiin liitetään. Sosiologisessa kulttuuritutkimuksessa on useita lähestymistapoja merkitysten tutkimukseen, mutta yhteistä näille on ajatus sosiaalisen todellisuuden konstruoidusta luonteesta: ihmiset jäsentävät maailmaansa ja elämäänsä merkitystulkintojen ja tulkinnan sääntöjen varassa. Tämä johtaa kielellisten käsitteiden problematisointiin suhteessa niiden vastineisiin ulkoisessa todellisuudessa. (Alasuutari 1994, 51–52.) Tietoa tuotetaan merkityksenannoissa: todellisuuden merkitykset eivät ole olemassa annettuina, vaan ne tuotetaan (Lehtonen 2000, 31).

Alasuutari (1994, 73) toteaa, että merkitysrakenteita ja merkityksiä tutkittaessa aineistona on oltava sellaista tekstiä, jossa ne, joiden merkityksenantoja tutkitaan, saavat todella jäsentää kyseessä olevia aihealueita, ei vain valita tutkijan asettamista vaihtoehdoista. On siis perusteltua, että kiinnostuksen kohdistuessa avioituvien merkityksenantoihin on tarkastelun kohteena heidän tuottamansa teksti tai puhe. Luontevimpana ja tutkimuskysymykseen parhaiten vastauksia antavana aineistona pidinkin haastatteluaineistoa. Tässä luvussa selostan käyttämäni haastattelumenetelmää ja pohdin sen etuja ja mahdollisia ongelmia. Lisäksi pyrin antamaan käsityksen haastattelujen kulusta, haastattelutilanteista sekä aineistosta eli haastattelemistani pariskunnista. Lopuksi tarkastelen kvalitatiivisen aineistoni analyysi- ja tulkintamenetelmiä.

3.1 HAASTATTELUMENETELMÄ JA HAASTATELTAVIEN REKRYTOINTI

Konstruktivistinen lähestymistapa korostaa, että ihmisen tavat ajatella ja jäsentää omaa elämäänsä ja kertoa siitä muodostuvat sosiaalisesti järjestäytyneessä tilassa, joka tarjoaa erilaisia diskursseja, tulkinnan mahdollisuuksia ja kertomisen normeja. Kokemukset muotoutuvat siis sanojen, kategorioiden ja olosuhteiden kautta, joilla niitä pyritään kuvailemaan. Haastattelupuheessa ei ainoastaan välitetä tietoa omista kokemuksista tai toiveista, vaan niitä rakennetaan haastattelutilanteessa. (Holstein & Gubrium 2000, 31–

32.) Samalla siihen, millä tavoin haastateltavat rakentavat kokemuksiaan ja ajatuksiaan puheessa, vaikuttavat ne diskurssit, joita heillä on käytössään. Yhteiskunnassa laajemmin vallitsevat käsitykset ja instituutiot ovat läsnä myös mikrotason vuorovaikutuksessa, eikä yksilön tuottamaa puhetta voikaan yksiselitteisesti irrottaa kulttuurisista diskursseista (Suoninen 1999, 29, 33). Juhila (1999, 174–182) puhuu keskustelujen kulttuurisesta virrasta, joka koostuu niin edeltävistä, nykyisistä kuin tulevistakin keskusteluista, ja johon kaikki puhe ja teksti palaavat. Tarkastelemalla myös haastattelupuhetta osana tätä kulttuurista virtaa voidaan ylittää yksittäisen tekstiaineiston rajat. Pyrin siis jäljittämään haastateltavieni puheen ja laajemman kulttuurisen virran – erityisesti hääkulttuurisen virran – yhteyksiä ja siten kertomaan jotakin myös hääilmiöstä yleensä.

Koska olin kiinnostunut avioituvien ihmisten ajatuksista, toiveista ja käsityksistä, katsoin haastatteluaineiston vastaavan kysymyksenasetteluihini parhaiten. Järkevältä tuntui nimenomaan haastattelu, jossa haastateltavat saisivat tuottaa puhetta melko vapaasti. Suljin pois sellaiset melko vahvasti strukturoidut haastattelumenetelmät, joissa esimerkiksi kysymysten muoto ja järjestys on tarkasti määritelty (vrt. Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11), sillä en katsonut niiden antavan haastateltujen puheelle ja omille merkityksenannoille tarpeeksi tilaa. En myöskään uskonut, että tällaisen menetelmän käyttö poistaisi tutkijan vaikutuksen haastattelutilanteeseen, sillä olen taipuvainen ajattelemaan haastattelun olevan vuorovaikutustilanne, jossa myös tutkijalla on osallistuva rooli (vrt. esim. Holstein & Gubrium 1995). Päätin käyttää teemahaastattelumenetelmää, joka avoimen muotonsa puolesta antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda näkemyksiään esiin varsin vapaasti, ja siten aineiston voi katsoa edustavan pitkälti vastaajien puhetta (Eskola & Suoranta 1996, 67).

Teemahaastattelu antaa haastateltaville varsin vapaan tilan muodostaa merkityksiä, mutta siitä huolimatta he eivät tee sitä yksin. James Holstein ja Jaber Gubrium (1995) korostavat haastattelun olevan sosiaalinen vuorovaikutustilanne, jossa molemmat osapuolet ovat väistämättä aktiivisia. Haastattelupuhetta ja merkityksiä tuotetaan näkökulmasta, joka kehittyy ja muuttuu vuorovaikutusprosessissa. (Mt., 4, 15, 60.) Haastattelijan on saavutettava haastateltavan luottamus, jotta haastattelu voisi onnistua eli haastateltava vastaisi avoimesti haastattelijan kysymyksiin (Eskola & Suoranta 1996, 71). Ruusuvuori ja Tiittula (2005a) erittelevät useita keinoja, joilla haastattelijä voi

tiedostetusti tai tiedostamattaan joko rohkaista haastateltavaa kertomaan lisää, ottaa kantaa hänen sanomaansa tai kyseenalaistaa haastateltavan puhetta. Pyrin haastattelutilanteissa huomioimaan myös oman positioni. Pidän selvänä, että vuorovaikutustilanteeseen vaikuttaisivat omat käytäntöni esimerkiksi sen suhteen, kummalle haastateltavalle ja miten kysymykset esitettäisiin tai miten reagoisin haastateltavien puheeseen.

Holsteinin ja Gubriummin (1995) mukaan tiedon voidaan ajatella olevan monikasvoinen ja monisyinen resurssi, josta ammennetaan aktiivisessa ja selektiivisessä prosessissa. Haastateltava tekee kertoessaan aktiivisia valintoja sen perusteella, minkä olettaa relevantiksi, ja pyrkii näin koostamaan järkevän vastauksen. Haastateltava tuottaa siis kokemuksellisen tiedon narratiivin. Tämä tapahtuu dynaamisessa prosessissa, jossa haastateltava aktivoi tietoaan haastattelijan avulla. (Mt., 30, 33–34.) Gubrium ja Holstein yhdistävät ajatuksen haastateltavien puheesta tietona sosiaalisesta todellisuudesta ja toisaalta konstruktiona, joka tuotetaan vuorovaikutustilanteessa. Haastatteluaineistosta saadaan siten tietoa sekä tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta että siitä, miten tätä tietoa tuotetaan (mt., 56). Tämä näkökulma toimii oman tutkimukseni ja aineistonkeruuni perusajatuksena. Lähtökohtani on, että haastateltavat voivat tuottaa tietoa siitä, millaisia ovat perinteiset häät, miten he niitä suunnittelevat, miten he jäsentävät mielessään häitä ja niiden eri ulottuvuuksia ja millaisia merkityksiä he niihin liittävät. Samalla kuitenkin pidän tärkeänä tarkastella sitä, millaisissa kontekstissa tätä tietoa haastattelijalle tuotetaan eli sitä, millaisissa olosuhteissa haastateltavat tuottavat puhetta ja narratiiveja, oman elämänsä häätarinaa. Tutkimusotteeni asettuu siten diskurssianalyttiseen näkökulmaan, jonka mukaan tutkimuskohteena ovat ensinnäkin kielelliset prosessit, joissa ja joiden kautta sosiaalinen todellisuus rakentuu, ja lisäksi näiden prosessien tuotokset (vrt. Jokinen 1999, 40–41).

Koska tavoitteena oli kuulla yksilöiden kantojen lisäksi myös pariskunnan yhteisiä kantoja, oli puolisoitten haastattelu yhdessä paras vaihtoehto. Kerry Daly (1992, 107) näkee pariskuntahaastattelun perusteltuna etenkin käsiteltäessä aihepiirejä, joissa pyritään rakentamaan jaettua todellisuutta, ei niinkään yksilöllisiä identiteettejä. Häiden alueella jaetun todellisuuden rakentaminen on vahvasti esillä: häät nähdään yhteisenä hankkeena, ja usein ne ovat pariskunnan ensimmäinen yhteinen suurena pidetty projekti.

Pariskuntahaastatteluja on empiirisissä hääutkimuksissa toki käytetty aiemminkin. Esimerkiksi Boden (2003) haastatteli hääparien hääkulutusta ja hääkokemusta tarkastelevaa tutkimustaan varten viittätoista pariskuntaa, kutakin sekä ennen häitä että häiden jälkeen. Charsleyn (1991) tutkimuksessa haastateltiin joitakin pariskuntia yhdessä, joitakin puolisoita yksinään sekä pariskunnan ystäviä ja perheenjäseniä. Leonard (1980) haastatteli niin morsiamia yksinään kuin pariskuntiakin, joitakin ennen häitä, joitakin niiden jälkeen.

Pariskuntien haastattelemisen yhdessä tuo haastatteluun yhden vuorovaikutusaspektin lisää. Haastateltavat kommentoivat, vahvistavat tai kumoavat toistensa näkemyksiä, käyvät neuvottelua ja keskeyttävät toisensa, minkä lisäksi tilanteessa on myös haastattelijaa. Tämän arvelin tarjoavan mahdollisuuden tarkastella myös pariskuntien sisäistä neuvottelua ja dynamiikkaa häiden suunnittelussa ja siitä tuotettavassa puheessa. Vaikka pariskuntahaastattelu eroaa merkittävästi ryhmähaastattelusta, on sillä kuitenkin ryhmähaastattelun etuja: haastateltavat muistelevat yhdessä, herättävät muistikuvia, tukevat ja rohkaisevat toisiaan, ja näin ollen tietoa saadaan todennäköisesti enemmän kuin yksilöhaastattelussa (vrt. Eskola & Suoranta 1996, 72). Ryhmähaastattelun vuorovaikutuksessa haastattelijalla on pienempi rooli kuin yksilöhaastattelussa, jolloin hän vaikuttaa vähemmän siihen, mitä asioita otetaan esille ja miten (Sulkunen 1990, 264). Myös pariskuntahaastattelussa arvelin dynamiikan muuttuvan siten, että haastateltavat pääsisivät vapaammin tuottamaan puhetta, muodostamaan merkityksiä ja tekemään tulkintoja.

Pariskuntahaastattelu asettaa toki myös joitakin varauksia. Miesten ja naisten omat odotukset ja kokemukset hääprosessista saattavat poiketa selvästi toisistaan, ja heidän keskenään erilaiset näkemyksensä eivät välttämättä pääse haastattelussa esiin. Holstein ja Gubrium (1995, 67–70) kertovat esimerkin haastattelusta, jossa haastateltavan elämäntarina alkoi individualistisena yksilön elämän kuvauksena ja muotoutui puolison osallistumisen kautta pariskunnan kollektiiviseksi elämäntarinaksi, narratiiviksi yhdessä eletystä elämästä. Vastaavasti omien haastateltavieni puhe häistään olisi todennäköisesti ollut erilaista, mikäli puolisoita olisi haastateltu erikseen. Esille olisi ehkä nostettu varsin erilaisia asioita. Tätä en kuitenkaan pidä ongelmallisena, sillä olen kiinnostunut ennen kaikkea pariskuntien yhteisestä puheesta – tärkeää on kuitenkin huomata se, että kyse ei ole yksilöiden häätarinoista ja tulkinnoista.

Etukäteen valmistauduin myös siihen, että nainen dominoisi haastattelutilannetta, sillä oletin naisten usein olevan aktiivisempia häiden suunnittelussa. Jälkimmäinen oletukseni pitikin tietyiltä osin paikkaansa, mutta puoliset olivat karkeasti ottaen yhtä aktiivisiä haastatteluissa lukuun ottamatta joitakin yksittäisiä aiheita, joissa morsiamet ottivat aktiivisesti puheenvuoroja. Ihanteellista olisi ollut haastatella puolisoita sekä yhdessä että lisäksi kumpaakin erikseen, jolloin olisi saatu esiin niin yksilöiden näkökulmia kuin puolisoitten yhteisiä neuvotteluja ja määrittelyjä. Se olisi kuitenkin tämän tutkimuksen puitteissa ollut liian hankalaa järjestää ja vienyt liikaa aikaa. Daly (1992, 108) pitää miesten rekrytointia yksilöhaastatteluihin hankalana tutkimuksen aihepiirien liittyessä perheeseen ja pitää siksi pariskuntahaastattelua hyvänä menetelmänä saada myös miesten ääni kuuluviin. Oman aineistoni mieshaastateltavat eivät Dalyn haastateltavien tapaan suostuneet haastatteluun puolisonsa painostuksesta (siltä osin kun saatoin tilannetta seurata eli niissä tapauksissa, joissa haastattelussa sovittiin kasvokkain). Jotain sukupuolten eroista osallistumishalukkuudessa kuitenkin kertoo ehkä se, että kaikissa tapauksissa juuri naiset antoivat yhteystietonsa minulle yhteydenottoa varten tai olivat minuun itse sähköpostiyhteydessä. Perustelen yhteishaastatteluja ennen kaikkea sillä, että pariskunta tällöin tuottaa yhteistä puhetta häistä ja siten luo yhdessä merkityksiä. Heidän keskinäistä keskusteluaan kuulemalla tutkija voi saada käsityksen siitä, millaista neuvottelua haastateltavat ovat käyneet ja käyvät suhteessa ulkopuolisiin normeihin ja hääkulttuuriin ja toisaalta myös keskenään. Reagoidessaan kumppaniensa vastauksiin haastateltavat antavat tutkijalle tietoa siitä, miten pariskunta keskenään käsittelee häihin liittyviä ristiriitaisia odotuksia ja normeja.

Entä miksi haastattelin pariskuntia nimenomaan ennen häitä? Päätin heti tutkimuksen alkuvaiheessa, että haastatteluja ei ainakaan tulisi tehdä kovin kauan häiden jälkeen, jolloin tapahtumaa tai ainakaan sen suunnittelua ei enää tarkasti muistettaisi, ajan kuluminen olisi muuttanut suhtautumista häihin ja niitä ei enää koettaisi ajankohtaiseksi, tärkeäksi ja ajatuksia valtaavaksi projektiksi. Toisaalta jos häistä oli vasta haaveiltu, ei saataisi kovin luotettavaa tietoa siitä, millaisia häitä lopulta toteutettaisiin. Minua kiehtoi ajatus haastatteluista ennen häitä siinä vaiheessa, jolloin odotukset ja toiveet ovat pinnalla, mutta niitä on jo jouduttu käytännön suunnittelun edetessä suhteuttamaan realistisiin mahdollisuuksiin. Lopullinen rajaus syntyi päättäessäni rekrytoida haastateltavia häämessuilla tammikuussa 2006: häiden tulisi olla vuoden sisällä

haastattelusta, ja niiden suunnittelun pitäisi olla jo käynnissä. Mediassa esiintyvä puhe kesähäiden suosiosta sai minut kuvittelemaan, että alkuvuodesta tehtävällä haastateltavien etsimisellä tavoitaisiin nimenomaan seuraavana kesänä avioituvia pariskuntia. Yksikään aineiston pariskunnista ei kuitenkaan ollut aikeissa avioitua kesä- tai heinäkuussa. Neljät häät oli suunniteltu huhti- tai toukokuuksi, kolmet elokuuksi, yhdet syysyksi vielä tarkemmin määrittelemättä ja yhdet seuraavan vuoden helmikuuksi. Haastattelut tehtiin näin ollen 1–10 kuukautta ennen häitä.

Viisi haastateltavista pariskunnista rekrytoin Mennään naimisiin -häämessuilla Helsingin Wanhassa satamassa tammikuussa 2006. Häämessut ovat vuosittainen, kaksipäiväinen tapahtuma, itse puolestani vietin messuilla yhden päivän. Häämessut toimivat ensisijaisesti kanavana haastateltavien etsimiseen, mutta samalla ne tarjosivat mahdollisuuden tutustua yhteen hääkulttuuria esille tuovaan ja sitä vahvistavaan foorumiin. Näytteilleasettajina oli laaja kirjo häihin liittyvien tuotteiden ja palvelujen tarjoajia, joista suurin osa oli kultaseppiä ja koruliikkeitä, morsiuspukuja myyviä tai vuokraavia yrityksiä sekä pitopalveluja. Paikalla oli edustajia myös matkatoimistoista, kukkakaupoista, kampaamoista, kosmetiikkafirmoista, paperi- ja askarteluesittelijöitä, häämusiikkia tarjoavia yrityksiä, ja olipa joukossa myös ryijypalvelu, ilotuliteyritys, tanssikoulu, meijeri ja astiamerkki. Myös evankelisluterilaisella kirkolla ja uskonottomia seremonioita tarjoavalla Pro Seremoniat -liikkeellä oli edustajansa. Morsiuspukuja esiteltiin muotinäytöksissä, ja sulhasen pukeutumisesta ja muista häihin liittyvistä aiheista pidettiin infotilaisuuksia erillisessä salissa. Messuja voisi luonnehtia toteamalla, että ne välittävät vahvasti hääkulttuurin hegemonista käsitystä häistä ja tarjoavat varsin vähän hääkulttuurin valtavirrasta poikkeavia vaihtoehtoja. Esimerkiksi messuilla esitelty morsiusmuoti oli hyvin perinteistä täyspitkine valkoisine tai vaaleine malleineen. Messut ja näytteilleasettajien laaja kirjo antoivat käsityksen myös häiden kaupallisuuden leviämisestä aina uusille alueille. Messut soveltuivat kuitenkin hyvin haastateltavien rekrytoimiseen, halusinhan löytää omasta mielestään melko perinteisiä, valtavirtaan kuuluvia häitä suunnittelevia pariskuntia.

Olin kysynyt messujärjestäjältä etukäteen luvan rekrytoimiseen, jota tein messuväen seassa kierrellen tai seinänvierustalla seisoskellen. Lähestyin ohikulkevia pariskuntia esittelemällä kohteliaasti ja lyhyesti asiani, haastateltavien etsinnän hääaiheeseen tutkimukseen. Niille, jotka eivät vielä tässä vaiheessa kieltäytyneet, kerroin lyhyesti

tutkimuksestani ja kerroin etsiväni pääkaupunkiseudulla asuvia pariskuntia, jotka suunnittelivat noin vuoden sisällä olevia häitä, joihin kuuluu kirkollinen vihkiminen ja ainakin joitakin hääperinteitä. Neljä pariskuntaa lupautui haastateltaviksi. Lisäksi neljä pariskuntaa lupasi harkita asiaa, ja näistä neljästä sain lopulta yhden pariskunnan haastatteluun. Niistä pariskunnista, jotka pysähtyivät kuulemaan asiani, noin kolmekymmentä pariskuntaa kieltäytyi haastattelusta. Useimmat sanoivat syyksi kiireen, monet eivät perustelleet kieltäytymistään. Jotkut puolestaan karsiutuivat kohderyhmästäni esimerkiksi sen vuoksi, että häitä ei ollut alettu suunnitella vielä lainkaan tai että pariskunta asui kaukana pääkaupunkiseudulta. Kukaan ei karsiutunut siksi, että häihin ei kuuluisi kirkollista vihkimistä.

Yksi haastattelu sovittiin paikan päällä ja muut neljä puhelimitse tai sähköpostitse messujen jälkeen. Loput neljä haastateltavaa pariskuntaa löytyivät omien kontaktieni avulla: tuttavani kysyivät omilta tuttaviltaan lupaa antaa näiden sähköpostiosoitteen minulle, jotta voin kertoa asiasta. Sen jälkeen otin yhteyttä pariskuntiin, kerroin lisää tutkimuksen aiheesta ja haastattelun toteuttamisesta ja kysyin heidän halukkuuttaan osallistua. Haastattelut tehtiin ajanjaksolla tammikuun puolestavälistä huhtikuun loppuun 2006. Päätin tehdä kahdeksan haastattelua ja tarkastella sen jälkeen, olisiko se määrä riittävä tutkimuskysymyksen kannalta, minkä Eskola ja Suoranta (1996, 34–35) määrittelevät karkeaksi säännöksi kvalitatiivisen tutkimusaineiston koosta. Aineisto näytti kahdeksan haastattelun jälkeen alkavan satureoitua, ja yhdeksäs haastattelu ei tuonut aineistoon enää oleellisesti uutta. Päätelin yhdeksän haastattelun olevan sopiva ja riittävä määrä tutkimuskysymyksiini vastaamiseen.

3.2 HAASTATTELUT JA HAASTATELTAVAT

Haastattelin siis yhdeksää pariskuntaa, kaiken kaikkiaan kahdeksaatoista henkilöä. Viisi pariskunnista asui Helsingissä, kaksi Espoossa ja yksi Vantaalla. Yksi pariskunta asui keskikokoisessa uusimaalaisessa kaupungissa. Haastattelun ajankohtana haastateltavat olivat iältään 22–31-vuotiaita. Haastateltavat naiset olivat 22–30-vuotiaita ja miehet 23–31-vuotiaita. Naisten ikien keskiarvo oli 25,9 vuotta ja miesten 27,1 vuotta. Haastateltavat olivat noin neljä vuotta nuorempia kuin avioliiton solmivat keskimäärin,

sillä vuonna 2006 suomalaiset naiset solmivat Tilastokeskuksen mukaan ensimmäisen avioliiton keskimäärin 29,7-vuotiaina ja miehet 31,8-vuotiaina. Puolisoiden välillä oli ikäeroa enimmillään kolme vuotta. Kaikille haastateltaville suunnitteilla oleva avioliitto oli ensimmäinen. Kaikki pariskunnat elivät avoliitossa, ja parisuhteen siihenastinen kesto vaihteli vajaasta kahdesta vuodesta kuuteen vuoteen. Kaikkiaan neljällä haastateltavalla oli lapsia. Yhdellä pariskunnalla oli yksi yhteinen lapsi, yhdellä pariskunnalla oli toisella puolisoilla yksi lapsi ja toisella kaksi lasta aiemmasta suhteesta.

Haastateltavista viidellä oli opistotason tutkinto. Seitsemällä oli ylempi korkeakoulututkinto, näistä neljä oli naisia ja kolme miehiä. Seitsemän haastateltavaa suoritti tutkintoa. Näistä kaksi naista ja yksi mies suoritti ylempää korkeakoulututkintoa ja ilmoitti olevansa opiskelijoita. Kolme miestä suoritti alemmaa korkeakoulututkintoa (yksi kuului edellä mainittuihin opistotutkinnon suorittaneisiin), mutta kaikki olivat tiiviisti työelämässä mukana, eivät päätoimisia opiskelijoita. Lisäksi yksi nainen kertoi ylemmän korkeakoulututkinnon olevan tuota pikaa valmis. Haastateltavat olivat siis verrattain korkeasti koulutettuja. Puolisoiden koulutustaustat olivat useimmissa tapauksissa varsin samankaltaisia keskenään. Haastateltavien ammattinimikkeitä olivat esimerkiksi vanhustenhoitaja (äitiyslomalla), myyjä, varastotyöntekijä, kuorma-autonkuljettaja, koulutussuunnittelija, järjestelmäasiantuntija, controller, lakimies, myyntijohtaja, laatupäällikkö ja markkinointipäällikkö.

Haastattelut perustuivat vahvasti teemahaastattelumenetelmään. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 47–48) mukaan teemahaastattelun keskiössä ovat tutkijan ennalta määrittelemät teemat. Keskustelu etenee niiden varassa, ei valmiisti muotoiltujen kysymysten avulla. Teemahaastattelun runkona on luettelo teema-alueista, jotka edustavat tutkimuksen teoreettisia pää- ja alakäsitteitä. Luettelo toimii ikään kuin haastattelijan muistilistana haastattelutilanteessa: teemojen avulla haastattelija ohjailee keskustelua. Teema-alueet operationalisoidaan haastattelutilanteessa kysymyksiksi. Operationalisointia ei tee tutkija yksin, vaan myös haastateltava osallistuu siihen: jokin teema voikin haastateltavan mielessä konkretisoitua varsin eri tavalla kuin tutkijan. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 41.) Keskeistä on, että kaikkia teema-alueita käsitellään kaikissa haastatteluissa, mutta niiden käsittelyn järjestys voi vaihdella (Eskola & Suoranta 1996, 65).

Haastattelurunkoni (ks. liite 2) muodostui teema-alueuettelosta, johon olin listannut pääteemat ja niihin liittyvät alateemat. Mukana oli hyvin konkreettisia teemoja, joista mainittakoon esimerkiksi hääpäivän pukeutuminen. Jotkut teema-alueista olivat abstraktimpia, kuten ristiriitoja, neuvotteluja ja kompromissien tekoa koskeva teema-alue. Teema-alueiden lisäksi kirjasin haastattelurunkooni selkeästi muotoiltuja kysymyksiä. Nämä olivat joko niin keskeisiä aiheita, että halusin varmistaa niiden tulevan kysytyiksi kutakuinkin selkeässä muodossa, tai ne saattoivat olla teemaan johdattelevia kysymyksiä, jotka tarvittaessa avaisivat keskustelun uudesta aiheesta. Ensimmäisiä haastatteluja tehdessä tämä toi varmuutta haastattelijalle, mutta haastattelunteon hieman rutinoituessa keskustelua avaavien kysymyksien kirjaaminen haastattelurunkoon osoittautui turhaksi.

Kaiken kaikkiaan haastatteluissa käytiin laajasti läpi pariskuntien hääsuunnitelmien sisältö ja eteneminen: pyysin kertomaan vihkikirkosta ja sen valinnasta, vieraslistan laatimisesta, hääohjelmasta, morsiuspuvusta ja hääyöstä. Lisäksi keskusteltiin siitä, millaisia toiveita, ajatuksia ja epäilyksiä heillä oli häidensä ja niiden suunnittelun suhteen: puhuttiin hääunelmista, toiveiden muuttamisesta suunnitelmiksi, budjetista ja vaivannäöstä. Käsiteltiin sitä, ketkä häiden suunnitteluun olivat osallistuneet ja mistä ideoita oli saatu, minkälainen oli pariskunnan keskinäinen työnjako ja millainen oli suunnittelun aikataulu. Kysyin kaasoista, best maneista, vanhempien osallistumisesta, häälehtien lukemisesta ja netissä surffaamisesta. Hääsuunnitelmien sisällöstä pyrittiin saamaan kattava kuva, mutta nimenomaan häihin keskittyen. Mahdolliset kosinnat, kihlajaiset ja polttarit jätettiin teema-alueiden ulkopuolelle, joskin ne nousivat satunnaisesti esiin haastattelupuheessa. Häämatka sisältyi teema-alueisiin, mutta sitä käsiteltiin suppeahkosti. Haastattelupuhe kaiken kaikkiaan keskittyi häihin, ja esimerkiksi avioliittoinstituutiosta ja avioitumisen syistä tai seurauksista puhuttiin haastatteluissa varsin vähän.

Haastatteluista kuusi tehtiin kokonaan haastateltavien kotona, yksi kahvilassa ja yksi kirjaston ryhmätyöhuoneessa. Yhdessä tapauksessa oli ennakkoon sovittu, että haastattelun alkuosa tehdään kahvilassa, josta siirrytään käytännön syiden vuoksi haastateltavien kotiin. Erityisesti haastateltavien kotona tehdyissä haastatteluissa tunnelma oli alusta alkaen miellyttävä ja välitön. Haastattelijalle tarjottiin kahvia tai teetä, joskus leivonnaisiakin, ja ennen haastattelua tunnelmaa vapautti jutustelu

esimerkiksi vasta ostetun asunnon remontista tai sijainnista tai haastateltavien lapsista. Julkisissa tiloissa tehdyissä haastatteluissa oli aluksi muodollisempi tunnelma, mikä johtui ehkä siitä, että juuri nämä pariskunnat oli rekrytoitu tuttavien välityksellä, joten he eivät olleet tavanneet haastattelijaa toisin kuin messuilta rekrytoidut pariskunnat. Kaikissa haastatteluissa tunnelma oli kuitenkin alun jälkeen vapautunut. Osaltaan asiaa auttoi sekin, että monet haastateltavat varmasti kokivat haastattelijan olevan hyvin samanikäinen. Joidenkin kanssa positioni häistä kiinnostuneena graduntekijänä loi yhteenkuuluvuutta, joidenkin kohdalla se puolestaan tuntui luovan etäisyyttä. Oma suhteeni häihin ei tullut esille: haastateltavat eivät kyselleet esimerkiksi mielipiteitäni häihin liittyvistä kysymyksistä, ja itse vältin niiden esille tuomista. Minulla ei myöskään ollut näkyviä siviilisäädystä kertovia merkkejä kuten sormuksia.

Useimmiten osoitin haastattelukysymykset molemmille haastateltaville. Näin saatoin tarkkailla myös sitä, kumpi puolisoista otti puheenvuoron, vaihteliko tämä haastattelun aikana vai ottiko jompikumpi selvästi enemmän puheenvuoroja. Suurimmassa osassa haastatteluja haastateltavat käyttivät puheenvuoroja melko tasaisesti, ja esitetyn kysymyksen jälkeen ensimmäisen puheenvuoron otti vuoroin toinen, vuoroin toinen, ilman että tästä syntyi juurikaan neuvottelua tai päällekkäin puhumista. Pariskunnilla oli kuitenkin erilaisia tapoja tuottaa haastattelupuhetta. Useimmissa tapauksissa molemmille esitettyyn kysymykseen vastasi ensimmäiseksi puheenvuoron ottava melko kattavasti, ei kuitenkaan erityisen laajasti. Mikäli aiheena oli pariskunnan mielipide, perustelu tai arvostus, siirsi haastateltava vastattuaan puheenvuoron puolisolleen kysymällä esimerkiksi ”eiks se näin oo” tai ”vai mitä sä oot mieltä”. Puolisot siis huomioivat toisensa haastattelussa varsin hyvin. Jotkut pariskunnat tuottivat ikään kuin yhteistä haastattelupuhetta, jolloin vastaukset olivat hyvin lyhyitä, ja niitä täydensi lähes aina puolison vastaus. Usein tämä tapahtui jopa niin, että toinen aloitti lauseen ja toinen päätti sen. Näin haastattelupuheessa muotoiltiin vahvasti yhteisiä näkökantoja, mutta tietoa yksilöiden näkemyksistä tuli tällaisissa haastatteluissa vähemmän. Kaiken kaikkiaan haastateltavat puhuivat suunnitelmistaan vuolaasti ja avoimesti, eikä haastatteluissa päässyt syntymään esimerkiksi Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005a, 46–47) kuvailemaa tilannetta, jossa haastateltava ei ole innostunut vastaamaan kysymyksiin ja haastattelija joutuu käyttämään kaikki keksimänsä keinot keskustelun virittämiseksi.

Teema-alueet sisälsivät myös yksilöllisesti eriytyneitä aiheita kuten hääpäivän pukeutumisen. Myös silloin kysymykset useimmiten esitettiin molemmille, esimerkiksi ”Mites hääpäivän pukeutuminen, ootteko jo päättäneet asut?”. Oli mielenkiintoista huomata, että vaikkapa juuri hääpukeutumista koskevassa puheessa puheenvuoron yhteiseen kysymykseen otti yleensä nainen. Tarkentavat kysymykset esitettiin kuitenkin usein vain toiselle, esimerkiksi naiselle ”tuleeko sulle huntua” tai miehelle ”aiotko ostaa vai vuokrata sen frakin”. Pysin myös antamaan puheenvuoron haastateltavalle silloin, kun vain toinen puoliso oli puhunut omista näkökannoistaan tai puhunut siitä molempien puolesta, esimerkiksi kysymällä toiselta ”mitä mieltä sä oot”, mutta usein haastateltavat tekivät näin itse. Teema-alueiden operationalisointi kysymyksiksi tapahtui tilanteesta riippuen eri tavoin. Usein haastateltavien puhe johdatti luontevasti seuraavaan teemaan, kunhan haastattelija ymmärsi tarttua tilanteeseen ja kysyä lisää. Toisinaan otin aktiivisesti esiin uuden teema-alueen, mikäli haastattelupuhe ei tuntunut soljuvan eteenpäin tai aiheesta oli eksytty sivupoluille. Monesti haastateltava sivusi puheessaan jotakin vielä käsittelemätöntä teemaa, ja rohkaisuni ”nii, mites se” tai ”no kerro siitä” riitti jonkin teema-alueen operationalisoinniksi.

Haastattelujen kesto vaihteli reilusta tunnista reiluun kahteen tuntiin suurimman osan kestäessä hiukan yli puolitoista tuntia. Haastattelut nauhoitettiin, mihin kaikki haastateltavat epäröimättä suostuivat kysyessäni asiaa haastattelun alussa. Nauhoitusten äänenlaatu vaihteli hyvästä välttävään, ja esimerkiksi kahvilassa tehdyissä haastatteluissa taustamelu häiritsi ymmärtämistä. Haastattelupuhe litteroitiin kokonaisuudessaan, ainoastaan joitakin välisanoja ja toisen puheen päälle esitettyjä vahvistavia sanoja tai äännähdyksiä, kuten ”mm” tai ”joo”, ei litteroitu. Litteroinneissa ei kuitenkaan käytetty keskusteluanalyysille tyypillisiä merkintöjä esimerkiksi taukojen tarkasta pituudesta tai hengityksestä (vrt. Silverman 2000, 131–135), sen sijaan esimerkiksi naurahdukset ja huokaukset pyrittiin kirjaamaan ylös. Tämä työvaihe vei varsin paljon aikaa johtuen esimerkiksi nauhoituksen vaihtelevasta laadusta. Lisäksi haastateltavat puhuvat ajoittain päällekkäin, ja ensimmäisissä haastatteluissa tein tottumattomana haastattelijana näin myös itse. Ajan ja vaivan kanssa litteroinneista tuli kuitenkin varsin tarkkoja. Haastattelujen litterointi, useimmiten melko pian haastattelun teon jälkeen, toimi myös ikään kuin aineiston tietyn osan ensimmäisenä lukukertana, tarkkana perehtymisenä haastattelun sisältöön.

3.3 AINEISTON ANALYYSI

Glaserin ja Straussin kehittämä *grounded theory*, jonka käännökseksi Alasuutari (1993, 83) ehdottaa aineistolähtöistä teoriaa, painottaa kvalitatiivisen aineiston analysointia ja teorian kehittelyä aineiston lähtökohdista käsin. Analyysi syntyy ikään kuin aineiston ja tutkijan vuorovaikutuksessa, ja tutkijan on oltava avoin uusille käsitteille ja tulkinnan mahdollisuuksille sen sijaan, että hän tarkastelisi aineistoa ennakkoon määritellystä näkökulmasta (Strauss & Corbin 1998, 12–13.) Tätä *grounded theoryn* perusajatusta käytin yhtenä analyysini lähtökohtana. Tarkoitukseni oli löytää aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiini lähestymällä samalla aineistoa avoimesti, jotta huomaisiin esiin tulevat uudetkin teemat ja tulkinnan mahdollisuudet. Sanoudun kuitenkin irti *grounded theoryn* tiukasta tulkinnasta, jonka mukaan tutkimusta tulee pyrkiä tekemään ilman, että sitä ohjaavat ennakkoon määritellyt käsitteet ja teoriat (vrt. Layder 1998, 15).

Tutkimuskysymyksen määrittelyyn ja aineiston analyysiin vaikuttivat ne sosiologisen teorian käsitteet ja näkökulmat, joita tarkastelin luvussa 2. Ne ohjasivat ajatuksiani siitä, mikä tutkimuksen kohteena olevassa ilmiössä on kiinnostavaa ja mistä näkökulmasta sitä voisi tarkastella. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että pyrkisin vain todentamaan käyttämieni teorioiden väitteet. Pikemminkin pyrin käyttämään niitä näkökulmina ja toisaalta kehittämään niitä edelleen oman empiirisen tutkimuksen kontekstissa, etsien samalla uusia käsitteitä ja teorioita aineistosta nousevien uusien teemojen analyysiin.

Layder (1998) erottaa luonteeltaan induktiivisen *grounded theoryn* ohella toisen pääsääntöisen tavan tuottaa teoriaa. Tämä deduktiivinen näkökulma lähtee liikkeelle olemassa olevasta teoriasta ja pitää tärkeänä teoreettisten hypoteesien muodostamista tutkimuksen edetessä, jotta ne ohjaavat tutkimusta ja toimivat kehyksenä aineiston jälkeen tehtävälle teorian muodostamiselle. Layder pyrkii purkamaan näkökulmien vastakkainasettelua esittämällä adaptiivisen teorian, lähestymistavan, joka yhdistää teorian ja empiirisen tutkimuksen. Kyseessä on aineistolähtöinen näkökulma, joka samalla pyrkii käyttämään teoriaa tutkimuksen eri vaiheissa. Adaptiivisessa lähestymistavassa kirjallisuutta ja erilaisia yhteiskuntateorioiden käsitteitä käytetään ohjaamaan tutkimuksen suuntaa. Ne toimivat orientoivina käsitteinä, joiden selitysvoima ulottuu alkuperäistä teoriaa laajemmalle alueelle. *Grounded theoryn* poiketen adaptiivinen lähestymistapa pyrkii siis käyttämään aineiston keruuta edeltäviä teoreettisia käsitteitä luovasti uudenlaisten empiiristen tutkimusongelmien selittäjinä.

(Mt., 15–20, 25–27, 115.) Joiltakin osin olen toiminut adaptiivisen teorian lähestymistavan mukaan. Olen käyttänyt jo tutkimuksen alkuvaiheessa tutkimuskirjallisuutta apunani, myös Layderin painottamia sosiologian 'klassisia' teorioita kuten Pierre Bourdieun distinktioteoriaa, joka on alusta asti tarjonnut yhden mahdollisen näkökulman hääilmiön selittämiseksi. Toisaalta kaikkien teorioiden kanssa en suinkaan ole menetellyt näin. Katson antaneeni grounded theoryn tapaan aineistolle vahvan aseman sikäli, että olen pyrkinyt avoimesti huomioimaan sieltä esiin nousevia yllättäviäkin teemoja. Näiden tarkasteluun olen etsinyt teoreettisia käsitteitä ja viitekehyksiä tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa, aineistoa analysoidessani.

Holstein ja Gubrium (1995) erottavat kaksi eri kysymystä, jotka vaikuttavat merkityksenantoihin haastattelupuheessa ja jotka on otettava huomioon aineiston analyysissa ja tulkinassa. Ensimmäiset ovat *mitä*-kysymyksiä, joiden avulla pohditaan vastausten ja haastattelupuheen sisältöä ja annetaan tilaa sille, mitä haastateltavat todella sanovat ja pyrkivät tuomaan esiin. Toiset puolestaan ovat *miten*-kysymyksiä, joiden avulla kiinnitetään huomiota haastattelun vuorovaikutuksellisuuteen, siihen, millaisessa kontekstissa ja millä keinoin merkityksiä tuotetaan. (Mt., 14–15.) Holsteinin ja Gubriumien ajatusten hyödyntäminen tarkoittaa tutkimukseni kannalta sitä, että pyrin tarkastelemaan haastateltavien puhetta kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin haastattelupuhe antaa tietoa siitä, millaisia aineiston pariskuntien häät ovat ja miten niitä suunnitellaan. Näin etsin vastauksia *mitä*-kysymyksiin. Toiseksi pyrin huomioimaan, millä keinoilla tätä tietoa tuotetaan haastattelutilanteessa. Tarkastelen, minkälaista on haastateltavien keskinäinen vuorovaikutus, millaisia neuvotteluja he käyvät, esiintyykö haastattelupuheessa puolisojen välisiä ristiriitoja tai kompromissien tekoa. En myöskään ole unohtanut tutkijan osallisuutta haastattelutilanteeseen. Näin pyrin vastaamaan kysymyksiin siitä, *miten* tietoa häistä ja niiden suunnittelusta tuotetaan. Alasuutari (1994) korostaa lisäksi sitä, että tutkimuksen on vastattava myös *miksi*-kysymyksiin, jotka usein muotoutuvat vasta aineiston erittelyn kautta. Keinona tällaisten kysymysten muodostamiseen ja jäsentämiseen voi olla esimerkiksi tutkimusaineiston vertailu julkisuudessa esitettyyn tai vallitsevaan käsitykseen ilmiöstä. Toinen tapa on etsiä aineistosta merkkejä normista, jolloin päästään ristiriitojen jäljille. (Mt., 187–200.) Käytän molempia tapoja: pyrin tarkastelemaan haastateltavien näkemyksiä suhteessa vallitseviin hääkulttuurin diskursseihin ja toisaalta jäljitän haastattelupuheesta haastateltavien käyttäytymiseen ja siitä puhumiseen vaikuttavia

normeja. Miksi-kysymyksiin etsin vastauksia vain tiukasti aineiston puitteissa; diskurssianalyysin periaatteiden mukaisesti en pyri luomaan yleisesti selittävää teoriaa (vrt. Juhila & Suoninen 1999, 247–249).

Litteroiduista haastatteluista syntyi 260 sivun mittainen tekstiaineisto (kirjasinkoko 12, riviväli 1, tyhjä rivi kunkin puheenvuoron jälkeen). Ensimmäinen askel kohti analyysia oli litteroitujen haastattelujen erittäin tarkka lukeminen, jossa pyrin sisäistämään, mistä aineistossa on kyse ja millaisia ulottuvuuksia haastattelupuheessa esiintyy. Aloitin aineiston analyysin pian ensimmäisten haastattelujen litteroinnin jälkeen, kuten esimerkiksi Silverman (2000, 121) neuvoo. Yhdistin siis aineiston analyysin, haastattelujen teon ja litteroinnin. Analyysin aloittaminen heti kahden haastattelun pohjalta auttoi hahmottamaan sitä, mitkä voisivat olla aineiston keskeisiä teemoja. Alustavan analyysin pohjalta saatoin myös jäljellä olevissa haastatteluissa painottaa haastattelurungossa enemmän niitä teema-alueita, jotka vaikuttivat ensimmäisten haastattelujen perusteella hyvin keskeisiltä. Suurin koodaustyö ja valtaosa aineiston analyysista kuitenkin tapahtuivat sen jälkeen, kun kaikki aineiston haastattelut oli tehty ja litteroitu. Straussin ja Corbinin (1998, 205–206) mukaan teoreettisesti keskeisten käsitteiden nousemisen havainnointi vaatii tutkijalta herkkyyttä, joka kasvaa tutkimusprosessin edetessä. Tutkija voikin legitimiesti palata ensimmäiseksi kerättyyn aineistoon ja koodata sitä uudelleen myöhemmin kerätystä aineistosta nousseiden käsitteiden ja teemojen pohjalta. Näin tein myös itse: myöhemmät haastattelut toivat uusia näkökulmia ja ohjasivat tarkastelemaan teemoja, jotka ensimmäisiä haastatteluja tehdessä eivät olleet tuntuneet erityisen kiinnostavilta. Käytännössä aineiston osista tehty alustava analyysi toimi suuntaa-antavana tarkasteluna. Koko aineiston ollessa koossa aloitin analyysin ikään kuin alusta siten, että kävin huolella ja uudelleen harkiten läpi myös aiemmin osaan aineistoa koodaamani teema-alueet.

Käytin aineiston analysoinnin apuvälineenä kvalitatiivisen aineiston analyysiin tarkoitettua Atlas.ti-tietokoneohjelmaa, joka helpottaa koodauksen teknistä toteutusta. Ohjelman avulla koodeja voi ryhmitellä ja luokitella, nimetä uudestaan, niiden merkitsemien sitaatioiden rajoja voi muuttaa ja niistä voi rakentaa verkostoja. Saman koodin alle kuuluvia tai samaan laajempaan kategoriaan kuuluvia sitaatioita voi tarkastella ryhminä, sillä ohjelmassa voi tehdä hakuja esimerkiksi koodin, koodiperheen eli koodien luokan tai usean koodin perusteella.

Analyysini lähti liikkeelle grounded theoryn prosessiin kuuluvalla avoimella koodauksella, jossa aineistoa aletaan kategorisoida tarkastelemalla sitä osissa ja vertaamalla huolella siinä esiintyviä yhteneväisyyksiä ja eroja (Strauss & Corbin 1998, 102). Tämä kategorisointi tapahtuu käsitteellistämällä: ajatuksille, tapahtumille tai toiminnoille, joilla on yhteisiä piirteitä, annetaan nimi. Aloitin aineiston koodaamisen lukemalla aineistoa huolella ja tarkastelemalla teemojen yleisyyttä ja niiden suhteita toisiinsa. Pyrin koodaamaan yhtä laajahkoa teemaa kerrallaan. Koodaamisen alkuvaiheessa koodit eivät vielä olleet kovin käsitteellisiä, vaan ne saattoivat olla hyvinkin lähellä haastateltavien puheessa esiintyviä aiheita tai jopa in vivo -koodeja (vrt. mt., 105). Koodien suhteet toisiinsa olivat tässä vaiheessa vasta alkamassa jäsenyksiä. Tutkimuskirjallisuuden käytön suhteen poikkesin kuitenkin jo avoimen koodauksen vaiheessa selvästi grounded theoryn periaatteista ja noudatin pikemminkin Layderin adaptiivista tutkimusnäkökulmaa. Ajatuksiani ohjailivat joiltakin osin ne teoreettiset käsitteet, jotka olivat jo ennen aineistonkeruuvaihetta antaneet mahdollisia näkökulmia ilmiöön. Niiden avulla aineistosta oli helpompaa erottaa relevantteja aineksia. (vrt. Layder 1998, 102–115.)

Straussin ja Corbinin (1998, 142) jäsenyksessä avointa koodausta seuraa aksiaalinen koodaus, jonka avulla kategorioita syvennetään ja kehitetään. Myös omassa analyysiprosessissani seuraavana oli aksiaalista koodausta muistuttava vaihe, jolloin loin koodeista selkeitä kategorioita, Atlas-ohjelman koodiperheitä. Näin loin siis yläkäsitteitä, joilla kullakin oli lukuisia alakäsitteitä eli yksittäisiä koodeja. Tässä vaiheessa oli perusteltua myös yhdistää koodeja, jotka käsitteiden ja hierarkioiden muodostuessa osoittautuivat päällekkäisiksi eli samaa ilmiötä kuvaaviksi. Tässä vaiheessa aineisto alkoi jäsenyä laajemmiksi kategorioiksi, mutta analyysin edetessä havaitsin myös uusia teemoja, jotka aluksi eivät olleet tuntuneet keskeisiltä tai joiden suhde muihin teemoihin oli epäselvä. Tässä vaiheessa siis loin myös uusia koodeja, jotka eivät suinkaan aina järjestäytyneet saman tien johonkin koodiperheeseen eli jonkin yläkäsitteen alle. Toteutin siis kaksi koodausvaihetta limittäin johtuen tarpeesta täsmentää käsitteitä, mutta myös avoimuudesta aineistosta nouseville teemoille. Kaikissa koodaamisprosessin vaiheissa noudatin Straussin ja Corbinin (1998, 148) neuvoa palata välillä alkuperäiseen aineistoon ja lukea sitä kokonaisuutena, ei

yksityiskohtia etsien. Palautin taas mieleeni haastattelut kertomuksina ja saatoinkin verrata koodaamiani ja kategorisoimiani havaintoja haastattelujen kokonaissisältöön.

Aksiaalisen koodauksen jälkeen suurin osa koodeista oli suhteessa johonkin yläkäsitteeseen eli käytännössä kategorisoitu koodiperheisiin, jotka edustivat yhtä keskeistä käsitettä kukin. Analyysin edetessä syntyi kuitenkin uusia ajatuksia ja uusia teemoja, joiden suhde muihin oli vielä epäselvä. Seuraava Straussin ja Corbinin (1998, 143–145) erottama työvaihe on selektiivinen koodaus, jonka tarkoituksena on kategorioiden kirkastaminen. Tässä koodausvaiheessa kategorisoin nekin teemat, jotka vielä eivät olleet suhteessa muihin eli pyrin löytämään yhä uusia yhtäläisyyksiä ja eroja. Samaan aikaan hahmottuivat myös koko tutkimuksen keskeisimmät käsitteet. Käytännössä tämä tarkoitti, että myös eri koodiperheiden välille syntyi nyt hierarkioita, kun aiemmin olin keskittynyt lähinnä kunkin teeman sisäiseen järjestykseen. Kaiken kaikkiaan aineisto oli koodausprosessin päätyttyä koodattu 214 eri koodilla, jotka jakaantuivat 20 koodiperheeseen.

Analyysin edetessä kuljetaan koko ajan kohti yhä abstraktimpia tasoja ja toisaalta kohti yhä suurempaa käsitteiden järjestystä. Jotta aineiston tarkastelun lopputulos olisi analyysi, havaintojen on nimenomaan oltava suhteessa toisiinsa, ei ainoastaan lista esiintyvistä teemoista. (Strauss & Corbin 1998, 145.) Juuri tähän pyrin viimeisellä koodauskierroksella ja samaan aikaan käynnissä olleella kirjoitustyöllä. Jo koodauksen alkuvaiheessa olin kirjoittanut muistiinpanoja, jotka jäsensivät ajatuksiani siten, että seuraavaa koodauskierrosta ohjasi jonkinlaiseksi tekstiksi muotoiltu ajatus analyysin teemoista ja niiden alustavista suhteista. Varsinainen kirjoitustyö kuitenkin kulki käsi kädessä selektiivisen koodauksen periaatetta noudattaneen, viimeisen toteuttamani koodausvaiheen kanssa.

Aineistoni koostuu yhdeksän pariskunnan haastattelusta eli se tuo esiin yhdeksän naisen ja yhdeksän miehen näkemyksiä. Missä määrin tutkimus onnistuu kertomaan ensinnäkin aineiston yksilöiden ja pariskuntien ajatuksista, näkemyksistä ja toiminnasta ja toiseksi muiden ihmisten, esimerkiksi muiden häitään suunnittelevien ajatuksista ja toiminnasta? Pyrin ensinnäkin luomaan analyysia ja tulkintaa, jotka kuvaisivat mahdollisimman hyvin aineistoni pariskuntien toimintaa ja ajatuksia omien tutkimuskysymysten valossa. Strauss ja Corbin (1998, 145) korostavat, että vaikka abstraktille tasolle viedyssä

analyysissa ei enää voi paikantaa yksittäisen tapauksen tai toiminnan tietoja, on analyysin oltava relevanttia koko aineistoon nähden. Samoin Alasuutari (1994, 215) painottaa, että laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä on paikallinen selittäminen eli tutkittavan empiirisen aineiston koherentti, sisäisesti looginen analyysi, jonka takana on mahdollisimman paljon empiirisestä aineistosta löydettyjä seikkoja. Toiseksi voi pohtia, kuinka laajasti pieneen kvalitatiiviseen aineistoon perustuvia tutkimustuloksia voi yleistää, tai niin kuin Alasuutari (1994, 222) kvalitatiivisen tutkimuksen osalta ehdottaa, *suhteuttaa*. En väitä, että tässä tutkimuksessa esittämäni selitykset tai tulkinnat pätsivät esimerkiksi kaikkien tietyn ikäisten suomalaisten häitään suunnittelevien kohdalla. Ajattelen kuitenkin Eskolan ja Suorannan (1996, 39–40) tapaan, että syvällä ja perusteellisella analyysillä ja tulkinnalla on relevanssia myös aineiston ulkopuolella samantyyppisiä ilmiöitä tutkittaessa. Itse aineistosta tai siitä lasketuista esiintymisistä ei voida tehdä yleistyksiä, mutta sen sijaan perustelluista *tulkinnnoista* voidaan tehdä myös yleisiä päätelmiä (Sulkunen 1990, 272). Ajattelenkin, että seuraavissa luvuissa esittämäni analyysi ja tulkinta kuvaavat kattavasti juuri omaa empiiristä aineistoani, mutta sen lisäksi ne kertovat jotakin myös häistä yleensä ja tarjoavat yhden tarkastelutavan hääilmiöön.

Luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat laadullisen tutkimusaineiston tietojen käsittelemisen keskeisiä periaatteita (Eskola & Suoranta 1996, 57). Anonymiteetin takaamiseksi haastateltavat eivät esiinny nimillään. Haastateltavat erotellaan tekstissä vain sukupuolen perusteella eli merkitsemällä sitaatin yhteyteen 'Mies' tai 'Nainen'. Tekstin sisällä olevissa lyhyissä lainauksissa käytän luettavuuden vuoksi lyhennettä (*m*) merkitsemään miestä ja (*n*) merkitsemään naista. Mikäli tekstissä kirjoitan haastateltavan sukupuolen auki, ei näitä merkintöjä käytetä. Omien puheenvuorojeni alut on merkitty sitaatteihin alkukirjaimella AL. Haastattelusitaateissa esiintyvät erisnimet on muutettu. Ikää, koulutusta tai muita sosioekonomisia tekijöitä ei sitaattien yhteydessä mainita, sillä niillä ei ole erityistä relevanssia tulosten kannalta. Haastatteluissa myös käsitellään perusteellisesti haastateltavien hääsuunnitelmia, jotka sisältävät yksityiskohtaisia tietoja esimerkiksi häiden päivämäärästä, vihkikirkosta ja juhlapaikasta. Jotta haastateltavia ei voisi näiden tietojenkaan perusteella tunnistaa, on tiedot tavallisesti poistettu puhumalla esimerkiksi hääjuhlapaikasta 'vanhana kartanona' sen nimen sijaan. Joitakin analyysin kannalta keskeisiä tietoja on jätetty, mutta silloinkaan lukija ei voi yhdistää niitä tiettyihin haastateltaviin, enkä siksi katso niiden

heikentävän tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettia. Haastattelusitaateista on luettavuuden parantamiseksi poistettu joitakin välisanoja, kuten ”niinku” tai ”tota”.

Erotin haastattelupuheesta neljä pääteemaa, joiden varassa aineiston analyysia käsittelevät luvut etenevät. Luvussa 4 lähdän liikkeelle häiden suunnittelun dynamiikasta, siitä, ketkä häitä suunnittelevat, millaisia rooleja on eri toimijoilla ja minkälainen on pariskunnan keskinäinen työnjako. Hääsuunnittelun dynamiikan kautta käsittelen lisäksi yhteisöllisyyttä, joka puolestaan johdattaa seuraavaan lukuun. Luvussa 5 tarkastelen haastattelupuheessa vahvasti esiin piirtynyttä ’oikeiden häiden’ määritelmää sekä häiden perinteitä ja rituaaleja, jotka osaltaan ovat yhteydessä edellisen luvun yhteisöllisyyteen. Luvut 4 ja 5 käsittelevät siis häitä yhteisöllisenä juhlanä ja tarkastelevat häille yhteisiä elementtejä. Luvussa 6 siirryn analysoimaan häiden yksilöllistä ulottuvuutta. Tarkastelen haastateltavieni diskursiivisia erontekoja sekä heidän kamppailuaan häiden sosiaalisen toiminnan kentällä. Lisäksi käsittelen häitä henkilökohtaisena identiteetin rakentamisen projektina. Luvussa 7 tarkastelen häiden elämyksiä sekä kolmea elementtiä, joista ne rakentuvat. Yhdistän elämyksen käsitteen avulla häiden yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden ulottuvuudet ja esitän arvioni siitä, mikä avioituvia pariskuntia viime kädessä motivoi tähän edellisissä luvuissa tarkasteltuun monipuoliseen, vaativaan ja ristiriitoja sisältävään projektiin.

4 HÄIDEN SOSIAALISET YHTEISÖT

Hääsunnittelun dynamiikassa voidaan erottaa kolme erilaista toimintamallia, joiden mukaan työ, vastuu ja valta jakautuvat. Ensimmäinen on hääparin yhteinen, tasavertainen ja itsenäinen suunnittelu, jossa hääpari suunnittelee häitä tiiviisti yhdessä yksityiskohtia myöten ilman suurta apua muilta toimijoilta. Tätä kutsun *pariskuntakeskeiseksi malliksi*. Toinen on *morsiankeskeiseksi malliksi* kutsumani toimintatapa, jossa suunnitteluprosessin keskeisin toimija on morsian, jota avustavat kaasot, oma äiti ja ystävät. Kolmas tapa, jolla työ ja vastuu voidaan hääsunnittelussa jakaa, on *jaetun vastuun malli*, jossa hääpari toimii yhdessä, mutta samalla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Näille toimijoille saatetaan myös antaa itsenäisiä tehtäviä sekä vapauksia tehdä päätöksiä. En käytä näitä malleja kuvaamaan tarkasti tosiasiallista toiminnan kulkua, vaan käytän niitä Max Weberin (ks. Heiskala 1990, 10) ideaalityyppien tapaan sosiaalisen toiminnan ymmärtämisen apuvälineenä eli runkona, johon tukeutuen toimintaa tulkitaan. Koska ideaalityyppien funktio ei ole tosiasiallisten tapahtumien peilinä toimiminen, voidaan niiden avulla tulkita myös tyypeistä poikkeavaa toimintaa. Siten hahmottelemani toimintamallit eivät ole koko hääprosessin läpäiseviä puhtaita tyyppejä, vaan pikemminkin näkökulma, josta käsin hääparien ja heidän avustajiensa tosiasiallista työnjakoa ja tästä syntyvää dynamiikkaa ja vallanjakoa tarkastellaan. Kaikista aineiston tapauksista löytyy piirteitä kaikista toimintamalleista. Tekemäni jaottelu hahmottaa eroja ja yhtäläisyyksiä päätösvalan ja työnjaon jakautumisesta ennen kaikkea hääsunnittelun temaattisilla osa-alueilla.

4.1 PARISKUNTAKESKEINEN TOIMINTAMALLI

Pariskuntakeskeisessä mallissa morsian ja sulhanen pyrkivät toimimaan yksimielisenä ja harmonisena toimijajyksikkönä ilman ulkopuolisia vaikuttajia. Yhtenäistä toimijajyksikköä tuotetaan esittämällä perusteluja ja puhumalla molempien puolesta: ”kyllä se oli selvä että jos vaihtoehto on maistraatti tai kirkko ni molemmat haluttiin kirkkohäät” (*m*). Toisen haastateltavan puhussa toinen usein myötäilee ja osoittaa olevansa samaa mieltä, ja toisen puhetta vahvistetaan esimerkiksi sanomalla ”joo” tai ”mm” eli minimipalautteen keinoin (vrt. Ruusuvuori & Tiittula

2005a, 27–29). Temaattisesti tällainen puhe kohdistuu vahvimmin vihkitavan, kirkon ja juhlapaikan valintaan, päätöksiin, joita haastateltavat pitävät suurina ja tärkeinä. Pariskuntakeskeistä mallia luodaan haastattelupuheella, joka korostaa näkemysten samankaltaisuutta ja pariskunnan vahvaa yksimielisyyttä. Päätöksiä ei kuitenkaan aina tehdä täysin tasavertaisina. Toinen puolisoista saattaa olla ehdottomampi näkemyksessään, jolloin toinen puoliso joustaa. Häiden suurista päätöksistä kuitenkin *halutaan* olla samaa mieltä, ja yksimielisyyttä korostetaan, kuten mieshaastateltava seuraavassa:

Joo, ja siis mä en oo käyny tosiaan sisällä ja normaalisti mä en niinku kirkon, päätös vihkikirkosta se on aika iso päätös tavallaan, ja mä en normaalisti antais sellasta päätöstä toisen tehdä omin päin, *tai yhdessä se tietenki tehtiin*, mut ku mä en oo käyny siellä sisällä. (kursivointi AL)

Morsiamen mielipide on ollut ratkaiseva vihkikirkkoa päätettäessä, sillä haastateltava itse ei ole käynyt kirkossa sisällä eikä siten ole voinut arvioida kirkon sopivuutta vihkikirkoksi. (Vihkikirkon valinta perustuu keskeisesti kirkon ulkonäköön sekä sisä- että ulkopuolelta, ks. luku 5.) Vaikka valinta perustuu morsiamen mielipiteeseen, korostaa haastateltava päätöksestä, että ”yhdessä se tietenki tehtiin”. Päätöksenteon tasavertaisuutta tuotetaan näin myös jälkikäteen.

Kysyn haastateltavilta myös suoraan, onko pariskunta ollut suunnittelun aikana eri mieltä joistakin asioista, ja mistä kysymyksistä on häitä suunnitellessa tarvittu neuvottelua ennen kuin asiasta on voitu päättää. Pariskunnat korostavat olleensa ”harvinaisen yksimielisii (*m*)”, koska ”kumpikaan ei aja mitään tiettyä linjaa” (*m*) ja puolisoilla on ”hirveen samanlainen arvomaailma” (*n*). Jos erimielisyyksiä on ollut, ”ne on menny niin huomaamatta, et sit ollaan löydetty joku kompromissi” (*n*). Häitä suunnitellessa kyetään vieläpä muusta arjesta poikkeavaan yksimielisyyteen, kuten eräs naishaastateltava kertoo:

Normaalisti arjessa jos me ollaan erimielisii ni me ei kyllä olla sellasia kauheen periksi antavia, et me kyllä neuvotellaan sitte aika lailla loppuun asti, [...] et pidetään ikään ku asemiamme, mut et ei, täs ei kyl oo ollu sellasta.

Pariskuntakeskeisen mallin mukainen haastattelupuhe on keino luoda harmonista käsitystä 'meistä' ja korostaa pariskunnan yhteistä toimijuutta. Boden (2003, 137, 158–159) on hääpareja haastateltuaan tehnyt saman havainnon ja kutsuu tätä puhetapaa tasa-arvoistavaksi diskurssiksi, jonka avulla häiden sukupuolittunut työnjako neutralisoidaan. Epätasainen työnjako ja samanaikainen pyrkimys sen kumoamiseen ja toisaalta harmonisen päätöksenteon korostamiseen näkyy samalla tavoin omien haastateltavieni puheessa. Kaikki pariskunnat jakavat työtä, mutta se ei aina tapahdu tarkasti harkitulla ja tasapuolisella tavalla. Mieshaastateltava kertoo osuudestaan suunnitteluun näin: ”me ollaan vähän niinku jaettu näit vastuita, sillee et mä oon niinku hankkinu jotain pappia, ja bändejä ja jotain pitopalveluja ja tilat ja tällee näin, tällasii mitkä saa yhdellä puhelinsoitolla”. Työnjaon muotoutumista hän kuvaa edelleen: ”Mut se nyt on vaan sattunu, et ei me olla niinku tietosesti jaettu, mut et mitä tuli mieleen kivoi juhlapaikkoja, ni sit soittelin niihin, et toi on niinku mun osuus ollu siit suunnittelusta.” Suunnittelutyön kerrotaan jakautuneen pariskunnan kesken sattumalta, ja morsiamen vastuulle kuuluu runsaasti selvitystä ja vertailua vaativia tehtäviä, jotka eivät hoidu ”yhdellä puhelinsoitolla”. Tämä noudattaa Campbellin (1997, 174) havaintoa pariskuntien kulutuksen sukupuolittuneesta työnjaosta siten, että naisten tehtävänä on ennen kaikkea selvittelytyö ja esteettisten ominaisuuksien vertailu, miesten tehtävänä puolestaan vähemmän työtä sisältävien tietojen hankinta ja osallistuminen lopulliseen päätöksentekoon. Myös Snizek (2005) on havainnut tämän työnjaon nimenomaan häitään suunnittelevien pariskuntien välillä.

Vaihtoehtojen kartoittaminen ja tiedonhankinta ovat useimmiten suurimmaksi osaksi morsiamen vastuulla. Eräs sulhanen kertoo että, morsian on ”ollu enemmän vastuullinen, mä oon lukenu kyl kaikki linkit mut että mä oon tehny huomattavasti vähemmän tätä etsintätyötä” (*m*). Edelleen hän arvioi siihenastisen työmäärän jakautumisen pariskunnan kesken olevan ”kaheksankyt–kakskyt” eli morsiamen tehneen noin neljä viidesosaa suunnittelu- ja valmistelutyöstä. Tämänkaltainen epätasainen työnjako on aineiston pariskunnilla tavallinen. Se on kuitenkin ristiriidassa pariskuntakeskeisen toimintamallin perusajatuksen kanssa, sillä pariskunta ei toimi yhtenä toimijayksikkönä tai edes tasavertaisina, yhteisymmärryksessä omia tehtäviään hoitavina kumppaneina. Epätasa-arvoista työnjakoa pyritäänkin haastattelupuheessa usein häivyttämään:

AL: Miten te luulette, ootteks te suunnilleen käyttäny yhtä paljon aikaa ja energiaa molemmat tähän hääprojektiin kokonaisuudessaan vai onks jompikumpi ollu aktiivisempi?

Nainen: Kyl me varmaan aika paljon, no mä oon ehkä jonkun verran enemmän siis nähny noit kaasoja, mut et ei me nyt aktiivisesti pelkästään häistä olla keskusteltu. Et kyl varmaan aika paljon ollaan yhtä [paljon].

Mies: Joo. Mä en mieti kyl niinku alitajusesti niitä ollenkaan, et mul se jää pois, et mä luulen et sä kelaat niit koko ajan. Siinä mielessä passiivisesti.

Nainen: Niin no oon mä itse asias, joo, kyl mä ainaki, sen lisäksi mun yks työkaveri meni viime syksynä naimisiin, ni hänelt tietysti on tullu kysyttyä työasioiden puitteissa jotain et ai niin, et tulipa mieleen et me nyt tehtiin sitä ja tätä ja, ja niinku tän tyyppistä. Mut varmaan aika pitkälti sillee kuitenkin...

Mies: Aika tasan.

Morsian mainitsee tavanneensa enemmän kaasoja, joiden kanssa on keskustellut häistä, ja kertoo kyselleensä avioituneelta kollegaltaan häiden järjestämisestä. Lisäksi sulhanen arvelee morsiamen tekevän häiden suunnitteluun liittyen jatkuvaa ajatustyötä.

Pariskunta tuo esiin kolme esimerkkiä naisen aktiivisemmasta roolista, mutta molemmat haastateltavat mitätöivät ne toteamalla suunnittelutyön jakautuvan ”aika tasan”. Tämän tasa-arvoistavan diskurssin avulla pyritään haastattelupuheessa häivyttämään työnjaon sukupuolittuneisuutta. Samankaltaista sukupuolittuneen työnjaon esittämistä tasa-arvoisessa kehyksessä on havainnut Eeva Jokinen (2005, 46–68) haastatellessaan miehiä ja naisia kotitöiden tekemisestä. Sukupuolitapaista jakautumista pidettiin ”luontevana”, mutta samalla tätä sukupuolittuneisuutta pohdittiin haastattelupuheessa: omaa toimintaa suhteutetaan siis tottuneesti tasa-arvokehykseen. Omia havaintojani muistuttavat myös Humblen, Zvonkovicin ja Walkerin (2007) tutkimustulokset, joiden mukaan monien hääparien ihanteena oli tasa-arvoinen ja pariskunnan yhdessä tekemä suunnittelutyö. Jotkut pariskunnat onnistuivat siinä, kun taas toiset tuottivat sitä lähinnä puheen tasolla jakaen työn käytännössä perinteisten sukupuoliroolien mukaisesti.

Pariskuntakeskeisen mallin ideaalina toimii tasapuolinen ja tasapainoinen suunnittelu ja päätöksenteko, jossa molemmilla osapuolilla on päätösvaltaa ja toisen näkökulmia ymmärretään. Tämä vastaa Scheffin (1997, 65–78) sosiaalisen sidoksen ihanteellista tyyppiä, jossa osapuolet ovat autonomisia, mutta kykenevät ottamaan huomioon ja ymmärtämään toisen näkökannat ja siten säilyttämään sidoksen ja vahvistamaan

yhteisöllisyyttä. Tähän haastateltavani useimmissa tapauksissa voimakkaasti pyrkivät ja monesti onnistuvatkin. Ideaalin saavuttamisen ja tosielämän väliin jäävät raot puolestaan tilkitään tasa-arvoistavilla diskursseilla.

4.2 MORSIANKESKEINEN TOIMINTAMALLI

Toisessa erottamassani toimintamallissa suunnittelu- ja päätösvalta on keskittynyt selkeästi morsiamelle, joka tekee selvitystyötä ja päätöksiä hyvin itsenäisesti, joskus jopa sulhasen tietämättä. Useimmiten morsiankeskeinen päätöksenteko on kuitenkin hienovaraisempaa. Morsian selvittää vaihtoehdot, valitsee mieleisensä ja hyväksyy lopullisen päätöksen sulhasella. Suunnittelutyötä jaetaan, mutta sulhasen vapaus ja vastuu päätöksenteossa rajoitetaan yksittäistapauksiin. Morsiankeskeinen suunnittelu on tavallisinta liittyen häiden visuaaliseen yleisilmeeseen, joka muodostuu monenlaisista yksityiskohdista aina morsiuspuvusta kutsuihin, hääkarkkeihin ja kukkakoristeisiin. Aineistossa tyypillistä puhetta edustaa naishaastateltava, joka kertoo yksityiskohtien olevan suurelta osin hänen päätettävissään, sillä häntä kiinnostavat ”ulkoiset seikat, niinku just että miltä se paikka näyttää, tai kyl [sulhastakin] kiinnostaa varmaan, mutta just sitte että ottaa enemmän selvää ja miettii kaikkia värejä ja tommosia, kukkia ja muita”. Sukupuolittunut työnjako noudattaa Campbellin (1997, 171) väitettä siitä, että naiset sosiaalistetaan ajattelemaan, että he ovat esteettisiä kykyjä omaava sukupuoli, ja siksi he arvioivat ja valikoivat esteettisiä tuotteita vaivattomammin kuin miehet. Sulhasen itsenäinen toiminta rajoitetaan usein perinteiselle miehelle alueelle: lähes kaikki pariskunnat mainitsivat sulhasen olevan vastuussa hääauton hankkimisesta.

Hääkutsuista, juhlapaikan koristelusta, kattauksesta ja hääparin pukeutumisesta keskusteltaessa sulhaset ovat haastattelussa usein myötäilijän asemassa morsiamen esittäessä näkemyksiään erilaisista yksityiskohdista. Toisinaan sulhaset saattavat kokea vaikutusmahdollisuutensa varsin pieneksi, jopa olemattomiksi, kuten seuraava mieshaastateltava:

Mies: Kyl mä oon ihan niin ni menny massan mukana, et ei mul mun mielest oo mitään, kylhän mä oon jotain mielipiteit sanonu semmosii typeriä kommentteja mutta tuskin ne hirveesti on vaikuttanu. [...]

Nainen: Kylhän mulla välillä tulee semmonen olo että sua ei edes niinku kiinnosta, mutta sit ku mä ajattelen sitä asiaa niinku toisella tavalla, niin sitä pitää niinku ajatella et me ollaan niinku eri sukupuolta ja se että niinku että mä olen just häähullu. Ja sit mä oon ehkä just sen takii säästäny tommoset askartelu, pitsipussihöpinät niinku tyttöjen kanssa, et koska ei se niinku merkitse sillä tavalla että, tottakai kiinnostaa mutta ei niinku voi olettaa että vaaleenpunaset jutut on sitte.

Sukupuolittunut, epätasainen työnjako ja visuaalisten yksityiskohtien suunnittelun keskittyminen morsiamelle esitetään luonnollisena jakona. Morsiamen rooli on aktiivinen ja kontrolloiva, sulhasen puolestaan passiivisempi ja mukautuva. Sulhanen kokee, että hänellä ei ole legitiimejä vaikutusmahdollisuuksia: hänen mielipiteensä ovat olleet ”typeriä kommentteja”, ja hän arvelee, että ”tuskin ne hirveesti on vaikuttanu”. Toisaalta edellisen lainauksen morsian toivoo selvästi enemmän tukea puolisoiltaan omalle suunnittelijan roolilleen todeten, että ”välillä tulee semmonen olo ettei sua ees kiinnosta”. Puolison hyväksyntä ja tuki ovatkin morsiankeskeisessä toimintamallissa tärkeitä. Kontrollihakuisinkaan morsian ei siis pyri suunnittelemaan koko häitä tai suuria kokonaisuuksia ilman sulhasta, sillä häät ovat yhteinen projekti, jonka suunnittelu ja toteutus ihanteellisesti tehdään tasavertaisina kumppaneina, mahdollisesti muiden henkilöiden avustuksella. Pariskuntakeskeisestä toimintamallista ei haluta sanoutua irti, kuten kaksi naishaastateltavaa kertoo: ”ollaanhan me sinänsä yhdessä sitä katottu, käytiin kattoo ne juhlapaikat yhdessä ja kaikki näin, etten mä ihan jyrää täällä” ja ”semmoset tärkeimmät päätökset kyllä tehdään yhdessä ja varmasti mielipidettä kysytään mutta, mutta paljon tietysti olen suunnitellu ja yksin”. Ainakin *tärkeimpien* päätösten korostetaan syntyvän yhteisymmärryksessä. Koska morsiamet selvästi pitävät tärkeinä myös heidän oman toimivaltansa alueelle kuuluvia asioita, oletan, että tärkeimmillä päätöksillä viitataan haastattelupuheessa esimerkiksi taloudellisesti suuriin hankintoihin (juhlapaikka ja pitopalvelu) ja häiden tunnelmaa keskeisimmin muokkaaviin valintoihin (vihkikirkko).

Suurin osa haastattelemistani sulhasista ei tyydy monissa häätutkimuksissa havaittuun passiiviseen rooliin, jossa sulhasen osuudeksi häävalmisteluissa jää lähinnä hänelle jaettujen tehtävien suorittaminen ja sivusta seuraaminen, kun morsian valmistelee omaa

suurta päiväänsä (vrt. Boden 2003, 92; Otnes & Pleck 2003, 92–93). Sulhaset ovat häiden suunnittelussa varsin aktiivisia, vaikka heidän pyrkimyksensä ja mahdollisuutensa vaikuttamiseen joillakin morsianten hallitsemilla osa-alueilla ovat verrattain pieniä, ja vaikka suurin osa selvitystyöstä on morsianten vastuulla. Useimmiten morsiankeskeinen malli on tiettyjen teemojen suhteen sovellettava toimintaperiaate, ja ainoastaan yhden pariskunnan hääprosessi noudattelee merkittävästi morsiankeskeistä mallia. Tämän pariskunnan morsian määrittelee itsensä ”häähulluksi ihmiseksi”, ja hänen sulhasensa kertoo kyselleensä, mihin hän saa osallistua, mutta toteaa työn- ja vallanjaosta, että ”ehkä se on iha hyvä vaa, että tulee ainaki semmoset [hää] mitkä haluu”. Hän siis toteaa, että ehkä vallitseva järjestely eli morsiankeskeinen suunnittelu on parempi, sillä siten häistä tulee sellaiset kuin morsian haluaa. Tämä noudattelee yhtä Humblen, Zvonkovicin ja Walkerin (2007) hääparitutkimuksessa esiintynyttä työnjakomallia, jossa morsian suunnittelee hääit täysin ilman sulhasen osallistumista ratkaisun tyydyttäessä molempia.

Morsiankeskeisessä toimintamallissa sekä morsiamet että sulhaset asettavat morsiamen toiveet etusijalle. Sulhasen roolia hääsuunnittelussa rajoitetaan ja kavennetaan, ja sulhanen itse omaksuu asenteen, joka on sekoitus joustavuutta ja välinpitämättömyyttä suhteessa morsiamen tekemiin päätöksiin. Välinpitämättömyys voi olla todellista tai toisaalta tilanteeseen sopeuttava keino. Muutamat haastateltavat tuovat itse esiin roolien sukupuolittuneisuuden, kuten morsian, jonka hääprosessi noudattelee vahvasti morsiankeskeistä mallia:

Mä oon jakanu siis että jostain asioista puhutaan äitin kanssa ja jostain taas tyttöjen kanssa ja jostain asioista taas [sulhasen] kanssa, että ehkä sit välil pitää miettiä et kenen kanssa on sit menos naimisiin, sä et oo menos tyttöjen tai äidin kanssa että, emmä tiedä oonko mä sit liikaa, et en oo tarpeeks kuitenkaa sitte puhunu mitä tulee ja mitä mä oon ajatellu.

Morsian asettaa itsensä hääsuunnittelun dynamiikan keskiöön, ja eri osa-alueita hän pohtii eri avustajien kanssa. Tässä pariskuntakeskeisen toimintamallin ideaali häviää, ja puoliso nähdään vain avustajana muiden joukossa morsiamen projektissa. Tosin morsian ei näe tätä vallanjaon dynamiikkaa aivan ongelmattomana, sillä hän toteaa, ettei kuitenkaan ole menossa naimisiin äitinsä tai ”tyttöjen” kanssa. Ongelmaksi ei

kuitenkaan nouse morsiamen oma keskeinen rooli, vaan se, että hän epäilee pitäneensä puolisoaan heikosti ajan tasalla *omista* näkemyksistään, jotka näin saavat keskeisimmän aseman häiden suunnittelussa. Morsiankeskeinen toimintamalli on siis lähes tyypiesimerkki siitä, kuinka pariskunnan välillä vallitsee Scheffin (1997, 65–78) määrittelemä liian tiukka sosiaalinen sidos. Sulhaset priorisoivat morsiamen näkemyksiä, joskus vahvastikin omista toiveista luopuen: toinen hyväksytään oman itsen kustannuksella.

4.3 JAETUN VASTUUN TOIMINTAMALLI

Kolmas erottamani hääsuunnittelun malli on jaetun vastuun malli, jossa keskeisinä toimijoina on avioituvan pariskunnan lisäksi useita muita henkilöitä, kuten vanhemmat, erityisesti äidit, kaasot, best manit ja ystäviä. Kuuden pariskunnan vanhemmat olivat jo haastattelua tehtäessä mukana häiden suunnitteluprosessissa, ja kaksi pariskuntaa aikoi ottaa vanhempansa suunnitteluun mukaan pian, useita kuukausia ennen häitä. Myös kaasot otetaan tavallisesti mukaan varhain. Myöhemmin ideointia tehdään lisäksi best manien ja ystävien kanssa, joille saatetaan myös antaa tehtäviä. Avustajilla on varsin merkittävä rooli häiden suunnittelussa ja toteutuksessa kahdeksassa aineiston tapauksessa. Jaetun vastuun mallissa muille toimijoille annetaan laajoja tehtäviä tai tehtäväkokonaisuuksia, joita avioituva pariskunta koordinoi ja joiden suhteen se tekee päätökset. Joissakin tapauksissa vanhemmille tai avustajille on annettu myös päätösvaltaa, mutta useimmiten hääpari itse on mukana ideoinnissa ja päätöksenteossa. Tyypillistä on, että hääpari on keskenään melko tasavertaisessa asemassa häiden suunnittelussa ja vallaanjoossa. Jaetun vastuun mallissa käytännön valmisteluja, kuten kutsukorttien, hääkarkkien ja koristelujen tekemistä pyritään toteuttamaan ”talkoohengellä” (*n*), siten, että ”istutaan kimpassa alas, varmaan kaasot on siin paikalla, ja [morsian] ja minä [...] ja anoppi” (*m*).

Vanhemmat saattavat osallistua myös häiden tärkeimpinä pidettyihin päätöksiin kuten häiden ajankohdan, vihkipaikan ja juhlapaikan valintaan, joita useimmat pariskunnat pitävät ihanteellisesti pariskuntakeskeisen päätöksenteon piiriin kuuluvana. Yksi pariskunta kertoo tästä oivan esimerkin:

Nainen: Oli siinä kyllä vähän tekemistä kummanki äitillä [nauraa], periaatteessa niinku mietittiin mennäänkö kihlauksesta vuojen vai kahen vuojen päästä, mutta äidit rupes painostaa siihen malliin että, ne kyseli vaan päivämääriä no, onko tämä hyvä päivä, no ettekö te menis vaikka tällön naimisiin, no, kai me nyt sit voijaan sillonki mennä, eiks se nii vähän menny?

Mies: Nii, ku me oltiin aluksi vähä sitä mieltä että ku Salla vielä opiskelee, että on ehkä vähä liian vaikee järjestää häitä ja rahatilannekin on ehkä heikko sillai että ku mä oon ainut joka meistä on töissä oikeestaan. Mut sitte meitä luvattiin auttaa ja, kaikin puolin, rahallisesti ja muutenki. Todettiin että ihan hyvä, kyllä me tyydytään siihen.

Tässä jaetun vastuun malli on vahvimmillaan: äidit ovat olleet aktiivisesti mukana jopa vihkipäivän valinnassa, joka on keskeinen hääprosessin aloittava päätös.

Kaason valinta nykyisin eroaa selvästi suomalaisesta perinteestä, jonka mukaan kaaso oli usein tarkan hierarkian mukaan määräytyvä morsiamen vanhempi avioitunut sukulaisnainen tai kummi. Hieman lähempänä se on uudempaa morsiuistyttöjen ja sulhaspoikien perinnettä, sillä heitä valittiin ikätovereista 4–8 paria auttamaan hääjuhlassa ja toimimaan silmänilona ja juhlatunnelman kohottajana vieraille. (Heikinmäki 1981, 280–285.) Best man taas pohjautuu nimitystään myöten pikemminkin angloamerikkalaiseen häätapaan kuin suomalaiseen perinteeseen puhemiehestä, jolla toisaalta tarkoitetaan ammattimaista avioliiton välittäjää ja kosijaa ja toisaalta vanhempaa henkilöä, usein sulhasen sukulaista, jonka tehtävänä oli morsiamen nouto sulhasen kotiin (mt., 50–51, 278–279). Kaaso tai best man on useimmiten suunnilleen omanikäinen sisarus tai ystävä (ks. liite 1). Kyseessä on kunniatehtävä, ja kaasoksi tai best maniksi pyytämällä voi ”osottaa sille kaverille [...] että hän on merkittävä henkilö mun elämässä, koska mä koen sen best manin sillä lailla” (m). Kaasoja pyydetään useampia kuin best maneja, ja tämä korostaa sulhasen ja morsiamen erilaista roolia hääprosessissa: morsiankeskeisen mallin ja suunnittelutyön epätasaisen jakautumisen myötä morsiamen rooli on suurempi ja siten hän kokee tarvitsevansa myös useampia avustajia. Kaasot ja best manit pyydetään tehtäväänsä yleensä hyvissä ajoin, jo heti, kun häitä aletaan suunnitella tai ainakin useita kuukausia ennen häitä. Otnesin ja Pleckin (2003, 111) mukaan best manien ja kaasojen nimittäminen nostaa häitä arjen yläpuolelle ja tuo juhlaan luksusta. Avustajien nimeäminen erottaa häät muista juhlista, ja samalla se on myös yksi oikeiden häiden

keskeinen tunnusmerkki. Sopiva henkilö on saatettu päättää jo vuosia aiemmin, kuten naishaastateltavalla, jonka kaaso on ”hyvä opiskelukaveri, jonka kanssa varmaan parikymppisenä on päätetty, että sitte jos mennään joskus naimisiin ni sitten tullaan toisillemme kaasoiksi”.

Avustajien tehtävä on olla hääparin tukena hääprosessissa suunnittelun alkuvaiheista itse hääpäivään asti ja sen aikana. He auttavat hääparia ideoinnissa ja vaihtoehtojen vertailussa, tekevät toisinaan taustatyötä kuten tietojenhankintaa tai kiertelevät morsiamen kanssa hääpukuliikkeissä, suunnittelevat ja valmistelevat kutsuja ja askartelevat koristeita. Kaasojen ja best manien vastuulla on lisäksi polttareiden järjestäminen ja hääjuhlan ohjelman suunnittelu ja läpivieminen, mikä joskus annetaan heille varsin itsenäisesti toteutettavaksi tehtäväksi. Kaason ja best manin on oltava ”henkinen tuki, olkapää” (*m*). Best manin on myös pidettävä puhe hääjuhlassa. Kaasolta ei tätä tavallisesti odoteta, mikä noudattelee traditiota, jonka mukaan julkisia puheenvuoroja pitävät häissä miehet (vrt. Otnes & Pleck 2003, 124).

Kaason tehtävä on pohtia morsiamen kanssa tämän pukeutumista ja olla ylipäättään innostuneena seurana ja tukena suunnittelussa: ”[on] vähän puhuttuki et mejän pitäs mennä vähän fiilistelee jonneki kauppoihin et pääsis vähän tunnelmaan” (*n*). Morsiamille kaason kanssa kiertely kauppoilla ja häiden valintojen pohtiminen ja vaihtoehtojen vertailu on keskeinen osa häiden suunnittelua, ja sillä on sosiaalinen funktio; hankintojen suunnittelu on yhtä nautittavaa kuin varsinainen hankintojen tekeminen (Boden 2003, 94–95). Kun vanhempien kanssa sovitaan suurista linjoista, ovat kaasot, ystävät ja toisinaan äidit mukana pohtimassa morsiamen legitiimin päätösvallan alueeseen liittyviä yksityiskohtia eli häiden visuaalista ilmettä sekä morsiamen pukeutumista.

Kaasojen ja best manien nimeämisellä on siis kolme eri funktiota. Ensimmäinen on traditio, sillä avustajien nimeämistä pidetään perinteenä ja tätä perinnettä halutaan noudattaa. Valintaperusteet ovat vakiintuneita: kaasojen ja best manien tulee olla läheisiä ihmisiä, ikätovereita, joko ystäviä tai sisaruksia. Toinen funktio on käytännöllinen, sillä häät ovat työläs projekti, joka helpoimmin hoituu tehtäviä jakamalla. Kaason ja best manin ’perinteinen’ rooli pitää sisällään sen, että he hoitavat joitakin häihin liittyviä tehtäviä melko itsenäisesti ja ovat lisäksi tukena avioituvalla

pariskunnalle koko hääprosessin ajan. Niinpä kaasoille ja best maneille voidaan hyväksytysti jakaa tiettyjä tehtäviä hääprojektissa. Kolmas funktio on häiden erityisen luonteen korostaminen. Hääjuhla nousee arjen ja kaikkien muiden juhlien yläpuolelle siten, että avustajat on nimetty. Heillä on julkinen rooli vihkitilaisuudessa ja hääjuhlassa, mikä vahvistaa häiden rituaalista luonnetta verrattuna muihin juhliin. Tätä korostetaan myös kaasojen ja best manien pukeutumisella, joka on usein tarkasti suunniteltu.

Avustajien lisäksi kaikkien pariskuntien hääprosesseissa vaikuttavat myös *haastajat*. He eivät tyydy avustajien tavoin kommentoimaan hyväksyvästi hääparin suunnitelmia, vaan he esittävät toiveita tai vaatimuksia, jotka ovat usein ristiriidassa hääparin omien toiveiden kanssa. Näiden toteuttamiseen tai toteuttamatta jättämiseen on otettava kantaa. Haastajien roolissa ovat ensisijaisesti vanhemmat. Erään sulhasen äidillä esimerkiksi on ”toive siitä että morsiamen äiti pitäis hattua päässä koko illan”, yhden morsiamen äiti puolestaan ”on esittänyt erittäin jyrkkänä toiveenaan että tekokukkia ei saa olla” (n). Yhdellä pariskunnalla ”tuli vähän vääntöä” vanhempien kanssa hääkutsun sisältöä suunniteltaessa, koska ”heidän piti saada sinne vaikuttaa nimenomaan” (n). Erään sulhasen mukaan ”se oli anopille kova paikka se, että ylipäättään pitää juhlia tuolla Hämeessä, se on mun kotiseutu, ku normaalisti, perinteisesti ne on aina morsiamen kotopaikkakunnalla pidetty aina ne hääjuhlat”.

Vanhempien asema toisaalta haastajina, toisaalta häiden rahoittajina ja usein laajemminkin avustajina on kaksijakoinen, ja siten avioituvan pariskunnan on erityisen perusteellisesti pohdittava vanhempien esittämiä haasteita ja käytävä niistä neuvottelua. Toisinaan se vaatii aivan erilaista suhtautumistapaa kuin elämässä häiden ulkopuolella, kuten mieshaastateltava kertoo:

Mul on yleensä kaikkiin minun elämään liittyviin asioihin niinku vanhempien osalta semmonen aika jyrkkä suhtautuminen, et he ei niinku puutu. [...] Mut täs on tietysti erilainen tilanne koska mun vanhemmat rahottaa.

Vaikka vanhempien ei tavallisesti sallita puuttua omaan elämään, on häiden kohdalla tehtävä kompromisseja, koska vanhemmat usein maksavat häät. Tavallisin neuvottelun aihe vanhempien kanssa on vieraslista, sillä useimmilla vanhemmilla on toiveita siitä, keitä häihin kutsutaan, ja toisinaan ne poikkeavat vahvastikin hääparin omista toiveista

ja suunnitelmista. Usein vanhempien toiveita itselle kaukaisempien vieraiden kutsumisesta noudatetaan: ”ku vanhemmat sit kuitenkin maksaa niitten ruuat ni miksei sit kutsuttais” (*n*). Eräs mieshaastateltava kuvaa vieraslistan muuttumista siten, että kun hän itse suunnitteli seitsemän sukulaisen kutsumista, tehtiin lista äidin toiveiden mukaan niin, että lopulta häihin kutsuttiin 39 sukulaista. Avioituvilla saattaa siis olla varsin erilaiset käsitykset kuin vanhemmillaan siitä, ketkä henkilöt kuuluvat siihen sukuyhteisöön, jonka toivotaan kokoontuvan yhteen ja johon halutaan omien häiden kautta ylläpitää siteitä. Vieraslistan laatimisen problematiikka heijastaa sukupolvien välistä sukukäsitysten eroa, joka kytkeytyy koko häiden järjestämisen prosessiin (tähän palaan luvussa 4.5). Haastajien ja hääparin väliset sosiaaliset suhteet voi nähdä Scheffin (1997) määrittelemänä liian löyhinä sidoksina. Kukin osapuoli korostaa omia näkemyksiään, ymmärrystä osapuolten välillä ei synny vaan toisen näkökulmat torjutaan. Juuri näin haastajien ja hääparin välillä saattaa käydä ristiriitojen kasvaessa. Scheffin näkökulmasta tulkiten haastajien ja hääparien sosiaaliset siteet ovat siten uhka yhteisöllisyydelle. (Vrt. mt., 65–78.)

Vanhempien lisäksi haastajan roolissa ovat toisinaan myös esimerkiksi sukulaiset kollektiivisena joukkona sekä häihin kutsuttavat vanhemmat ihmiset, ja yksittäisiä mainintoja saavat myös sulhasen veli sekä pariskunnan kaverit. Haastateltavat puhuvat lisäksi avioituvaan pariin tai häihin kohdistuvista odotuksista tai rajoitteista, joiden esittäjiä he eivät määrittele lainkaan. Yhteiskunnan vallitseva ilmapiiri, totutut käyttäytymismallit ja tarkennettuna hääkulttuurin välittämät normit ja arvot välittävät häitään suunnitteleville *tunteen* siitä, että heiltä odotetaan tietynlaista toimintaa tai tietynlaisia arvoja ja asenteita heijastelevia ratkaisuja. Tähän tunteeseen, samoin kuin konkreettisempiin suunnitteluprosessin haastajiin, suhtaudutaan pääpiirteissään kahdella tavalla. Ensimmäinen tapa on keskittyä omaan näkemykseen häiden toteuttamisesta ja jättää vähemmälle huomiolle niin haastajien esittämät toiveet kuin ympäristön normitkin. Toinen tapa on pyrkiä luovimaan niin omien toiveiden kuin muiden odotustenkin välissä, jolloin pyritään tekemään kompromisseja konfliktin välttämiseksi. Jos omasta näkemyksestä konfliktin uhalla pidetään kiinni, on sille mietittävä erityiset perustelut. Tällöin häitään suunnitteleva pariskunta siirtyy ennakoimaan muiden reaktioita ja kuvittelemaan niitä tarkkaillen samalla omaa toimintaansa. Häiden maailmassa on selviä sääntöjä, ja niiden rikkomisen pelätään aiheuttavan konflikteja ja tuottavan sanktioita.

4.4 OMAT HÄÄT JA MUIDEN HÄÄT: HÄÄKULTTUURI TIETOLÄHTENÄ

Nainen: No voi sanoo et tuolt netistä on löytäny niin paljon että silloin ku lähti suunnittelemaan häitä ni ethän sä tiedä niinku periaattees yhtään mitään. Ni sieltä on tullu se isoin apu.

Sitaatti naishaastateltavan puheesta osoittaa, että häiden suunnittelun apuna on sukulaisten ja ystävien lisäksi myös aivan toisenlaisia tahoja, kuten Internetin sivustot ja hääaiheiset keskustelupalstat. Nyt siirryn tarkastelemaan näitä perinteisistä sukulaisten, kaasojen ja best manien verkostoista poikkeavia yhteisöjä.

(Ensimmäisiä) häitään suunnitteleva ei haastateltavan sanoin tiedä ”periaattees yhtään mitään”, ja siten hänen on hankittava tietoa ennen kuin suunnittelu voi alkaa. Häät eivät ole vain henkilökohtainen projekti, vaan häitään suunnittelevan pariskunnan on selvitettävä, mitkä ovat häiden normit ja käytännöt. Omat häät kiinnitetään näin laajempaan kontekstiin, hääkulttuuriin. Kaikki haastatellut pariskunnat kertovat saaneensa ideoita ja apua häiden suunnitteluun Internetistä. Niin hääsivustoilta kuin muualtakin he ovat katselleet esimerkiksi juhlapaikkoja, kirkkoja, hääpukuja, morsianten hääkampauksia, hääpöytien kattauksia ja juhlapaikan koristeluja, hääjuhlien ohjelmaa ja bändejä. Verkossa tehdään häälahjalistoja, sieltä tulostetaan muistilistoja ja etsitään yhteystietoja. Viidessä haastattelussa ideoiden lähteenä mainitaan myös häälehdet, ja satunnaisia mainintoja saavat lehdet yleensä sekä elokuvat. Media välittää nykyajan hegemonisia käsityksiä, ja sen kautta myös rakennetaan sukupuolta, häiden kontekstissa morsiamen ja sulhasen rooleja (vrt. van Zoonen 1994, 24). Median käytön sukupuolittuneisuus onkin häiden suhteen kiinnostavaa.

Useammassa haastattelussa tulee esiin, että nainen on aktiivisempi median käytössä häiden suunnittelun apuna ja yrittää kannustaa myös hiukan vastahakoista kumppaniaan siihen. Eräs sulhanen esimerkiksi kuvaa Internetin hääsivustojen katseluaan näin: ”[morsian] on huutanu että tuu nyt kattoo”. Häämedian käytön sukupuolittunutta jakoa voi verrata Turo-Kimmo Lehtosen havaintoihin naisten ja miesten erilaisista rooleista ostoksilla kävijöinä. Lehtosen (1999, 87) mukaan kaupoissa kiertelyä, ostosten tekoa ja sen suunnittelua pidetään enemmän naisille kuin miehille tyypillisenä toimintana, ja erityisesti naisten oletetaan nauttivan shoppailusta, joka ei välttämättä

sisällä varsinaista ostosten tekoa. Häiden suunnittelun kontekstissa, ja kieltämättä aikamme kulutuskäytäntöjen kontekstissa yleisemminkin, konkreettisen kaupoissa kiertelyn korvaa osittain vaihtoehtoihin perehtyminen ja niiden vertailu Internetissä, ja kuluttamisen suunnittelua on yhtä lailla myös ideoiden ja vaihtoehtojen hakeminen muusta mediasta. Lehtosen (1999, 90–91) mukaan miehet pyrkivät irrottautumaan naisellisena pidetystä kauppojen kiertelystä ja kertovat harrastavansa tällaista puolison kanssa vain tätä miellyttääkseen. Campbellin (1997, 167–168) mukaan shoppailua pidetään naisille tyypillisenä toimintana, johon osallistumisen miehet usein kokevat uhaksi maskuliinisuudelleen. Vastaavasti jotkut mieshaastateltavani pyrkivät irrottautumaan häälehtien selailusta ja eri vaihtoehtojen vertailusta ja pohdinnasta jättäen sen puolisonsa vastuulle.

Häälehtien on todettu esittävän häät vahvasti sukupuolittuneena projektina ja olevan suunnattu lähinnä naisille (Boden 2003, 59–60). Levinen (2005) mukaan media tarjoaa erityisesti naisille mallin morsianidentiteetin luomiseen jatkuvien kulutusvalintojen kautta. Oman aineistoni haastateltavat eivät juuri tämän suuntaisia havaintoja tuo esiin lukuun ottamatta paria miestä, jotka luonnehtivat häälehtiä naisille suunnatuiksi. Naisten huomattavasti miehiä aktiivisempi rooli häämedian kuluttajina niin häälehtien, Internetin sivustojen kuin sen keskustelupalstojenkin osalta ja toisaalta haastattelupuheesta piirtyvä miesten passiivinen osallistuminen hääkulttuuria esittelevän median käyttöön tukevat oletusta, että naiset kokevat median hääkulttuurin omakseen useammin kuin miehet. Naiset ovat miehiä aktiivisempia siis sekä häämedian kuluttajina että häiden suunnittelussa ja ideoinnissa.

Omien häiden kiinnittäminen hääkulttuuriin ei kuitenkaan jää vain naisten tehtäväksi. Haastattelemanani miehet osoittavat vahvaa kiinnostusta häiden suunnitteluun ja ovat ainakin jonkin verran kiinnostuneita myös niistä osa-alueista, joista päävastuun kantaa morsian. Miehillä keskeisin vertailukohta ei kuitenkaan ole media vaan muiden häät, joissa on käyty ystävän, sukulaisen, kaason, best manin tai kahden mieshaastateltavan kohdalla myös muusikon roolissa. Toisten häät toimivat pariskunnille ideoinnin lähteenä ja vertailukohtana, johon omia hääsuunnitelmia peilataan. Häitään suunnittelevat pariskunnat myös tietävät, että heidän häänsä asettuvat osaksi kollektiivista häiden jatkumoa ja ovat samalla vieraiden tarkan arvioinnin kohteena.

Tietoisuutta tästä kuvaa seuraava ote, jossa haastateltavat pohtivat häiden suunnittelun erityispiirteitä muihin juhliin verrattuna.

Mies: Ohan niissä ihan hirvee homma, siis sillä tavalla että... Erona niinku muihin juhliin, joita on ollu järjestämässä ja tekemässä, ni täs on niinku tavallaan ehkä vähemmän pelivaraa niinku siinä että jotkut asiat meneeki sit ihan eri tavalla. Et tavallaan täs täytyy miettii tarkemmin niitä yksityiskohtia. [...] Saatikka sit se et just niinku muistaa tilata etukäteen sulhaspoikien vieheet, et siis niinku tän tason juttuja. Koska seki on sit taas juttu, et häissä, et miks niillä sulhaspojilla ei ollu mitään, tai miks niinku best manilla ei ollu kukkasta tässä näin, et sulhasella oli mut best manilla ei ollu, et miks ei sil ollu. Koska tavallaan tos on se yks pointti et häihin liittyy niin paljon sellasii detaljitraditioita, et jos niin sulhaspojalta tai best manilta puuttuu viehe, ni joku saattaa miettii, et olikohan niillä joku niinku idea tossa et noil ei ollu tota viehettä, ku tavallisesti on. Eikä sitten taas jossain muissa juhlissa niin...

Nainen: Semmonen on tietyl lailla ehkä saanu vähän liianki suuren merkityksen et ihmiset miettii tollasii.

Häät erottuvat selkeästi muista suurista juhlista, sillä häiden suunnittelussa ”pelivara” on selvästi pienempi kuin muissa juhlissa eli mahdollisia toteuttamistapoja ei ole yhtä paljon. Häitä määrittävät pikkutarkat normit ja konventiot, ja niistä poikkeaminen saa vieraat tekemään tulkintoja (Charsley 1991, 149). Pariskunnan puheessa häiden traditioille ja konventioille annettu suuri merkitys on heidän omaakin suunnitteluaan lähes pakottavasti ohjaava periaate, ja yksityiskohtien tarkka arviointi on saanut naishaastateltavan sanoin ”vähän liianki suuren merkityksen”.

Häitään suunnittelevien pariskuntien tietolähteet ovat varsin yhtäläisiä. Keskeisimpään asemaan nousevat häämedia, erityisesti Internet hääaiheisine sivustoineen ja keskustelupalstoineen, sekä muiden ihmisten häät, joissa on käyty. Käsitys oikeista ja perinteisistä häistä, jollaisia haastateltavani tavoittelevat, muodostetaan siis modernin teknologian sekä omien ikätoverien hääkokemusten avulla, ja näistä lähteistä saatua tietoa suodattaa nimenomaan avioituva pariskunta, jonka hallussa häiden suunnitteluprosessi lopulta on. Sukuyhteisön rinnalle nousee siis toinen, vaikutusvaltainen mutta rajoiltaan epämääräisempi yhteisö, joka määrittää oikeita häitä.

4.5 UUSI HÄÄYHTEISÖ

Häät ovat nousseet kaikkein merkittävimmäksi perhejuhlaksi ja niiden rituaaleista on tullut yhä tarkemmin määriteltyjä samalla, kun muut perhejuhlat ovat yksinkertaistuneet (Pleck 2000, 9). Häiden asema perheen ja suvun juhlana on kokenut suuria historiallisia muutoksia, ja lisäksi nykyisten perinteisten häiden vakiinnuttaessa suosiotaan perheen ja suvun rooli hääprosessissa on muodostunut ristiriitaiseksi. Häistä muodostetaan pariskunnan oma projekti, jonka ulkopuolelle pyritään rajaamaan etenkin vanhemmat ja sukulaiset.

Häiden asema ennen kaikkea hääparin juhlana ja pariskunnan aktiivinen ote häiden suunnitteluun on historiallisesti tarkasteltuna melko uutta. Häät olivat vuosisatojen ajan yhteisön juhla ja avioliitto koko yhteisön elämään vaikuttava sopimus. 1800-luvun puolivälissä häät alkoivat muuttua kyläyhteisön juhlasta perheen ja suvun juhlaksi, ja samalla niistä alettiin karsia rituaaleja (Gillis 1985, 137, 142–143). 1900-luvun alkupuolella vanhemmat ja suku eivät enää kaupungeissa juuri osallistuneet puolison valintaan (Latvala 2005, 153), mutta häiden suunnittelu ei edelleenkään ollut avioituvien tehtävä. Vuosisadan alussa työnjako oli vahvasti sukupuolittunutta, ja naisen ja hänen perheensä vastuulla oli kodin perustaminen ja siten myös häät. Morsiamelle häät merkitsivät myös siirtymäriittiä aikuisuuteen toisin kuin sulhaselle, jolla oli työn kautta jo asema julkisessa elämänpiirissä. Keskeisimmässä asemassa häiden suunnittelussa oli morsiamen suku, erityisesti hänen äitinsä. (Gillis 1985, 283, 293.)

Käytöksen kultainen kirja vuodelta 1955 (Elmgren-Heinonen 1955, 194) toteaa häiden järjestämisen olevan morsiamen vanhempien, ennen kaikkea äidin tehtävä, ja häiden kutsujina tulee toimia morsiamen vanhempien. Hääparia neuvotaan käyttäytymään häissään arvokkaasti ja hillitysti, ja missään tapauksessa heidän ei tule pitää julkisia puheenvuoroja (mt., 212–213). Ero on valtava haastateltavieni häihin, joiden suunnittelu on pariskunnan käsissä ja joiden ohjelmanumerot sisältävät mahdollisesti myös hääparin esityksiä esimerkiksi morsiamenryöstön yhteydessä. Entisajan perhekeskeinen juhla, jonka päähenkilöitä olivat morsian ja hänen naispuoliset sukulaisensa ja jonka suunnittelu oli suvun tehtävä, on nyt muuttunut pariskuntakeskeiseksi (Gillis 1985, 311). Nykyhäissä sukulaisten rooli on kutistunut vieraana oloon. Vanhemmat puolestaan

toimivat rahoittajina ja tukijoina, mutta samalla heidän osallistumisensa aiheuttaa ristiriitoja avioituvien pyrkiessä suunnittelemaan häitä omien mieltymystensä mukaan.

Perheen ja suvun merkitys on siis muuttunut selvästi häiden kontekstissa. Suvun muuttuvaa roolia voidaan tarkastella antropologi Janet Carstenin (2004, 75) näkökulmasta, jonka mukaan sukulaisuutta tehdään ja puretaan dynaamisessa prosessissa, jossa sukupuoli on keskeinen tekijä. Myös häitä voidaan tarkastella tällaisena prosessina: häitä suunniteltaessa tiettyjä sukulaisuussuhteita vahvistetaan ja toisia puretaan. Esimerkiksi morsian vahvistaa kahdenvälisiä siteitään äitiinsä tai sisarensa valitsemalla heidät mukaan jollekin hääsuunnittelun osa-alueelle. Toisaalta morsian samalla nostaa yhtä merkittävään rooliin omat naispuoliset ystävänsä sen sijaan, että turvautuisi laajemmin sukulaisten apuun, kuten vielä muutamia vuosikymmeniä sitten oli tapana. Myös avioituvien pyrkimys rajata häihin kutsuttavien sukulaisten määrää on osa sukulaisuuden purkamisen prosessia.

Sukulaisuus voidaan laajimmillaan käsittää tavoiksi, joilla ihmiset luovat samankaltaisuutta tai eroavaisuutta itsensä ja muiden välille (Carsten 2004, 82). Näitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia hääparit luovat nyt aiemmasta poiketen. Vaikka hääparit pyrkivät pitkälti suunnittelemaan häitä keskenään, eivät he halua toimia sosiaalisessa tyhjiössä, onhan kyseessä suuri juhla, jossa toivotaan sukulaisten ja ennen kaikkea ystävien viihtyvän. Tietoa ja apua ei kuitenkaan haeta vanhemmilta ja muilta sukulaisilta, sillä heidät nähdään osana häiden sukukeskeistä traditiota (vrt. Gillis 1985; Häggman 1994) ja siten esteenä omannäköisten häiden järjestämiselle. Nykyhäiden sosiaalinen yhteisö noudattaa Carstenin määritelmää uudenlaisesta sukulaisuudesta, jossa luonnon järjestyksen ja lain järjestyksen määrittelemä sukulaisuus (vrt. Schneider 1980, 25) alkaa menettää merkitystään. Hääkontekstissa luodaan uudenlaista sukulaisuutta, jossa keskeistä on sukupolvien sisäinen, horisontaalinen yhteenkuuluvuuden tunne. Häitä määrittää keskeisesti yhteisö, joka kuuluu karkeasti ottaen yhteen sukupolveen: omia häitään lähivuosina järjestävät, niin ystävät kuin sukulaisetkin, sekä suunnitteluun osallistuvat sisarukset ja ystävät. Lisäksi yhteisöön kuuluu aivan tuntemattomia, Internetin kautta tavoitettavia ihmisiä, joiden kanssa yhteistä on vain häät. Häämedia ja avioituvien ikätoverien yhteisö on se häiden yhteisö, jonka kanssa häitään suunnittelevat kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jonka toimintaa pyritään jäljittelemään. Erityinen sukupuolittunut piirre, joka on keskeinen

myös Carstenin sukunäkemyksessä, on morsiamen ja hänen kaasojensa vahva hääsunnitteluyhteisö ja toisaalta Internetin hääaiheiset keskustelufoorumit, joilla toimivat morsiamet muodostavat virtuaalisen morsianyhteisön.

Kun häitä on vuosisatojen ajan järjestetty yhteisön juhlan ja viime vuosisadalla sukujen juhlan, on niiden keskiössä nyt uudenlainen yhteisö, joka toimii perinteiden määrittäjinä edellisen sukupolven kokemuksen ja tiedon sijaan. Perinteitä halutaan noudattaa, mutta ne eivät siirry edelliseltä sukupolvelta seuraavalle vaan pikemminkin edellisistä häistä seuraaviin siten, että perinteiden historiaa tai alkuperää ei välttämättä tunneta. Perinteisyyden konteksti rajoittuu samana ajanjaksona häitään viettävien, tavallisesti samaan sukupolveen kuuluvien niin sosiaalisessa todellisuudessa olemassa olevaan kuin virtuaaliseenkin yhteisöön. Keskeistä ei ole se, mikä on historiallisesti perinteistä, vaan se, mikä omana aikanamme ja tietyssä sosiaalisessa piirissä koetaan perinteiseksi. Konvention ja tradition käsitteet sekoittuvat, ja omana aikanamme tavallista tapaa pidetään traditiona (Strathern 1992, 14). Tradition määrittäjäksi nousee häämedia ja avioituvien yhteisö, joiden määritelmistä kukin pariskunta vielä yksilöllisten toiveidensa toteuttamiseksi valikoi mieluisensa. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan, kuinka uusi hääyhteisö määrittelee perinteitä ja oikeita häitä.

5 KAHDET PERINTEET, KAKSI YHTEISÖÄ

Nainen: Sillon kun me mentiin kihloihin niin tiedettiin se että me molemmat halutaan isot häät, tai isot ja isot, mutta...

Mies: Kirkkohäät.

Nainen: Kirkkohäät, ja halutaan oikeet häät.

Mitä tarkoitetaan ”oikeilla häillä”, jollaisten toteuttamiseen ja kokemiseen tämän päivän avioituvat pyrkivät, ja joita luvussa 4.5 hahmottamani uusi häyhteisö määrittää? Tässä luvussa tarkastelen niitä häiden elementtejä, jotka haastattelupuheessa määritellään hääperinteiksi: kirkkovihkimistä, morsiuspukua, hääleikkejä, kimpun ja sukkanauhan heittoa, kakunleikkausta ja häävalssia. Jaottelen hääperinteet niiden alkuperän ja funktion mukaan kahteen tyyppiin: keksittyihin sekä klassisiin perinteisiin. Aloitan tarkastelun klassiseen perinteeseen kuuluvasta kirkkovihkimisestä, minkä jälkeen tarkastelen morsiuspukua. Luvussa 5.3 selvitän hääjuhlaan kuuluvia keksittyjä perinteitä. Luvussa 5.4 huomio kiinnittyy hääperinteiden ja yhteisön suhteeseen. Tarkastelen, kuinka kahteen kategoriaan jaottelemani perinteet sitovat yhteen häiden kahta eri yhteisöä: perinteistä sukuyhteisöä sekä määrittelemääni uutta häyhteisöä.

5.1 KIRKKOVIHKIMINEN PERINTEIDEN YTIMESSÄ

Haastateltavia tutkimukseen valitessani yhtenä kriteerinä oli se, että pariskunnan häihin kuuluu kirkollinen vihkiminen. Yksikään haastateltavista pariskunnista ei kuitenkaan ole edes harkinnut siviilivihkimistä, vaan kirkollista vihkimistä on pidetty selvänä alusta asti. Kirkkovihkimisen valinnasta ei haastatteluissa kerrota käydyn neuvottelua eikä sellaista käydä myöskään haastattelun aikana. Vain kaksi pariskuntaa kertoo, että mielessä on edes käynyt vaihtoehto kirkollisesta vihkimisestä muualla kuin kirkossa.

Kirkkovihkimisen perusteita eritellään vasta haastattelijan pyynnöstä ja niiden sanoiksi pukeminen on monelle varsin vaikeaa. Kyseessä on ”semmonen perinteinen traditio tai joku juttu et, niin suurin osa kuitenkin tekee sen ni jotenki tuntuu hassulta ehkä tehdä sellast asiaa niinku toisella tavalla” (*m*). Kirkkohäiden kulttuurinen asema on vahva, ja

siitä poikkeamista vieroksutaan. Useimpien haastateltavien kanta on, että ”se oli niinku itelle hyvin selvä, et ei oo muuta vaihtoehtoo” (n). Yksi naishaastateltava perustelee kirkkoviikimisen itsestäänselvyyttä siten, että ”mä haluun et tietyl lailla mun omat perhejuhlat kulkee semmosen kristillisen tradition myötä, että must se on vaan jotenki itsestään selvää” (n). Kirkkoviikimisen ’itsestään selvä’ asema kytkeytyy haluun noudattaa perinteitä, ja kristillisten traditioiden lisäksi kyse on useimmiten laajemmasta perinteiden kunnioituksesta, kuten mieshaastateltava kuvaa:

AL: Mitä se merkitsee teille se kirkollinen viikiminen?

Mies: Osittain varmaan myös perinteitä. Mä oon ehkä saanu semmosen kasvatuksenki kotoo että en mä oo niinku... Jotenki siis se, että mä en koskaan miettiny et meeks mä armeijaan vai enks mä mee, meenks mä maistraatis naimisiin vai kirkossa. Mä en oo miettiny sitä, jotenki mul on ollu itsestään selvää. Ja pakko ne on kai kummuta jostain kasvatuksesta.

Kirkkoviikimisen itsestään selvä asema johtuu myös siitä, että muut vaihtoehdot koetaan vähäisiksi tai olemattomiksi. Varsin monet haastateltavat perustelevat kirkkohäiden valintaa ja erittelevät niiden merkitystä vertaamalla niitä viikimiseen maistraatissa. Kysyessäni haastateltavilta heidän ajatuksistaan siviiliviikimisen mahdollisuudesta en käyttänyt sanaa maistraatti enkä ottanut hääjuhlaa puheeksi lainkaan. Siksi on yllättävää, että kaikissa haastatteluissa siviiliviikiminen yhdistyy maistraattiin ja vieläpä tietynlaiseen tapaan juhlistaa – tai pikemminkin olla juhlistamatta – avioitumista. Maistraattivihkimisestä tulee ”jotenki semmonen fiilis että hoidetaan tää homma nyt äkkiä alta pois, ja jotenki semmonen niinku että se on semmonen pakonomainen ratkasu” (m). Ajatellaan, että maistraatissa avioituva pariskunta ”skippaa myös ne hääjuhlat sillä tavalla että ne tavallaan sit ilmottaa vaan tekstiviestillä” (m) ja että seremonia voidaan hoitaa ”verkkapuku päällä” (n). Siviiliviikiminen on historiallisesti kantanut stigmaa, ja se on yhdistetty avioliiton solmimiseen kiireessä, esimerkiksi morsiamen ollessa raskaana (Leonard 1980, 206). Myös Smock, Manning ja Porter (2005) ovat todenneet, että avioitumista suunnittelevat eivät pidä siviiliviikimistä ’oikeina’ häinä. Nämä mielikuvat näyttävät elävän vielä nyt, kun kirkkohäät on sallittu niin raskaana oleville kuin eronneillekin ja ensimmäisistä lapsista 53 prosenttia syntyy avioliiton ulkopuolella (SVT Väestö 2007).

Kun kirkkovihkiminen on nykyään mahdollinen vaihtoehto kaikille eri sukupuolta oleville ja kirkkoon kuuluville pariskunnille, nousee tärkeäksi valita 'oikein'. Maistraatissa avioitumisesta puuttuu haastateltavien vihkimiseltään toivomat arvokkuus ja juhlavuus, joita kirkkovihkiminen puolestaan tarjoaa. Kirkkovihkiminen "tuntuu enemmän oikeelta vihkimiseltä kuin jos menis maistraatissa, se on jotenki arvokkaampaa" (n). Kirkkohäiden ajatellaan olevan jopa "se ainut oikea tapa mennä naimisiin" (n). Sitaatti mieshaastateltavan puheesta kiteyttää haastateltavien tärkeimmät perusteet kirkkovihkimisen valinnalle:

Kun naimisiinmeno on kuitenkin niin hieno ja ainutkertainen asia, ni mun mielestä se pitää olla niinku, no ei nyt ulkoset puitteet mut niinku se tunnelma pitää mun mielest olla sellanen ainutlaatuinen eikä sillee et siin ois sellanen virastotyypinen tilanne.

Muutamit haastateltavat perustelevat kirkkohäitä toki myös uskonnollisilla syillä. Ajatus maistraatista toisena (ja ainoana muuna) vaihtoehtona kulkee silloinkin mukana: "mun mielest se nyt kuitenkin kun astutaan avioliittoon niin kyllä siinä nyt mun mielestä jumala jollain tavalla on läsnä, et mieluummin mä teen sen niin kun et menen maistraatissa" (n). Uskonnollisuuteen tai jumalan läsnäoloon liittyvät perustelut kietoutuvat useimmiten yhteen myös ajatukseen 'kunnon' häistä, eikä uskonnollisia perusteita siten voidakaan täysin irrottaa yleisemmistä tapaan ja traditioon liittyvistä perusteluista: "kyl se on ainaki mulle ollu itelleni se, että kysytään jumalan kasvojen edessä ja tämän seurakunnan läsnä ollessa, ni ilman sitä ei mun mielestä, ne ei oo kunnon häät ja vihkiminen" (n). Traditioiden noudattaminen, tilanteelta toivottu juhlavuus ja arvokkuus näyttävätkin pääsääntöisesti nousevan syinä uskonnollisuuden ohi.

Halu noudattaa kirkkovihkimisen perinnettä yhdistyy haastattelupuheessa kirkkoon fyysisenä ympäristönä ja vihkiseremonian ulkoisiin piirteisiin. Ne ovat tunnusmerkkejä, jotka tuottavat avioituville tiedon ja tunteen siitä, että he omien häidensä kautta ottavat osaa traditioon. Juuri kirkkovihkimisen ulkoiset tunnusmerkit tuottavat perinteisyyden kokemuksen. Tällainen funktio on erityisesti populaarikulttuurin representaatioista ja muiden häistä tutuilla tavoilla, kuten havainnollistaa yhden haastateltavan vastaus kysymykseen kirkollisen vihkimisen merkityksestä: "kyl se varmaan eniten on se

perinne kuitenkin, että kävellään sitä käytävää sinne alttarille” (n). Kirkko fyysisenä tilana symboloi perinteisyyttä ja traditioita ja tarjoaa siksi oikeilta häiltä toivotut puitteet.

Kirkko päätetään usein jopa ennen häiden päivämäärää, joka määräytyy vasta sen perusteella, milloin haluttu kirkko on vapaana. Toivotun vihkikirkon saamiseksi ollaan myös valmiita näkemään vaivaa. Ihanteellinen kirkko on ”hieno vanha kirkkorakennus, kirkon näkönen kirkko” (n), se on ”vanhanaikainen ja idyllisen näkönen” (n). Kyseeseen ei tule ”mikään piruntorjuntabunkkeri” (m) tai ”neliskulmio” (m). Avioliitto solmitaan ”mieluummin vanhanaikases kirkossa ku modernissa, jotenki se luo siit arvokkaamman” (n). Kirkon ulkonäön ja tunnelman lisäksi muina valintaperusteina mainitaan henkilökohtaiset siteet kirkkoon tai seurakuntaan sekä käytännön syyt kuten kirkon sijainti juhlapaikkaan nähden. Muihin seremonioihin sopiva kirkko ei kuitenkaan välttämättä kelpaa vihkikirkoksi. Vihkikirkolla on aivan erityiset kriteerit, kuten kertoo naishaastateltava, jonka mielestä konfirmaatio aikoinaan modernissa kirkossa ”oli ihan ok silloin, ei siin mitään, se oli mun kotikirkko silloin, mut et vihkikirkosta ehkä kaipaa vähän eri lailla”. Kun häät nähdään perinteisinä, on myös kirkon edustettava traditiota, kuten kertoo keskiaikaisessa kirkossa avioituva naishaastateltava:

Ei se jotenki, en tiää, ehkä sitä jotenki kattoo et avioliitto on sellanen niinkun perinteinen insituutio ni sitte sitä halua liittää siihen sellasia perinteitä. Ja sit se ei oikeen vaan istu sellanen hirveen moderni kirkko jotenki siihen, semmoseen kuvaan, mikä on häistä.

Parhaimmillaan kirkkoa etsivälle syntyy tunne ’sen oikean’ kirkon löytymisestä, kuten kuvaa ensin modernin kirkon varannut ja myöhemmin vanhanaikaiseen kirkkoon päätynyt pariskunta:

Nainen: Et se, en mä oikeen osaa sanoo mikä siin oli, se oli vaan jotenki tuntu siltä ku näki sen kirkon, avas sen oven ja totes niinku et kylmät väreet menee et se on niinku tämä on se minkä haluaa, että ku ne ovet aukeaa ja musiikki rupee soimaan ni se tunnelma täytyy olla semmonen tietynlainen.

Pleckin (2000, 10) mukaan tunnelma ja sen kokeminen ovat merkkejä rituaalin onnistumisesta. Häpäpäivänä tunnelman toivotaan olevan ainutlaatuinen, juhlava ja arvokas, ja tämän katsotaan parhaiten toteutuvan perinteisenä pidetyssä kirkossa,

jollainen on vanhanaikainen kirkko pitkine käytävineen ja arvokkuutta henkivine koristeluineen. Avioituvien toiveen kirkkovihkimisen perimmäisestä funktiosta kiteyttää eräs naishaastateltava:

Mä haluun et sillee niinku sit ku ne häävieraat tulee sinne vaikka kirkkoonki ni ne menee sillee ihan, et ne on ihan haltioissaan et onpa ihanat kynttilät, onpa ihana alttaritaulu ja sillee, ihan ku ne astuis johonki toiseen, toiseen maailmaan.

Kirkkovihkiminen tarjoaa, tai ainakin sen hartaasti toivotaan tarjoavan, kokemuksen *toiseen maailmaan astumisesta*. Tämän onnistumiseksi on niin kirkon kuin vihkiseremoniankin oltava traditionaalinen.

Kirkkovihkimisen voi päätellä edustavan ensisijaisesti traditiota myös sikäli, että pariskunnat suunnittelevat vihkitilaisuutta huomattavasti vähemmän kuin vaikkapa hääjuhlaa. Jotkut haastateltavat toivovat tietyn tutun papin saamista vihkijäksi, mutta jos tuttua pappia ei ole saatavissa, voi vihkipappi olla lähes kuka tahansa. Muutamat pariskunnat suunnittelevat ystävän tai sukulaisen musiikkiesitystä kirkkoon, mutta esimerkiksi häämarssin valinnasta puhuu vain yksi pariskunta. Vihkiseremonian kulkua ei juurikaan pyritä muuttamaan henkilökohtaisten mieltymysten mukaan.

Kirkkovihkimisessä keskeistä on itse rituaali, se, että pari vihitään kirkossa.

Kirkkovihkiminen alkaa useimmiten siten, että musiikin soidessa, vieraiden jo istuessa paikoillaan kirkon ovet avautuvat ja morsian astelee isänsä saattamana kohti alttaria. Käytävällä matkalla alttarille isä luovuttaa morsiamen sulhaselle, ja nämä jatkavat yhdessä matkaa alttarille. Vihkimisen alku korostaa morsiamen ja sulhasen keskenään erilaisia rooleja häissä morsiamen tehdessä näyttävän sisään tulon saattajan kanssa (Otnes & Pleck 2003, 112). Isän käsipuolella alttarille käveleminen on haastateltavien keskuudessa suosittu perinne, jota monet haluavat jatkaa omissa häissään. Samalla jotkut haastateltavat suhtautuvat siihen kriittisesti: ”mun mielest seki on jo vähän hassuu et niinku isä saattaa sen tyttären sinne, mä vähän kapinoin sitä vastaan. [...] Se on taas semmonen jäänne siitä mies–nais-asetelmasta” (m). Morsiamen luovuttamisen ajatellaan olevan ”toisaalt vähän hassua ku mekin on viis vuotta jo asuttu yhdessä” (n). Morsiamen sisään tulo on merkittävä hetki, sillä se aloittaa vihkiseremonian ja häät, eikä sitä haluta muuttaa. Kirkkovihkiminen representoi perinteitä, juhlavuutta, arvokkuutta ja traditioon

nojaavaa muodollisuutta. Tätä osaltaan vahvistaa se, että seremoniaan kuuluvia tapoja ei haluta muuttaa, vaikka niiden symboliikkaa samalla kritisoitaisiin – ja näin osoitetaan, että symboliikka ei ole keskeinen syy perinteen jatkamiseen tai jatkamatta jättämiseen.

Haastateltavien puheessa kirkkovihkimisestä tehdään perinne aivan häiden ytimessä, elementti, jonka ympärille perinteisiä ja oikeanlaisia häitä aletaan rakentaa. Tietyt esteettiset kriteerit täyttävän kirkkorakennuksen katsotaan edustavan traditiota ja luovan ainutkertaista tunnelmaa. Niin vieraat kuin avioituvat itse odottavat vihkitilaisuuden sujuvan samalla tavoin kuin kaikissa muissakin häissä. Kirkkovihkimisen rituaali aloittaa hääparin suuren päivän kaikkien tunnistamalla tavalla ainutlaatuisessa fyysisessä ympäristössä. Kirkkovihkimisen asema ensiarvoisen tärkeänä tunnusmerkkinä oikeille häille ja haluttomuus muuttaa seremonian muotoa noudattavat Durkheimin ([1912] 1980) käsitystä riitin eräistä ominaisuuksista. Riitti herättää tunteita ja liittää yksilön yhteisöönsä, ja samalla se yhdistää nykyaikaa menneeseen. Kirkkovihkiminen oikeanlaisessa kirkossa tuottaa avioituville *tunteen* asettumisesta häiden jatkumolle, osallistumisesta yhteisön traditioon. Varsinaisen avioliittoon vihkimisen lisäksi sisältyy vihkiseremoniaan paljon yksittäisiä riittejä, joilla ei ole erityistä funktiota, vaan joiden ainut tarkoitus on kunnioittaa menneisyyttä ja luoda sidettä yhteisön historiaan. Tällainen on esimerkiksi morsiamen luovutus isältä sulhaselle. Nämä ovat riitille keskeisiä viihteellisiä ja esteettisiä elementtejä, jotka lisäävät osallistujien kokemuksen intensiteettiä (vrt. mt., 335–337).

5.2 MORSIUSPUKU: KEKSITYSTÄ PERINTEESTÄ PYHÄKSI PERINTEEKSI

Morsiamen sisääntulo kirkkoon on hääpäivän aloittava rituaali, jossa morsian näyttäytyy häävieraille ja jopa sulhaselleen hääpuvussa ensimmäistä kertaa. Valkoiseen, pitkään ja juhlaavaan morsiuspukuun pukeutunut morsian on yksi häiden voimakkaimmista kulttuurisista symboleista (Charsley 1991, 194). Hääkulttuurin normin mukaan morsiamen tulee näyttää upealta hääpäivänään ja olla valmis uhraamaan aikaa, vaivaa ja rahaa tavoitteen saavuttamiseksi (Leonard 1980, 130; Boden 2003, 62). Haastateltavani osoittavat, että hääpäivän pukeutuminen on vahvasti sukupuolittunut kysymys. Morsiuspukua pidetään varsin keskeisenä hääsuunnittelun osana, jota aletaan

pohtia pian häistä päättämisen jälkeen. Naisille aihe on selvästi tärkeämpi ja latautuneempi kuin miehille. Useimmat morsiamet puhuvat haastattelussa asustaan pitkään ja tarkasti, ja pukua on suunniteltu jo kuukausia. Sulhasten pukuja hääparit alkavat usein suunnitella paljon myöhemmin ja useimmat sulhaset kuvailevat pukujaan haastattelussa varsin lyhytsanaisesti.

Haastattelua tehtäessä neljä morsianta on jo hankkinut itselleen hääpuvun, ja muilla morsiamilla on melko tarkka kuva siitä, millaisen puvun he tulevat hankkimaan. Ne, jotka vielä eivät pukua ole hankkineet, pitävät sitä haastattelua tehtäessä kiireellisenä asiana. Hekin ovat jo katselleet pukumalleja Internetistä ja hääliikkeistä, sovitelleet pukuja ja yksi on sopinut puvun teettämisestä. Morsiuspuku ostetaan pääsääntöisesti uutena ja sitä aiotaan käyttää vain kerran. Muita hankintakanavia, joskaan ei kovin suosittuja, ovat käytetyn puvun ostaminen Internetin hääaiheisen keskustelupalstan kautta tai puvun vuokraaminen. Morsiuspuvun valintaa kuvataan suureksi prosessiksi, jonka aikana päätöstä punnitaan ja harkitaan tarkkaan, ja jossa apuna toimivat kaasot, ystävät ja äiti. Sulhasten puolestaan ei tavallisesti anneta lainkaan nähdä pukua ennen häitä. Morsiamet pitävät hääpuvun valintaa useimmiten vaikeana ja työläänä: eräs morsian kertoo, että ”kaason kaa kiersin kaikki noi Helsingin liikkeet” ennen kuin toiveiden mukainen puku löytyi. Puvun etsiminen on ”ihanaa, mutta valtavan raskasta”, sillä valinta on vaikea, vaikka ”semmosen niinku kuvan oli tehnyt aikasemmin et millasen puvun sä haluut”.

Hääpuvun hankintaprosessi eroaa kaikkien muiden vaatteiden hankinnasta, ja myös oikean puvun löytyminen aiheuttaa usein tavallista suurempia tunteita. Se muistuttaa siis kirkon valinnan prosessia, jossa tunteiden herääminen on myös keskeistä. Otnesin ja Pleckin (2003, 99–100) mukaan morsiuspukuun liittyy taianomaisuutta, joka näkyy monivaiheisessa valintaprosessissa ja hankinnan aiheuttamissa tunteissa. Myös Charsley (1991, 69) toteaa morsiuspuvun olevan ainutlaatuinen vaatekappale, johon morsiamen ajatellaan identifioituvan voimakkaasti, vaikka sitä ei valita kovinkaan yksilöllisillä kriteereillä. Morsiuspuvun avulla pyritään luomaan omaa tyyliä morsiamena hääkulttuurin tarjoamista vaihtoehdoista valiten (Corrado 2002). Morsiuspuvun valinta on ”valtavan iso päätös”, jota yhden morsiamen mukaan ”on ootettu pienestä tytöstä lähtien”. Toisaalta puvusta ”tietää kun sen päälle laittaa että onks se se vai eiks se oo”. Oikean puvun löytämistä ja päätöksen tekemistä seuraa helpotus epä tietoisuuden

jälkeen ja samalla unelmien täytyminen: kuukausia etsitystä tai jopa pikkutyöstä asti haaveillusta morsiuspuvusta on tullut totta.

Kaikki haastatteleman morsiamet aikovat pukeutua häpäivänään täyspitkään valkoiseen tai vaaleasävyiseen morsiuspukuun, jossa on istuva, useimmiten hihatton yläosa sekä levenevä helma ja joka hankitaan morsiuspukumallistoista (ks. liite 1 morsiuspuvuista). Toiveet häpävun suhteen ovat usein hyvin spesifejä, kun pukua aletaan etsiä, sillä useimmiten morsian on jo päättänyt tarkan värin, mallin sekä tyylin, jota puvun valinnalla pyritään heijastamaan. Yhtä lukuun ottamatta he määrittelevät puvun tyyliä myös adjektiivein, ja näiden määrittelyjen perusteella voi aineiston morsianten puvun jakaa pääsääntöisesti kolmeen ryhmään: perinteisiin pukuihin, yksinkertaisiin pukuihin ja prinsessapukuihin.

Kahdelle morsiamelle häpätuku on ensisijaisesti osa traditiota. Toinen näistä morsiamista aikoo teettää ”perinteisen, juhlanan, valkosen” puvun ja toinen kertoo ostavansa ”aika perinteisen morsiuspuvun, siis valkosen tai luonnonvalkosen tai jonkun sellasen, ja hunttu ja tiara ja, ihan siis perinteinen”. Tällaisen puvun tyyliksi määritellään perinteisyys. Kolme morsianta kuvailee pukuaan prinsessapuvuksi ja lisäksi yksi kertoo pukunsa olevan ”linnanheitotyyppinen”. Yksi morsian kuvailee prinsessapukuaan näin: ”Se on ihan älyttömän levee se helma, siis se on semmonen ku Disney-leffoissa on semmonen ihan älyttömän... [...] Siin on tylliä päällä, tai siin on alla tylliä, sit on sellanen satiinikerros, jonka pääl on viel tylliä, ja sit siihen tulee sellanen todella levee vanne.” Toinen morsian arvelee puvun valintansa kumpuavan ”prinsessaunelmista”. Eräs morsian kuvailee toiveidensa pukua näin:

Mul on siis silleen niinku et mä en haluu mitään tavallista mut en haluu mitään sellasta yliampuvaakaan, mä en voi sietää semmosii kermavaahtokerroshameita, ne on ihan kauheita. Mut semmonen prinsessamekko pitää tietysti olla prinsessapäivänä, mut ei liian yliampuva. [...] semmonen tyylikkään prinsessamainen. Vähän niinku tällä oli täs Tuhkimolla tässä Walt Disneyn sadussa, semmonen valkonen, sen tyylinen.

Juhlanan ja naisellisen prinsessapuvun esikuva löytyy varsin traditionaalisia sukupuolirooleja representoivista Disneyn elokuvista, populaarikulttuurin koneistosta, jonka romanttisissa narratiiveissa traditionaalsiin sukupuolirooleihin mukautuvat naiset

palkitaan unelmien prinssillä (vrt. Cokely 2005, 175, 180). Tämä osoittaa hääkulttuurin välittyvän vahvasti myös laajalevikkisten populaarikulttuurin tuotteiden kautta.

Kaksi morsianta korostaa hääpuvun yksinkertaisuutta ja tyylikkyyttä, kuten kuvailee yksi morsian: ”mulla ainaki kyllä asu saa olla melko yksinkertanen mä en haluu semmosta hörhelöhörhelöunelmaa missä on puhvihihat ja ruusua siellä sun täällä”. Näin pyritään tekemään eroa liallisenä pidettyyn, hääkulttuurista tuttuun feminiiniseen koristeellisuuteen ”hörhelöineen”. Eronteolla pyritään luomaan yksinkertaista ja eleganttia tyyliä. Yksinkertaisuus nouseekin yhdeksi hääpuvun ideaaleista, sillä myös kaikki prinsessapuvusta unelmoivat morsiamet kuvailevat pukua samalla yksinkertaiseksi. Puku saattaa siis samanaikaisesti muistuttaa prinsessaunelmien ja hääkulttuurin kuvaston morsiuspukuja ja olla yksinkertaisen tyylikäs – ”tyylikkään prinsessamainen”, kuten eräs haastateltava edellä toteaa. Kaikki morsiamet pyrkivät siis tekemään eroa jonkinlaiseen liallisuuteen. Skeggsin (2004, 167–170; ks. myös Skeggs 1997) mukaan legitiimi feminiinisyys on tarkasti määriteltyä ja suhteessa luokkapositioon: ylemmän keskiluokan yksinkertainen ja hillitty eleganssi määrittää hyvän maun, kun taas työväenluokkaan liitettyä liallisuutta pidetään mauttomana. Vastaavasti aineistoni morsiamet pyrkivät tuomaan esiin tietoisuutensa legitiimin maun mukaisesta yksinkertaisesta tyylistä ja tekevät eroa huonoksi mauksi määriteltyyn liallisuuteen.

Niin hankittuihin kuin vasta toiveissa siintäviinkin hääpukuihin kohdistuu runsaasti verbaalisia määrittelyjä, jotka ovat toisinaan ristiriitaisia. Eronteot ovat haastateltaville itselleen tärkeitä, niin tarkasti ja pitkään he pukujaan haastattelupuheessa kuvailevat. Näin pyritään identifioitumaan johonkin tyyliin ja tekemään samalla eroa joihinkin muihin tyyliihin. Eriolaisten määritelmien kerrostuminen osoittaa, että eronteot ovat varsin hienovaraisia. Määritelmistä huolimatta kaikki morsiamet ovat valinneet tai aikovat valita hääpäivän asunsa morsiuspukuliikkeiden mallistojen täyspitkistä, valkoisista tai pastellisävvyisistä puvuista, jotka ulkopuolisen silmin kaikki noudattelevat uskollisesti hääkulttuurin hääpukumuotia ja tyyliä. Oman tyylin korostaminen hääpuvun valinnalla tapahtuu siis ennen kaikkea verbaalisten määrittelyjen tasolla.

Keskeisimmäksi hääpuvun ominaisuudeksi nousee sen perinteisyys: hääpuvun on edustettava ennen kaikkea traditiota. Tätä täydentää osaltaan myös huntu, jota monet morsiamet aikoivat käyttää ainakin kirkkovihkimisen aikana (ks. liite 1). Morsiuspuvun

tavoin hunttu korostaa naisen morsiamuutta ja täydentää hänen hääkulttuurin normien mukaista ulkonäköään huoliteltuna, valkoisiin pukeutuneena ja häävieraista selvästi erottavana, kuten eräs morsian kuvaa:

Ja sit just haluu et ne juhlat on häät eikä tavalliset juhlat, ni sen takii se huntuki on, mä haluun sen koska se tekee siit sit semmosen, niinku kaikki tajuu et mä oon se morsian ja nyt mennään naimisiin ku on hunttu.

Sulhasten hääpukeutuminen on suunnitteluprosessissa hyvin erilaisessa asemassa kuin morsiamen ulkonäkö. Sulhasen puvun hankinnan ei katsota vaativan erityistä pitkäjänteisyyttä tai vaivannäköä, ja pukua aletaan suunnitella selvästi myöhemmin kuin morsiamen pukua. Toki asun valinta on monille sulhasille tärkeä asia, ja joillakin oli haastattelua tehdessä jo selkeä näkemys puvustaan. Sulhasten vaihtoehtoina hääpäivän pukeutumiseen mainitaan tumma puku, vaalea puku, saketti, bonjour-puku, smokki tai frakki, ja valinta puvusta tehdään näiden välillä. Puvun on oltava ensisijaisesti juhlava, eikä sillä juuri pyritä tuomaan esiin tiettyä tyyliä. Kukaan sulhasista ei aio hankkia pukua, jota käytettäisiin vain hääpäivänä, vaan heidän suhtautumisensa on varsin pragmaattinen. Jos juhlava asu löytyy kaapista jo valmiiksi, ei muita vaihtoehtoja edes harkita: ”[frakki] nyt sit oli valmiina, et siinä mieles helppo et sattuu olea”. Miesten puvunhankinta ei myöskään vaadi perusteellista vaihtoehtojen vertailua ja eri pukujen sovittelua, vaan päätöksen uskotaan syntyvän jopa yhdellä käynnillä pukuvuokraamossa. Sulhasten suhtautumista pukunsa hankintaan kuvaa yksi mies osuvasti: ”mä uskoisin et se on hyvin helppo juttu täs projektissa, se ei tuota ongelmia”. Sulhasen hääpuvun tehtävä on vahvistaa vihkimisen ja hääjuhlan arvokasta tunnelmaa, ei korostaa kantajansa tyyliä. (Sulhasten pukeutumisesta ks. liite 1.)

Hääpuku on yksi häiden ytimeen kuuluvista, muuttumattomista perinteistä, eikä sen suhteen haluta voimakkaasti poiketa normista. Morsiuspuku toimii niin kantajalleen kuin häävieraillekin vahvana visuaalisena tradition symbolina. Liikkumavara hääpuvun traditioiden, hääkulttuurin kuvaston ja oman maun välillä on morsiamille merkityksellinen, mutta varsin rajattu. Hääpuvun voikin todeta olevan yhä koskematon oikeiden häiden tunnusmerkki häiden ytimessä. Valkoinen hääpuku kuului viktoriaanisen aikakauden yläluokan 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa menestyksekkäästi ajamaan ajatukseen brittiläisen ’tradition’ mukaisista häistä.

Valkoinen morsiuspuku, samoin kuin kirkkovihkiminen ja morsiamen luovutus, oli keino vahvistaa hallitsevan luokan käsitystä aviollisesta rakkaudesta ja ydinperheestä. (Gillis 1985, 285–286.) Vakiintumisensa aikaan valkoinen häähpuku symboloi morsiamen seksuaalista koskemattomuutta, mutta symboliikka on vuosisadan aikana hälventynyt. Esimerkiksi Leonard (1980, 133) toteaa, että 1960-luvun lopulla valkoista häähpukua pidettiin morsiamen hyveellisyyden, ei niinkään neitsyyden merkinä. Omassa aineistossani ainoan viittauksen häähpuvun symboliikkaan esittää morsian, joka pohtii hunnun käytöstä, että ”eiks seki oo perinteistä et vaan jos ei oo asuttu yhdessä”. Tämä osoittaa valkoisen häähpuvun ja hunnun symboliikan olevan nyt avioituville joko hyvin vieras tai niin merkityksetön, ettei sitä edes pohdita. Häähpuku on haastateltavilleni itsestäänselvyys vailla alkuperäistä symboliikkaa.

Samaan aikaan morsiuspuku on koskematon oikeiden häiden tunnusmerkki: yli satavuotisine historioineen se edustaa aikanamme todellista traditiota, jonka noudattaminen on normi ja jonka muokkauksesta seuraa sanktioita, esimerkiksi oikeiden häiden legitimiuden kyseenalaistaminen. Keksityn perinteen historiasta huolimatta häähpuku on siis omana aikanamme ’oikea’ traditio, jolla on vain yksi mahdollinen toteuttamisen muoto. Häähpuku kantaa yhä merkityksiä, joskin erilaisia kuin alun perin – se symboloi vahvasti itse traditiota, oikeita häitä ja legitimiä morsiamuutta.

5.3 LUOTUJEN PERINTEIDEN JUHLAA

Kun häähpuri on vihitty vanhassa, tunnelmallisessa ja arvokkaassa kirkossa perinteisin seremonioiden, on aika siirtyä viettämään häähjuhlaa. Fyysinen siirtyminen merkitsee myös symbolista siirtymää: kun kirkkovihkimisessä on kyse traditiosta ja rituaalista puhtaimmillaan, häähjuhlassa on monenlaisia perinteitä ja tapoja, joista muutamien toteutustapojen katsotaan olevan suhteellisen vapaa. Kysyessäni pariskunnilta, mitä ohjelmaa häähjuhlallaan tulee, useimpien puheessa toistuivat samat ohjelmanumerot: ”häähkakun leikkuu, [...] häähvalssi ja sukkanauhan heitto ja morsiuskimpun heitto” (n). Haastateltavien kuvatussa häähjuhlan suunniteltua kulkua piiryy heidän häistään varsin yhtenäinen kuva. Aineiston pariskuntien häät jatkuvat

kirkkoviikimisen jälkeen juhlapaikassa (ks. liite 1), jossa alkumaljojen jälkeen tarjotaan noutopöydästä alkupaloja ja pääruokaa juomineen sekä myöhemmin hääkakkua, jonka hääpari leikkaa yhdessä. Lisäksi tanssitaan häävalssia ja muita tansseja elävän musiikin tai joskus äänilevyjen säestyksellä, seurataan kaasojen ja best manien järjestämiä leikkimielisiä ohjelmanumeroita ja kuunnellaan vanhempien, muiden sukulaisten tai best manien puheita ja juhlitaan loppuillasta melko vapaamuotoisessa tunnelmassa. Vain yksi pariskunta aikoo poiketa tästä juhlakaavasta järjestämällä viikimisen jälkeen juhlanan häälounaan ravintolassa ja sen jälkeen vapaamuotoisen juhlan ystäville kotonaan.

Häävalssi on hääjuhlan perinteinä pidetyistä elementeistä ainoa, joka perustuu suomalaisiin häätapoihin. Häissä tanssittiin ainakin 1800-luvun puolivälistä alkaen, joskaan tanssilla ei joillakin alueilla ollut seremoniallista asemaa juhlassa vaan se oli pikemmin ajankulua. Morsiamen vei ensi tanssiin esimerkiksi pappi tai puhemies sulhasen tanssittaessa kaasoja, kun taas hääpari yhdessä harvemmin aloitti tanssin. Ensi tanssina ei suinkaan ole aina tanssittu valssia, vaan myös polkkaa ja suosittua polskaa, jota mentiin myös piirissä. Valssi ensi tanssina yleistyi 1800-luvun lopulla ja joillakin alueilla 1900-luvun puolella. (Heikinmäki 1981, 412–417.) Nyt pariskunnat tanssivat häissään kahdestaan valssin juhlavieraiden seuratussa ja valokuvatessa tapahtumaa. Hääparin valssia saattaa seurata vielä vanhempien valssi, minkä jälkeen vieraiden toivotaan osallistuvan tanssiin. Haastateltavieni mielestä häävalssi on ”kaunis perinne” (*n*), jota lähes kaikki haluavat jatkaa omissa häissään. Onnistumisen eteen ollaan valmiita näkemään myös vaivaa: ”jos päästäis johonki tanssikurssille niin niin voisimme ehkä mennä tai sitte turvaudutaan isän tai appiukon apuun” (*n*).

Häihin kuuluu myös koko joukko tapoja, joiden alkuperää ei voi paikantaa suomalaiseen häähistoriaan. Suomalaisia häätapoja tutkinut Heikinmäki (1981) ei löydä omasta hääperinteestämme mitään, joka viittaisi hääriisin heittoon, hääkakun leikkaamiseen tai morsiuskimpun ja sukkanauhan heittoon. Hääriisin heittäminen oli osa viktoriaanisena aikakautena luotua uutta hääperinnettä ja lienee suomalaisissa häissä varsin uusi tapa. Haastateltavilleni se on kuitenkin yksi perinne muiden joukossa. Hääkulttuurin kuvasto on tehnyt varsin tutuksi kuvan hääparista juoksemassa kirkosta kohti hääautoa kunniakujassa vieraiden heittäessä riisiä heidän ylleen, ja tälle jatkumolle asettautumisen yksi mieshaastateltava kertoo syyksi jatkaa perinnettä: ”mä

haluisin et mä saan kuvan missä lentää riisiä meijän päälle” (*m*). Riisin heittäminen koetaan perinteenä, jota halutaan jatkaa, mutta se voidaan tehdä myös omaa makua tai hääkulttuurin trendejä seuraten (tähän palaan luvussa 6). Tärkeää on se, että perinne säilyy tunnistettavana, vaikkakaan ei aivan oletetussa alkuperäisessä muodossaan.

Kaikki pariskunnat aikovat leikata hääkakkua yhdessä, vieraiden katsellessa, ja jotkut pariskunnat aikovat samalla polkea jalkaa – tätä pidetään perineenä, jonka mukaan ensin jalkaa polkaiseva tulee määräämään kaapin paikan pariskunnan kotona. Hääkakan historiaa tutkineen Charsleyn (1992) mukaan kakun leikkaamisella on brittiläisessä kulttuurissa pitkät perinteet. Eri aikoina kakkua, tuolloin vielä hedelmäistä kuivakakkua, on rikottu morsiamen päähän ja leikattu ja tarjoiltu eri tavoin eri vaiheissa häitä. Kovan kuorrutuksen ja kermatäyteen yleistyessä kakun rikkominen jäi pois tavallisista käytännöistä ja kakuista tuli kovan kuorrutuksensa vuoksi lähes mahdottomia leikata. Kakun rikkominen oli jo irronnut aiemmasta kontekstistaan, kun hääkakan ensimmäisen palan leikkauksesta tuli yksi häiden keskeisimpiä seremoniallisia ohjelmanumeroita. Aluksi tämä oli morsiamen ja 1930-luvulta alkaen sulhasen ja morsiamen yhteinen tehtävä. (Mt., 101–106, 117.) Suomalaisessa hääperinteessä morsiamen uskottiin saavan liitossa valtaa esimerkiksi astumalla alttarilla sulhasen jalalle tai takinliepeelle tai sanomalla ’tahdon’ sulhasta kovemmalla äänellä (Heikinmäki 1981, 366).

Morsiamen hääkimpun ja sukkanauhan heittoa haastateltavat pitävät myös juhlaan keskeisesti kuuluvina hääperinteinä. Niin hääkimpun kuin sukkanauhankin saajan ajatellaan olevan seuraavia avioituvia. Molemmat tavat on lainattu omaan hääkulttuuriimme muualta. Morsian heittää hääkimppunsa selin kääntyneenä naimattomille naisvieraille, joiden odotetaan enemmän tai vähemmän kilvoittelevan kimpun nappaamisessa. Suomalaisessa häähistoriassa seuraavaksi avioituvaa naista on ennustettu esimerkiksi siten, että tanssin lomassa morsian on silmät sidottuna pyrkinyt laittamaan morsiuskruunun jonkun naishenkilön päähän tai koskettamaan häntä käsin (Heikinmäki 1980, 422–425). Pleckin (2000, 211) mukaan hääkimpun heitto oli osa viktoriaanisen aikakauden perinnehäitä, mutta se pohjautuu aiempiin tapoihin heittää sukkanauhaa.

Sukkanauhalla oli erityisasema jo 1600-luvun brittihäissä. Silloin morsiusneidot poistivat morsiamelta (joskus myös sulhasen toverit sulhaselta) sukkanauhan, jolla

ajateltiin olevan maagisia ominaisuuksia ja josta siksi kilpailtiin. Kirkko kuitenkin kielsi tavan 1800-luvulla. (Gillis 1985, 63, 147.) On vaikea määrittää ajankohtaa, jolloin tapa on tullut takaisin ja vakiinnuttanut asemansa hääperinteenä, joskin alkuperäistä versiota seksualisoituneemmassa muodossa: nyt sukkanauhan poistaa morsiamen hameen alle kömpivä sulhanen hampaillaan. Esimerkiksi Charsleyn (1991, 144) mukaan 1980-luvulla sukkanauhan heitto ei ollut tapana, mutta morsiamen sukkanauhaa usein kuvattiin morsiamen ja miespuolisten vieraiden poseeratessa kameralle. Yhdysvaltalaisten hääkäytäntöjä tutkineet Otnes ja Pleck (2003, 130–131) toteavat sukkanauhan yleistyneen taas 1960-luvulla, jolloin morsian tavallisesti itse ojensi sen sulhaselle heitettäväksi, ja sukkanauhan poistamisen hampailla yleistyneen 1990-luvulla, kun tapaa esitettiin Hollywood-elokuvissa. Tavan yleistymisestä Suomessa ei ole tietoa. Tammilehdon (1998, 45–47) analysoimissa suomalaisten aikakauslehtien hääjutuissa ei vuonna 1977 ollut sukkanauhan heitosta yhtään mainintaa, vuoden 1997 jutuista mainintoja jo löytyi. Eräs mieshaastateltava pohtii sukkanauhan heittoa näin:

Kai se vähän niinku kuuluu asiaan, mut se on semmonen niinku välttämätön paha, et mä en oo yhtään ite innoissani noist kyllä, tai tommosist sillee että... Ku ei sitä oikeen, pitäs kai selvittää et mistä se on niinku tullu. Se motivaatio on aika alhanen ku ei tiedä sitä, ku ei oo selvittäny noit taustoja. Mutta jos se on tapana ni tehään se sitte, että kyl mä seison vaik päälläni jos se on tapana, et ei se niinku sinänsä haittaa. Et se on niin pieni vaiva kuitenkin, mut sit jolleki se voi olla tosi iso, nii et ”mitä ihmettä, et etteks te aio sukkanauhaa heittää”.

Sitaatissa tulee esiin ambivalentti suhtautuminen sukkanauhan heittoon ja uusiin hääperinteisiin laajemminkin. On vaikea motivoitua perinteiden jatkamiseen, kun niiden alkuperää ja taustaa ei tunne. Toisaalta perinne velvoittaa, koska perinteiden puuttumisen arvellaan aiheuttavan ihmettelyä ja hämmennystä häävieraisissa. Tämä toisaalta varsin kriittisesti perinteistä puhuva mies toteaa, että hän voi vaikka ”seistä päällään” jos se on tapana – niin normatiivisina uudetkin hääperinteet koetaan. Tämä noudattaa Charsleyn (1991, 148–149) havaintoa siitä, että avioituvat mieluummin noudattavat tapoja ja perinteitä sen kummemmin pohtimatta, sillä kyseenalaistamiseen ja tapojen hylkäämiseen vaadittaisiin perusteluja.

Hääleikeillä on mielenkiintoinen asema hääjuhlan perinteisten ohjelmanumeroiden joukossa. Ruokailun ohella ja sen jälkeen toteutetaan ohjelmanumeroita, joita

useimmiten suunnittelevat ja juontavat kaasot ja best manit. Tavallisesti nämä ohjelmat ovat leikkimielisiä kilpailuja, joihin osallistuu joko morsiuspari tai muutama vapaaehtoinen häävieras. Huumori perustuu usein varsin perinteisiin sukupuolirooleihin aiheiden ollessa esimerkiksi kotitöiden jakaminen puolisoiden kesken tai lasten hankinta. Hääleikit lienevät varsin uusi häätapa, sillä esimerkiksi Käytöksen kultaisen kirjan hääetiketin valossa on mahdoton ajatus, että morsian ja sulhanen esiintyisivät julkisesti jopa riehakkaissa tunnelmissa (vrt. Elmgren-Heinonen 1955, 212–213).

Haastateltavieni suhtautuminen hääleikkeihin ei ole yhtenäistä. Jotkut suhtautuvat hääleikkeihin ”ihan avoimin mielin” (*m*) ja antavat kaasoille ja best maneille vapaat kädet ohjelman suunnitteluun. Monet suhtautuvat leikkeihin kriittisemmin, ja kertovat, että ”emme haluaisi kaikkein tavallisimpia leikkejä” (*n*). Erilaisia leikkejä ei ole helppo löytää, sillä ”vaikkei oo ollu ite paljon häissä, ne tuntuu silti kuluneelta” (*n*). Hääleikkeihin kriittisesti suhtautuvat mainitsevat erityisesti morsiamenryöstön tylsänä ja kuluneena perinteenä, jota ei haluta omiin häihin. Hauskojen ja toivotunlaisten hääleikkien määrittely tuottaa haastateltaville vaikeuksia, mutta samalla useimmat luottavat avustajien mielikuvitukseen ja makuun. Yksi morsian uskoo, että ”kaasot ovat niin idearikkaita”, että hääohjelmaan kuuluu jotakin muuta kuin ”perinteinen morsiamenryöstö” (*n*). Pariskunnat luottavat kaasojen ja best manien olevan ”niin sivistyneitä et ne ei nyt ihan mitä vaan järjestä” (*n*), ja että avustajat eivät valmistele häihin ”mitään urpoleikkejä” (*m*).

Kritiikistä huolimatta hääleikeistä ei haluta luopua, sillä niiden katsotaan olevan perinteisiin häihin kuuluvia elementtejä. Vaikka hääleikit ovat nykyisessä muodossaan varsin uutta hääohjelmaa, on niiden tehtävä toimia tunnusmerkkinä häiden perinteisyydestä. Hääleikeillä on asema oikeiden häiden ytimessä, mutta se on kiistanalainen ja epävakaa, kuten avioituvien ambivalentti suhtautuminen osoittaa. Hääleikkien muoto ei ole vakiintunut, ja siten ne eivät vahvista häiden legitimiyyttä tarkalla muodollaan vaan pikemminkin olemassaolollaan: niiden toteuttamistapa on siis perinteeksi varsin vapaa.

5.4 HÄÄRITUAALIT SEKULAARIN YHTEISÖN PYHÄNÄ

Haastateltavat kokevat hääperinteiden jatkamisen olevan tärkeää, mutta perustelua kysyessäni he eivät osaa eritellä syitä kovin tarkasti. Hääperinteet ”vaan kuuluu häihin” (*n*), ja ”niitä pitää vaalia” (*m*). Monille haastateltaville kysymys on vaikea, sillä ”tuntuu ihan mahottomalt ajatukselta et ei pitäis kirkkohäitä ja isä ei saattais alttarille ja ei ois häävalssia” (*n*). Häät suunnitellaan ”sellasen valmiin muotin mukaan, et ei siinä paljon just jotain väriä valintoja pitemmälle tarvikaan niinku ite ajatella” (*n*). Häiden toteutus on mieshaastateltavan sanoin ”vähän niinku sapluunaan pudottais”. Koetaan jopa, että ”kyl se vähän niinku se perinne pakottaa toimii niiden mukaan” (*m*). Hääperinteiden ja kirkkovihkimisen funktion kiteyttää naishaastateltava, joka perustelee pariskunnan valinneen häihinsä useimmat hääperinteet ”sen takii et ne tekee siit sen hään”. Perinteiden noudattamisen avulla häistä muodostuu merkityksellinen, tunnistettava ja ainutkertainen juhla niin itselle kuin vieraillekin (Jallinoja 1997, 129). Hääperinteet liitetään laajempaan oikeiden häiden käsitteeseen, josta ei haluta poiketa. Useimpia perinteitä toteutetaan sen kummemmin pohtimatta, ilman että niitä olisi ”mietitty tai niinku tiedostettu edes” (*m*).

Haastattelupuheesta oikeiden häiden tunnusmerkeiksi nousevat kirkkovihkiminen vanhanaikaisessa kirkossa, täyspilkä, vaalea morsiuspuku, riisinheitto vastavihittyjen päälle, hääkakun leikkaaminen seremoniaalisesti yhdessä, häävalssin tanssiminen, morsiuskimpun ja sukkanauhan heitto ja vaihtelevassa muodossa toteutettavat hääleikit. Nämä muodostavat häiden ytimen, jota uusintamalla oikeat häät tuotetaan. Näitä tapoja pidetään yksinkertaisesti ’perinteinä’, eivätkä haastateltavat erottele niitä alkuperän tai symboliikan suhteen. Häiden ytimeen kuuluvat perinteet voidaan kuitenkin jakaa kahteen luokkaan tarkastelemalla toisaalta niiden alkuperää ja toisaalta analysoimalla niiden nykyistä asemaa tarkemmin.

Vihkikirko ja morsiuspuku eroavat muista hääperinteistä kolmella tavalla. Ensinnäkin ne ovat häiden kiistattomimpia tunnusmerkkejä, joista ei tarvitse käydä pienintäkään neuvottelua, toisin kuin muista hääperinteistä. Toiseksi ne ovat koskemattomia, sillä niitä toteutettaessa nojataan vahvasti traditioon: kirkon on oltava tietynlainen, ja morsiuspuvun suhteen esiintyy vain pientä variaatiota hääkulttuurin pukunormien sisällä. Kolmanneksi kirkkovihkiminen ja morsiuspuku ovat muihin häätapoihin

verrattuna iältään vanhoja perinteitä, sillä kirkkovihkimisellä on vuosisataiset perinteet (joskin Suomessa rinnalla oli muita tavallisia vaihtoehtoja etenkin 1930-luvulle asti) ja häähäpukukin on vakiinnuttanut asemansa Suomessa satakunta vuotta sitten (Heikinmäki 1980). Keskeistä kirkkovihkimisen ja morsiuspuvun traditioiden historiassa on se, että ne siirtyvät sukupolvelta seuraavalle. Jotkut nyt avioituvien vanhemmista ovat ehkä itse avioituneet pelkistetyin menoin niukan häähäpukun 1970-luvulla, mutta siinä tapauksessa kirkkovihkiminen ja pitkä morsiuspuku ovat olleet perinteitä, joita vastaan kapinoida – siis jo tradition aseman saavuttaneita. Ne ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle, jos ei henkilökohtaisesti perinnettä jatkaen, niin sukulaisten kertomusten, kriittistenkin tarinoiden ja perheiden valokuva-albumien muodossa yhdistäen useita sukupolvia.

Kirkko edustaa 'traditiota' ja 'juhlavaa ja arvokasta tunnelmaa' jopa siinä määrin, että se fyysisenä paikkana herättää tunteita häähäparissa ja häähävieraisissa. Vihkikirkko ei ole vain kirkko, vaan se on tyysija avioliiton solmimisen rituaalille, jonka omana aikanaamme tulkitaan juhlihan romanttista rakkautta. Illouzin (1997, 10, 118) mukaan romanttisen rakkauden utopia edustaa nykyisessä yhteiskunnassa pyhää, jonka kautta yksilö saa intensiivisen emotionaalisen kokemuksen. Vihkimisessä juhlihan siis jotakin pyhää, mutta onko kirkko todella pyhä paikka sekularisoituneessa yhteiskunnassa? Vihkikirkon asemalla pyhän kokemuksen takaavana paikkana ei välttämättä olekaan tekemistä kirkon uskonnollisen aseman kanssa – sen osoittavat myös haastateltavani, joille uskonnollisuuteen tai uskonnottomuuteen katsomatta kirkko on ainoa oikea vihkipaikka – vaan kyse on ennen kaikkea rituaalin ja yhteisön suhteesta.

Arjen maailman ulkopuolelle astuminen ja ainutlaatuisen tunnetilan syntyminen vastaa siirtymää Durkheimin ([1912] 1980, 55, 57) jaottelun mukaisesti profaanista pyhään. Kirkkovihkiminen ja kirkko fyysisenä paikkana kuuluvat pyhän alueelle, ja niillä on kyky saada ihminen kokemaan pyhyden tunteita. Yksilöt siis tuntevat jo edellä siteeraamani naishaastateltavan sanoin astuvansa *toiseen maailmaan* – profaanista arjesta yhteisöllisen rituaalin pyhälle alueelle. Pyhän ja profaanin jaottelun vastakohtaisuus ja voimakkuus estää ihmistä tuomasta yhteen eri kategorioihin liittyviä asioita (mt., 58), mikä osaltaan selittää kirkkovihkimisen koskemattomuutta ja muuttumattomuutta. Kirkkovihkimisen muuttaminen siihen uusia elementtejä tuoden merkitsisi pyhän ja profaanin yhdistämistä, mikä on siis Durkheimin mukaan

mahdotonta. Merkittävää on, että pyhän eri lajeja ei erotella, vaan keskeinen ja ainoa erottelu on pyhän ja profaanin välinen (mt., 271). Siten kirkkoviikiminen ja morsiuspuku edustavat yhtä ja samaa pyhyyttä; molemmat tarjoavat sekulaarissa maailmassa pyhän kokemuksen.

Avioituville niin kirkkoviikiminen kuin valkoinen morsiuspukukin edustavat sukupolvelta toiselle siirtyvää traditiota. Tulkitsen tämän olevan keskeistä tarkasteltaessa pyhän kokemista Durkheimin teorian valossa. Pyhät rituaalit saavat ihmiset jättämään profaanin arkielämänsä ja kokoontumaan yhteen. Juuri pyhän yhteisessä kokemisessa yhteisö syntyy uudelleen, ja tämä on välttämätöntä yksilölle, joka saa luonteensa, kulttuurinsa ja moraalinsa viime kädessä yhteisöltä. (Mt., 308, 310.) Häät ovat riitti, jolla sukulaisuutta ja yhteisöllisyyttä ilmaistaan, mutta samalla tapa luoda ne uudelleen. Riitti ja yhteinen pyhän kokemus luovat yhteisön, eikä tätä horjuta edes riittien symboliikan epäily: jopa riitin sisältöä epäilevät osallistuvat siihen, sillä siitä irtautuminen aiheuttaisi moraalisen sekaannuksen. Riitteihin osallistumisen perussy ei olekaan usko niiden rationaalisuuteen, vaan usko riittien vaikutukseen ihmisen mielentilalle. Juuri tämä suhtautuminen riittiin – halu kokea pyhän tunteita – antaa riitille sen legitimitetin. (Mt., 318, 320.) Häätaritiot toimivat aivan samalla tavoin: vaikka usko niiden sisältöön olisi horjunut, kuten olen sen todennut usein olevan, halutaan riitin herättämään intensiiviseen kokemukseen uskoa, ja juuri siksi riittiin osallistutaan. Epäilyksensä vuoksi kirkkoviikimisen hylkäävä torjuu siten myös pyhän kokemisen mahdollisuuden sekä itseltään että koko yhteisöltä. Hän hylkää riitin, joka loisi yhteyttä menneeseen sekä liittäisi yksilöä yhteisöön ja muita yhteisön jäseniä toisiinsa. Riitistä luopuva joutuu luopumaan pyhän kokemisesta ja samalla ainutkertaisen hääkokemuksen saamisesta.

Durkheimin pyhän ja profaanin käsitteiden avulla hahmoteltu hääperinteiden tyyppi voidaan käsittää klassisena traditiona. Se tuo yhteisön yhteen, sitoo sukupolvia ja sen traditiot ovat muuttumattomia, siis pyhiä. Haastateltavieni hahmottelemista oikeiden häiden tunnusmerkeistä löytyy lisäksi toinen tradition tyyppi: uudemmat, muuntelulle alttiimmat ja historialtaan ja symboliikaltaan vieraammat perinteet. Häävalssin tanssiminen, sukkanauhan ja hääkimpun heitto, hääkakun leikkaus, riisinheitto ja hääleikit ovat häätapoja, jotka noudattavat Hobsbawmin teoriaa keksityistä perinteistä. Hobsbawmin (1983a) mukaan perinteitä tuotetaan uudelleen siten, että toimintaa

toistetaan tarkasti aiemmin nähtyjen esitysten mukaisesti vailla sisällöllistä merkitystä. Perinteen alkuperää tai symboliikkaa ei pidetä tärkeänä tai sitä ei edes tunneta, vaan toimintaa toistetaan siksi, että se *mielletään* traditioksi, ja juuri tällä toistolla perinne tuotetaan. Keksityille perinteille ominaista on, että ne vakiinnuttavat asemansa varsin nopeasti. Näin on hääperinteidenkin kohdalla, sillä jopa ne perinteet, joita edellisen sukupolven häissä ei nähty, ymmärretään nyt vakiintuneina traditioina. (Mt., 1–4.)

Häätradition vakiinnuttaminen 1800-luvun lopun Iso-Britanniassa viktoriaanisen yläluokan toimesta noudattaa keksityn perinteen käsitteen poliittista motiivia (vrt. Hobsbawm 1983a, 1) ja osuu historiallisesti suurten yhteiskunnallisten muutosten aikakauteen, jolloin uusia perinteitä keksimällä pyrittiin ylläpitämään sosiaalista koheesiota ja säätelemään sosiaalisia suhteita (Hobsbawm 1983b, 263). Nykyhäiden tapoja tarkemmin tarkasteltaessa kaikkia ei kuitenkaan voida historiallisesti jäljittää. Emme tarkasti tiedä esimerkiksi sitä, milloin suomalaisissa häissä on alettu heittää morsiamen sukkanauhaa naimattomille miesvieraille. Yhteistä kaikille keksityille hääperinteille on kuitenkin niiden nopeahko vakiintuminen ja niiden tulkitseminen riiteiksi, jotka ilmaisevat jotakin – vaikka epäselvää useimmiten on, mitä. Perinteitä ja riittejä nimenomaan hääkontekstissa tutkinut Charsley (1992) toteaa, että riittien irrotessa alkuperäisestä yhteydestään niistä tulee tulkinnoille avoimia ja mystisiä. Kulttuurinen muutos ikään kuin tyhjentää perinteitä, sillä niiden alkuperäinen merkitys ei välity seuraaville sukupolville. Samalla tämä prosessi kuitenkin vahvistaa perinteitä, sillä tuntemattomien riittien oletetaan merkitsevän jotakin, niistä tulee itsessään ekspressiivisiä. (Mt., 133.) Tällaisella uudella hääperinteellä ei ole enää sisältöä, vaan sen merkitys ja funktio pelkistyy sen muotoon. Perinteen tehtävä on toimia kulttuurisesti tunnettuna merkinä, josta seremonian erityisyys tunnistetaan ja joka rakentaa siten häiden merkitystä niin hääparille itselleen kuin vieraillekin.

Morsiuspuku on tradition näkökulmasta tarkasteltaessa varsin kiinnostava elementti. Siinä Durkheimin teorian klassinen perinne yhdistyy mielenkiintoisella tavalla Hobsbawmin teoretisoimaan keksittyyn perinteeseen. Viktoriaanisen ajan ponnekas uusien ja uudehkojen perinteiden vakiinnuttaminen ja popularisoiminen traditioksi täyttää Hobsbawmin määritelmän keksitystä perinteestä, jonka hallitseva ryhmä tai luokka onnistuu vakiinnuttamaan nopeasti korostaakseen haluamiaan arvoja. Historiallisesta näkökulmasta valkoinen hääpuku on siis keksitty perinne, joka

vakiinnuttamisensa ajankohtana kantoi hallitsevan ryhmän arvoja ja on keksitylle perinteelle tyypillisesti nyt tyhjentynyt alkuperäisestä symboliikastaan. Valkoisella puvulla ei enää ole mitään tekemistä viktoriaanisen aikakauden neitsyys- ja siveysihanteiden kanssa, eiväthän vuosia avoliitossa asuneet tai jo lapsiakin saaneet haastateltavani sanallakaan problematisoi hääpuvun kulttuurisia merkityksiä. Samanaikaisesti morsiuspuku on kuitenkin pyhä, sillä sen representaatiot ovat lähes muuttumattomia, ja puvun hankinta- ja salassapitoprosessit ritualisoivat sitä. Sosiologisesta näkökulmasta morsiuspuvun asema Durkheimin klassisessa traditiossa on kiistaton, koska sillä on kyky saada niin yksilö kuin yhteisökin kokemaan pyhää.

Misztal (2003, 60) kritisoi luotujen perinteiden teoriaa tradition suosion syiden jättämisestä vaille huomiota. Kaikki perinteet ovat jossain määrin keksittyjä, ja Misztalin mukaan kiinnostavampaa olisi pohtia, miksi niin monet perinteet toimivat ja saavat 'todellisen tradition' aseman. Häiden kontekstissa vastausta voidaan kuitenkin hakea perinteiden luomisen teorian sisältä. Hobsbawmin (1983a, 8; 1983b, 263) mukaan traditioiden luominen tapahtuu tilanteessa, jossa vanhat, aiemmin itsestään selvinä pidetyt auktoriteetit ja sosiaaliset siteet menettävät tehonsa. Perinteiden luomista brittiläisen monarkian kontekstissa tutkinut Cannadine (1983, 105) toteaa, että muutoksen tai kriisin aikana perinteet pyritään tarkoituksellisesti säilyttämään muuttumattomina, jotta ne korostaisivat jatkuvuutta ja vakautta. Miltä hääperinteiden kehittyminen näyttää omana ajanamme tästä näkökulmasta tarkasteltuna? Väitän, että viime vuosikymmenten aikana vakiintunut perinteisten häiden malli ja viime vuosina yhä kiihtynyt häiden ritualisoiminen on yhteydessä suurempaan muutokseen sosiaalisissa yhteisöissä ja suhteissa. Hääparien viikeyhteisön osalta näin näyttää jossakin määrin käyneen, kuten totesin luvussa 4. Yhteisö kokoontuu yhä yhteen rituaalin merkeissä, mutta itse yhteisö on muutoksessa, ja niin ovat myös yhteisön luomisen tavat. Häät eivät enää voimakkaasti tuo yhteen sukua ja eri sukupolvia, vaan keskeisessä roolissa ovat myös ikätoverit ja jopa hetkellisissä kohtaamisissa muodostuva Internetin hääyhteisö – siis kaikkiaan yhteisö, jonka avioituvat pitkälti *valitsevat*. Tämän yhteisöllisen muutoksen keskellä rituaaleista ja perinteistä tulee yhä tärkeämpiä, sillä ne ovat jatkuvuutta korostavia elementtejä.

Halbwachsinkin mukaan kollektiivinen muisti on yhteisön jakama käsitys menneestä, ja samalla se heijastaa ryhmän sosiaalista identiteettiä. Tällöin kollektiivinen muisti näkyy

yhteisöön ja ryhmän identiteettiin sitoutuneen yksilön tavassa ymmärtää ja kokea tapahtumat. ([1926] 1950, sit. Misztal 2003, 52.) Häiden kokeminen ja niiden muotoutuminen osaksi kollektiivista muistia tapahtuu siis yksilön tasolla. Avioituvat ovat sitoutuneet yhteisön käsitykseen häistä ja hääperinteistä, mutta kokevat häät kuitenkin henkilökohtaisella tasolla, ainutkertaisina ja ainutlaatuisina. Häät toistuvat yhteisön hyväksymällä tavalla, mutta ne koetaan joka kerta voimakkaan ainutkertaisina. Juuri tämä takaa perinteen jatkumisen.

Halbwachsin ([1941] 1992, sit. Misztal 2003, 53) mukaan yksilön muisti voi sitoa häntä samanaikaisesti useisiin sosiaalisiin ryhmiin, joiden jäsen hän on. Väitänkin, että kahden eri kategorian hääperinteet sitovat avioituvia kahteen eri yhteisöön. Häiden klassinen perinne – kirkkovihkiminen ja morsiuspuku – vahvistaa yhteyttä ennen kaikkea laajempaan sukuyhteisöön, sillä klassisen perinteen elementit kuuluvat olennaisesti useiden sukupolvien jakamaan muistoon menneestä ja kollektiiviseen käsitykseen perinteisistä häistä. Keksityt hääperinteet puolestaan sitovat avioituvia uuteen hääyhteisöön, jonka kollektiivinen muisti on historiallisesti lyhyempi ja jossa uusilla perinteillä on keskeinen asema. Häät ovat siis rituaali, jota muovaa kahden yhteisön kollektiivinen muisti ja joka tuo yhteen ja luo uudelleen kahta yhteisöä. Misztal (2003, 55) kuitenkin pitää Halbwachsin näkemystä liikaa yhteisöön painottuneena ja väittää sen aliarvioivan yksilön tietoisuutta. Katson Halbwachsin teorian selittävän osaltaan häiden jatkuvuutta, mutta Misztalin olevan oikeassa siinä, että yksilön toimintaa ei voida palauttaa pelkkään yhteisöön ja kollektiivisesti jaettuun muistiin. Häihin liittyy yhteisöllisyyden aspektin lisäksi vahva erottautumisen ja yksilöllisyyden elementti, jota tarkastelen seuraavassa luvussa.

6 OMANNÄKÖISYYS ERONTEON VÄLINEENÄ

Nainen: Mä haluan sellaset omannäköset häät.

Edellä olen todennut oikeiden häiden koostuvan häiden tunnusmerkeistä, joihin kuuluu niin klassisia kuin keksittyjäkin perinteitä. Perinteiden määrittäjänä toimii keskeisesti uusi hääyhteisö, ja median esittelemä hääkulttuuri toimii pariskunnille tärkeänä ideoinnin lähteenä. Uuden hääyhteisön määritelmistä ja hääkulttuurin välittämistä normeista pyritään kuitenkin myös erottautumaan: häiden on oltava naishaastateltavan sanoin ”omannäköiset”. Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten haastateltavat pariskunnat pyrkivät tekemään eroa muihin häitä suunnitteleviin ja toisaalta hääkulttuuriin yleensä.

Kun puhutaan häiden maailmasta, erottautumista on mielekästä ja loogista tarkastella yhteydessä kulutukseen. Featherstone (1991, 13) toteaa, että kulutusta voidaan tarkastella yhtenä sosiaalisen erottautumisen keinona: ihmiset käyttävät tuotteita luodakseen sosiaalisia eroja ja yhtäläisyyksiä. Näitä kulutuksen ja kulutusta koskevan puheen kautta tehtäviä erontekoja tarkastelen luvussa 6.1. Luvussa 6.2 syvennän erottautumispyrkimysten tarkastelua Bourdieun distinktioteorian viitekehyksessä, jolloin erottautumispyrkimykset näyttäytyvät suhteessa häiden sosiaalisen toiminnan kenttään ja sen muihin toimijoihin. Luvussa 6.3 keskityn erontekojen merkityksiin yksilölle itselleen tarkastellen erottautumiseen liittyviä mielikuvia ja nautintoa. Näin omannäköisyyden ja erottautumisen analyysi etenee konkreettisista valinnoista kohti abstraktimpaa tarkastelua.

6.1 KOHTI OMANNÄKÖISYYTTÄ

Hääkulttuuria suodatetaan paitsi omien mieltymysten mukaan, myös erottautumispyrkimysten valossa: hääkulttuurin tapojen tai mallien hylkäämisen perusteena voi olla se, että tuotteen tai palvelun katsotaan olevan liian tavallinen ja massoille suunnattu. Eräs mieshaastateltava kuvaa häämedian vaikutusta näin: ”on tullu ideoita et miten ei haluais tehdä tai mitä ei haluais hankkia, et ku on kattonu sielt [Internetistä ja häälehdistä] jotain mallii, ni on aatellu et toi on ainakin liian massa tai

toi ei tunnu kivalta, et ei ainakaan tollee tehdä” (*m*). Illouzin (1997) mukaan romanttisina pidettyjen käytäntöjen muodot ovat vakiintuneita ja kulutuksen läpäisemiä kulttuurisia käsityksiä. Tavanomaisesta poikkeava valinta ei siten ole irrallaan muista mahdollisista valinnoista, vaan se on kannanotto standardiin, valinta standardihyödykkeen tai standardipalvelun *sijaan*. (Mt., 125–127.) Häitä suunnittelevien ratkaisut syntyvät siis tietoisten erottautumis- ja identifioitumispyrkimysten pohjalta.

Häiden omannäköisyydestä ja omien valintojen erityisyydestä suhteessa tavallisina pidettyihin vaihtoehtoihin puhutaan haastatteluissa paljon. Usein erottautumisen kohteena voi olla jokin määrittelemätön osa hääkulttuuria tai sen oletettu ideologia yleensä. Tätä puheen keinoin tehtävää erottautumista kutsun diskursiiviseksi eronteoksi, ja käytän niiden hahmottamisessa Lehtosen (1999, 87–93) tarkastelua diskursiivisista stereotyyppioista, joita suhteutetaan omiin käytäntöihin. Diskursiiviset stereotyypit ovat haastattelupuheessa tuotettavia, usein kärjistettyjä käsityksiä muista saman alueen, tässä tapauksessa hääkulttuurin, toimijoista, joihin vertaamalla omalle toiminnalle annetaan merkityksiä. Haastateltavat vertaavat itseään muihin häitä suunnitteleviin, joita pidetään hääkulttuurin standardit täysin sisäistäneinä ”häähulluina” (*m*), jotka suunnittelevat häitä ”monta vuotta” (*n*) koska ”[ne] haluaa sen tietyn lauantain ja tietyn kellonajan ja tietyn kirkon” ja ostavat häihin ”viimisis rahoilla kaikennäkösii koristeita” (*n*). Stereotyyppisten häitä suunnittelevien häissä ”itse häiden sisältö jotenki hämärtyy, et se jää jotenki niinku sivuseikaks, et pääroolis on just kaikki koristelut ja just jotkut kauheet vouhotukset et miten just kaikki yksityiskohdat” (*n*). Haastateltavani eivät halua lähteä ”siihen yleiseen meininkiin että pidetään hirmu isot ja kaikella tapaa, sitte koristellaan joka reikä ja kaikki tehään niinku elokuvissa on” (*m*).

Tällaisesta hääkulttuurin mallien ikään kuin sokeasta jäljittelystä ja liiallisena pidetystä suunnittelusta avioituvat pyrkivät erottautumaan luomalla haastattelupuheessa kuvaa kohtuullisuudesta ja yksinkertaisuudesta omaa hääsuunnittelua ohjaavina periaatteina. Tämä tuli vahvasti esiin jo luvussa 5.2, jossa toin esiin morsianten pyrkimyksen korostaa haastattelupuheessa hääpukunsa yksinkertaista eleganssia liiallisten röhelöiden sijaan. Samankaltainen, vaikkakin hyvin erilaisten taloudellisten resurssien puitteissa esiintyvä, oman toiminnan yksinkertaisuuden ja kohtuullisuuden korostaminen suhteessa tuhlailevaan stereotyyppiin esiintyy tutkimuksessa suomalaisista lottovoittajista, jotka pyrkivät voimakkaasti irti pröystäilystä ja

perusteettomasta kulutuksesta (Falk & Mäenpää 1997, 95, 98). Diskursiivisten erontekojen merkitys näkyy siinä, että haastateltavat pyrkivät määrittelemään valintojaan yksinkertaisiksi ja siten hääkulttuurista tai ainakin sen liioitelluimmista muodoista eroaviksi, vaikka suunnitteluprosessin tuloksena päädyttäisiin lopputulokseen, joka noudattelee pitkälti hääkulttuurin tavanomaisimpia esityksiä. Yksityiskohtia voidaan kyllä suunnitella ja pohtia huolella, mutta niille ei saa antaa liikaa arvoa. Omat valinnat saattavat olla hääkulttuurin ideaalien ja mallien mukaisia, mutta hääkulttuurista katsotaan erottauduttavan sillä tavalla, että valinnoille annetut *merkitykset* ja *perustelut* eroavat tavanomaisesta. Erottautumisen välineeksi ei siten nousekaan konkreettinen hyödyke tai toiminta vaan se, millainen merkitys näille annetaan.

Tyylin ja maun ulottuvuuksien lisäksi erottautumista tehdään suhteessa stereotyyppisen hääsunnittelijan häiden oletettuihin kokonaiskustannuksiin. Olennaista ei kuitenkaan ole se, minkä hintaisista häistä pyritään erottautumaan, vaan pyrkimyksenä on turhuuksiin tuhlauksen ideologiasta erottautuminen: ”meille vaan on tärkeet se että siit tehään niinku itelle hyvä päivä mut ei nyt siihen liikaa laiteta rahaakaan kiinni koska sitä rahaa voi laittaa moneen muuhunki asiaan” (*m*). Tämänkaltaisissa eronteissa voi selvästi nähdä Illouzin (1997) määrittelemän antikonsumeristinen eetoksen: hääkulttuurista pyritään erottautumaan kritisoimalla ennen kaikkea kulutuskäytäntöjä. Turhuuksiin tuhlauksen ideologiasta erottautumiseen kietoutuvat myös maku ja tyyli, eikä näitä kolmea ulottuvuutta voikaan erottaa toisistaan. Kulutuskritiikki kiertyykin lopulta enemmän tyyli- ja makukysymysten arvottamiseksi kuin varsinaisen kulutuksen torjumiseksi:

Mies: Ku me haluttas pitkälle häämatkalle siit ei tingittäis, ni sit ei ihan häissä viimisiil rahoilla kaikennäkösii koristeita ja jotain.

Nainen: Nii nii ei ehkä sillee et tarvii tiätsä hääkarkit ja sokerit ja kaikki mahdolliset koristella jollain rusettinauhoilla ja ruusuilla et enemmän keskittyis siihen tärkeeseen, olennaiset jutut kuntoon ja sit vois laittaa siihen häämatkaan rahaa. Koska se ois sit semmonen kerran elämässä -juttu kanssa.

Sitaatti ilmaisee erontekoa suhteessa niihin häitä suunnitteleviin, jotka tuhlaavat koristeluun ja somistukseen kohtuuttomasti suhteessa varoihinsa tai koko häiden

kustannuksiin. Diskursiivisella tasolla erottautumisen kohde ovat kuitenkin ne, jotka antavat liian suuren merkityksen koristeluille, ruusuille ja rusettinauhoille. Ruusuista ja rusettinauhoista pidättäytyminen tuskin olennaisesti turvaa kaukomatkan rahoitusta, mutta kyse onkin siitä, että rahankäytöllä ja sitä koskevalla puheella pyritään ilmaisemaan sitä, millä tavalla kulutuksen kohdetta arvotetaan suhteessa muihin asioihin (vrt. Lehtonen 1999, 230). Viime kädessä kulutuskohteiden arvottamisella tuodaan esiin sitä, millaisina hääkuluttajina halutaan itse näyttäytyä – vaikka tämä näyttäytyminen tehtäisiin vain itselle tai korkeintaan puolisolalle ja haastattelijalle.

Haastateltavat aikovat myös erottautua konkreettisten valintojen kautta muista häitä suunnittelevista sekä hääkulttuurin tarjoamista malleista. Eräs naisshaastateltava kertoo, että ”ei haluta ihan semmost perinteist buffetiikaan, semmost suomalaist mikä kaikil on, ja ei semmost kermakakkuu mikä kaikil on ja, eikä mitään marsipaanikakkui” eikä hääkimpuksikaan haluta ”sellast isoo, mikä ehkä on muodissa”. Mieshaastateltava kiteyttää seuraavassa sitaatissa osuvasti pariskunnan pyrkimyksen erottautua hääkulttuurista, kuitenkin siten, että häät täyttävät legitiimeille häille asetetut vaatimukset ja pitävät sisällään oikeiden häiden tunnusmerkkejä:

Mies: Niin ja, itse asias noi samat syyt sinänsä niinku, en mä tiä, periaattees ku mieltii, ne eihän me kauheesti tollasist niinku hääperinteist poiketa, et *meil on periaattees ne kaikki perinteet siellä, mut me ei niinkun haluta käyttää niihin helpoimpia keinoi*. Et me halutaan et siel on just ruokaa ja siel on juomaa ja siel on leikkii, mut me ei välttämättä niinku haluta sitä yleisintä ruokaa, ja yleisintä leikkii ja niin edespäin. Tai silleen, mun mielest se tekee tost ideoinnistaki haus Kempaa, että me ei tyydytä helpoimpaan ratkasuun. En mä sit tiedä mikä se lopputulema on, mut...

Nainen: Nii, sitä ei voi tietää, mut...

Mies: Nii, et toivottavasti sellanen mist vieraat tykkää, mut niinku, no ainaki *me pyritään siihen, että niil jäis sellanen vähän, no niinku sellanen ainutlaatunen, et noi ei ollut häät vaan noi oli Pasiin ja Tiinan häät, tai Tiinan ja Pasiin häät*.

(Kursivointi AL)

Pariskunta pyrkii suunnittelemaan häät niin omaa makuaan ja tyyliään kuvastaviksi, että ne jäisivät vieraiden mieleen ei vain häinä, vaan juuri kyseisen pariskunnan häinä. Sitaatista tulee myös esiin, että koristelun, tarjoilun ja suunnittelun käytäntöjen lisäksi omannäköisyyttä rakennetaan myös muokkaamalla häiden tunnusmerkkeinä pidettyjä

hääperinteitä. Aineistossa esiintyy lähinnä kahden hääperinteen muokkausta: hääriisin heiton sekä hääleikkien.

Hääriisin heitto on perinne, jota aineiston haastateltavat aikovat toteuttaa monin eri tavoin, jolloin kyse ei siis lainkaan ole riisin heitosta. Ruusun terälehdet ja keveistä unelmista muistuttavat saippuakuplat ovat romanttisen rakkauden kuvaston tarjoamia vaihtoehtoja riisille, ja moni pariskunta kertookin päätyneensä jompaankumpaan vaihtoehtoon ennen kaikkea omannäköisyyttä ja tavanomaisuudesta poikkeamista korostaakseen. Kahden pariskunnan häissä tullaan heittämään sekä riisiä että ruusun terälehtiä samaan aikaan. Yksi pariskunta suunnittelee, että tavallisen riisin sijaan heitetään sydämenmuotoista hääriisiä. Perinteen muokkaamista ei koeta ongelmalliseksi, vaan omannäköisen ratkaisun keksiminen on pelkästään positiivista, kuten kertoo naishaastateltava, jonka häissä tullaan puhaltamaan saippuakuplia: ”[riisinheitto] on aika tyypillinen, et jos keksii jonkun idean joka vähän poikkeaa siitä niin ehkä se on ihan hauskaa”. Kaikista hääperinteistä hääleikit ovat alttiimpia muokkaukselle. Ne eivät ole vakiintuneita, eikä perinteellä siten ole määriteltyä muotoa. Hääleikkejä suunnitellaan tavallisesti tavoitteena omannäköisyys sekä tavanomaisuudesta erottautuminen: hääleikkien tulee kuvastaa avioituvien persoonaa ja tyyliä, eikä liian tylsinä ja kuluneina pidettyjä leikkejä haluta omiin häihin.

6.2 DISTINKTIOKAMPPAILUN KESKILUOKKA

Mistä sitten kertovat pyrkimykset erottautua hääsuunnittelijan stereotyypistä, kermakakuista, tavallisista hääleikeistä tai hääriisin heitosta? Väitän, että nämä ja lukemattomat muut häitä koskevat päätökset muodostavat erottautumisen järjestelmän, joka toimii häiden sosiaalisen toiminnan kentällä. Ne ovat keinoja erottautua siitä, mitä pidetään hierarkiassa alempana, ja imitoida sitä, mitä pidetään hierarkiassa ylempänä. (Vrt. Bourdieu 1984, 226; Mäkelä 1994, 251.) Siirryn Bourdieun teoriaa soveltaen tarkastelemaan, millainen on häiden kentän erottautumisjärjestelmä ja millaisiin positiioihin kentän toimijat asettuvat.

Häiden kentän legitiimin maun näyttää määrittävän julkisuuden henkilöistä – esimerkiksi viihdemaailman tähdistä ja jossakin määrin kuninkaallisista – muodostuva yläluokka, joiden häitä media näkyvästi esittelee ja joita imitoiden viihdeteollisuus tuottaa omia representaatioitaan massakulttuurin markkinoille. Julkkiksilla on runsaasti taloudellista pääomaa, mutta oikeanlaisten häiden määrittämiseen tarvitaan lisäksi myös kulttuurista pääomaa. Boden (2003, 56) huomauttaa, että esimerkiksi jalkapallotähti David Beckhamin ja poptähti Victoria Adamsin häitä arvosteltiin siitä, että niissä ei onnistuttu osoittamaan tarpeeksi hyvää makua, sillä vaikka pariskunnalla oli lähes rajattomat taloudelliset mahdollisuudet häiden toteuttamiseen, puuttui heiltä legitiimiä kulttuurista pääomaa. Häiden kentällä tarvittavat ominaisuudet koostuvatkin taloudellisen ja kulttuurisen pääoman yhdistelmästä – ja kulttuurinen pääoma on tässä ymmärrettävä Bourdieun korkeakulttuurin tuntemukseen perustuvasta pääomasta poiketen ennen kaikkea häiden maailman sääntöjen tuntemukseksi, jossa perinteinen kulttuurisen pääoman käsite toki vaikuttaa taustalla (vrt. Bourdieu 1984, 16, 113). Hääkulttuurinen pääoma asettuu siten ikään kuin kulttuurisen pääoman alalajiksi (vrt. Roos 1985, 12).

Aineistoni pariskunnat eivät toki kuulu häiden kentän yläluokkaan. He eivät ole julkisuuden henkilöitä, joiden häitä tulnaisiin esittelemään mediassa, vaan palkkatyötä tekeviä tai opiskelevia ihmisiä, joiden taloudellinen pääoma tuskin poikkeaa ikäluokalle tyypillisestä. Heidän koulutustaustansa ja ammattinimikkeensä vaihtelevat, ja suurimman osan haastateltavista voisi näiden muuttujien perusteella luokitella keskiluokkaan, muutaman työväenluokkaan. Häiden kentällä jako ei kuitenkaan ole näin yksioikoinen. Työväenluokan maulle oleellista on, että sitä määrittää taloudellinen pakko, ja luokkaan kuuluva arvostaa sitä mitä pystyy saamaan (Bourdieu 1984, 376). 3000–15 000 euroa maksavia häitä (budjeteista tarkemmin ks. liite 1) järjestävät eivät näytä olevan taloudellisten pakkojen ikeessä, ja siltä osin he sijoittuvat häiden kentällä keskiluokkaan. Keskiluokkaista positiota vahvistaa myös haastattelupuheesta piirtyvä kuva runsaista valinnanmahdollisuuksista: kaikki kokevat voivansa tehdä valintoja sen sijaan, että olisi tyydyttävä ainoaan mahdolliseen vaihtoehtoon. On kuitenkin muistettava, että häät ovat irrallaan arjen sosiaalisesta todellisuudesta. Häiden maailmassa – kun häistä puhutaan ’oikeina häinä’ tai niiden imitointina, ei pelkästään vihkitapahtumana, joka sinänsä ei vaadi taloudellisia resursseja – kukaan ei ole täysin vailla taloudellista pääomaa, sillä nämä ihmiset jäävät koko ilmiön ulkopuolelle. Häiden

kentän luokkapositioita onkin mielekästä tarkastella kiinnittäen huomio kenttien toimijoiden pääomien suhteisiin, toteaahan Bourdieu (1984, 376) elämäntyylien ja erottautumisten perustana olevan objektiivisten olosuhteiden lisäksi myös subjektiivinen välimatka taloudellisiin tarpeisiin. Pariskuntien taloudellinen pääoma ei kuitenkaan aineistoni osalta näytä keskeisesti määrittävän luokkapositiota häiden kentällä, mihin vaikuttaa myös se seikka, että rahoittajina useimmiten on myös vanhempia.

Herää kuitenkin kysymys, mihin hääperinteet sijoittuvat tässä viitekehyksessä. Häiden maailman globaali yläluokka ei niitä määrittele, nousehan haastattelupuheessa esiin myös kansallisia piirteitä saaneita häätapoja, jotka tosin usein ovat muualta lainattuja. Hääperinteet, olivat ne sitten uutta tai klassista perinnettä, ovat osa häiden kentän erottautumisjärjestelmää, mutta kenellä on valta määritellä legitiimit perinteet? Perinteiden osalta taloudellinen pääoma legitiimiyden määrittelyssä menettää merkitystään ja keskeiseksi nousee kulttuurinen pääoma. Häät ovat kokonaisuus, yksi erojen systeemi, ja hääperinteet ovat osa häiden kentän kamppailua. Legitiimit hääperinteet määrittelee uusi hääyhteisö, jonka muodostavat hääkulttuuria esittelevä media, häitään järjestävät samaan sukupolveen kuuluvat pariskunnat, pariskuntien ja erityisesti morsianten muodostamat virtuaaliyhteisöt, ja siihen vaikuttavat lisäksi perinteisemmät sukupolvien väliset siteet. Legitiimin hääkulttuurin taustalla vaikuttaa vahvasti edellä kuvailtu häiden kentän globaali yläluokka, jonka mausta media esittää representaatioita ja joiden pohjalta uusi hääyhteisö luo legitiimiyden määritelmät. Avioituvat tavoittelevat legitiimin maun mukaisia häitä pyrkien jäljittelemään hääyhteisön ja hääkulttuurin välittämiä ideaaleja ja tehden eroa niihin häiden esityksiin, joita pitävät ei-legitiimin maun mukaisina.

Taloudellinen pääoma on toki keino kamppailla häiden kentällä ja se on ehdoton edellytys edes jonkinlaiseen toimimiseen kentällä, mutta kiinnostavampana pidän kulttuurisen pääoman ja habituksen näkökulmaa. Näin tarkastelun piiriin saadaan myös perinteet, joiden toteutuksessa on kyse paljon muustakin kuin taloudellisen pääoman käyttämisestä. Pariskuntien suhtautuminen hääperinteisiin näyttäytyy uudessa valossa, kun sitä tarkastellaan häiden kentän näkökulmasta. Joillekin perinteiden noudattaminen kritiikittä, lähes orjallisesti, on ainut vaihtoehto. Perinteiden muokkaus puolestaan näyttäytyy osana distinktiopeliä: näin pyritään erottautumaan tavanomaisina pidetyistä käytännöistä, jotka nähdään hierarkiassa alemmalle ryhmälle tyypillisinä. Haastateltavat

pyrkivät erottautumaan ”junttiperinteistä” (*m*) hääleikkien suhteen, ”tyypillisestä” riisinheitosta (*n*), eivätkä he halua ”sellast kermakakkuu mikä kaikil on” (*n*).

Hierarkiassa ylemmäs nousee siis se, mikä erottautuu tavanomaisesta, ja alempi asema osoitetaan niille käytännöille, joiden katsotaan olevan tavallisia ja yleisiä. Samaan aikaan oikeita häitä määrittää uusi hääyhteisö, jonka asettamista normeista ei haluta poiketa liikaa. Näin omannäköisetkin elementit valitaan hääkulttuurin virrasta uuden hääyhteisön määritelmien perusteella. Erottautumisesta tulee siis hienovaraista tasapainoilua hääkulttuurin tarjoamien representaatioiden välillä.

Erottautumista ja imitaatiota tehdään ennen kaikkea suhteessa tuttavien ja sukulaisten häihin, ei esimerkiksi suhteessa julkkisten häihin. Tämä on loogista, sillä Bourdieun (1984, 60) mukaan juuri läheisten sosiaalisten ryhmien kanssa kilpailu on kovinta, ja valintoja tehdään tavallisesti juuri suhteessa lähimpien ryhmien valintoihin. Myös diskursiiviset eronteot hääsuunnittelijan stereotyyppiin voidaan tulkita samasta näkökulmasta: tämä kuvitteellinen hahmo ei lopulta ole kovin kaukana omista käytännöistä, ja erot ovat hyvin pieniä ja hienovaraisia. Diskursiivinen stereotyyppi voidaan jopa nähdä korvikkeena sille alemmalle luokalle, josta halutaan erottautua. Sosiaalisessa todellisuudessa lienee toisinaan vaikeaa tunnistaa niitä ryhmiä, joista halutaan erottautua, niin samankaltaisia ovat kentällä toimivien käytännöt ja niin epävarma on käsitys siitä, mikä on ’oikein’ eli mikä edustaa legitiimiä hyvää makua. Todellisten vertailuryhmien ollessa hankalasti löydettävissä käytetään erottautumisen kohteena imaginaarista hahmoa, jonka kautta häiden kentällä alemman luokan ominaisuudeksi nousee esimerkiksi yksityiskohdista hössöttäminen ja liiallinen huolehtiminen pikkuasioista – kiteytettynä *liiallisuus*.

Myös toinen habitukseen liittyvä huomio tukee häitään suunnittelevien asettamista häiden kentän keskiluokkaan. Bourdieun (1984, 253, 327) mukaan keskiluokalle tyypillistä on, että se suhtautuu kulttuuriin liian vakavasti huolehtien jatkuvasti siitä, miltä sen toiminta muiden silmissä näyttää. Samoin myös haastateltavani pohtivat paljon sitä, onnistuvatko he noudattamaan hääkulttuurin sääntöjä. He tuovat toistuvasti esiin huolen siitä, mitä häävieraat ajattelevat heidän ratkaisuihinsa. Häiden kentän keskiluokka on siis Bourdieun hahmotteleman keskiluokan kaltainen siinä, että se suhtautuu sääntöihin tarkasti ja vakavasti. Ne, joilla on legitiimiä kulttuurista pääomaa, suhtautuvat kulttuuriin kepeästi kantamatta huolta siitä, mitä muut heistä ajattelevat.

Muutamassa haastattelussa esiintyykin toisinaan rento ja huoleton ote hääkulttuurin sääntöihin, mikä vastaa Bourdieun yläluokan suhdetta kulttuuriin. Yhden pariskunnan vastaus kysymykseen mahdollisesta häämatkasta ilmaisee etäistä dispositiota, jollainen voi olla vain legitiimin kulttuurin hallitsevalla:

Mies: Häämatka ehkä Saksaan.

Nainen: Niin no mut ei sekään nyt oo semmonen.

Mies: Nii, siel on yks mun kaveri on vaihto-opiskelijana ni vois käydä sitä morjestamassa.

Nainen: No se nyt oltas tehty joka tapauksessa.

Mies: No ei, sit siit saadaan häämatka, onhan se paljon hienompaa olla häämatkalla ku vaan jossain viikonloppulomareissulla jonku opiskelijakaverin tykönä, kuulostaahan se paljon hienommalta.

Nainen: Voi sanoo et käytiin häämatkalla.

Hääkulttuurin normit ja säännöt tunnustetaan, ja pariskunta tietää hyvin, että häämatka on osa oikeita häitä, ja että sen on oltava mieluiten pitkä, kauas suuntautuva, jopa ainutlaatuinen. Taloudelliset resurssit sallisivat häämatkan tekemisen yhtä hyvin kuin muillakin haastateltavilla, mutta pariskunta haluaa valita toisin, kuitenkin tietoisena hääkulttuurin säännöistä. He eivät todellisuudessa ole lainkaan huolissaan siitä, mitä häävieraat mahtavat heidän ratkaisustaan ajatella, ja toteamus todellisen häämatkan hierarkkisesti ylemmästä asemasta suhteessa vierailuun opiskelijakaverin luona on itseironinen. Hääkulttuurin säännöillä voi leikitellä, kun osoittaa hallitsevansa erottautumisjärjestelmän ja omaavansa legitiimiä pääomaa, joka mahdollistaisi sääntöjen mukaan toimimisen. Vain silloin erottautumispeliä voi pelata nimenomaan pelinä (Bourdieu 1984, 330–331). Legitiimin kulttuurin hallitsevalle tyypillinen huolettomuus on kuitenkin aineistossa harvinaista: suurin osa haastateltavista korostaa toistuvasti huoltaan sääntöjen mukaan toimimisesta.

Herää kuitenkin kysymys, miksi toiset kokevat hallitsevansa legitiimin hääkulttuurin paremmin kuin toiset. Kuinka *hääkulttuurinen pääoma* eli häiden kentällä tarvittava pääomien yhdistelmä syntyy? Näen sen olevan sidoksissa Bourdieun määrittelemiin pääomiin. Taloudellinen pääoma on edellytys kentällä toimimiselle, kulttuurinen pääoma ja koulutus pääoma muovaavat käsityksiä häiden kentän hyvästä mausta. Väitän koulutuksellisen pääoman, Bourdieun tapaan laajasti määriteltynä käsitteenä, olevan myös hääkulttuurin hallitsemisen taustalla. Koulutuksellinen pääoma muodostuu ensinnäkin koulutusjärjestelmän ja toiseksi kodin ja perheen välittämästä pääomasta,

joiden kautta yksilölle kehittyä yleinen, muunneltavissa oleva käsitys legitimiä kulttuurista, jota voi laajentaa muille alueille ja kentille. Juuri kodin ja koulutuksen antama kulttuurinen kompetenssi toimii myös häiden kentän kamppailussa vahvana valttina, sillä se takaa yksilölle kyvyn itsevarmaan huolettomuuteen suhteessa kentän sääntöihin. (Vrt. Bourdieu 1984, 23–28, 331.)

Skeggs (2004, 16) korostaa pääomien kenttäsidonnaisuutta ja toteaa, että myös sosiaalinen sukupuoli voi olla kulttuurisen pääoman muoto, mikäli se legitimoidaan symbolisesti. Häiden kentällä nimenomaan naisilla on legitimiä kompetenssia, sillä heidän ajatellaan tunnevan romanttisen rakkauden representaatiot ja hääkulttuurin nyanssit. Lisäksi naiset ovat usein päävastuussa pariskunnan sosiaalisista ja sukupolvien välisistä suhteista (Beck-Gernsheim 2002, 66). Miesten kulttuurinen kompetenssi saatetaan kyseenalaistaa häiden kentällä, kuten toin esiin luvussa 4. Skeggs (2004, 142) väittää myös, että Bourdieun teoria asettaa maun ilmaisemisen pitkälti naisten tehtäväksi; juuri naiset muokkaavat taloudellista pääomaa symboliseksi pääomaksi perheilleen erottautumistekojen kautta. Skeggsin mukaan naiset nähdään Bourdieun teoriassa ikään kuin miesten keskinäisen luokituskamppailun välikappaleina, ei itsenäisinä toimijoina. Häiden kentällä tilanne on toinen: naisten voi legitimitin kulttuurisen kompetenssinsa ja aktiivisen roolinsa kautta ajatella olevan miehiä aktiivisempia pariskuntien välisessä luokituskamppailussa, mutta he ovat sitä nimenomaan henkilökohtaisen hääkulttuurisen pääomansa ansiosta.

Haastateltavien asenne hääkulttuuriin noudattaa pitkälti keskiluokkaista kulttuuritahtoa, jossa yhdistyvät positiivinen asenne ja toisaalta kulttuurin heikko tuntemus (vrt. Bourdieu 1984, 323). Oletan kuitenkin, että tässä kontekstissa hääkulttuurin tunteminen ei välttämättä tarkoita esimerkiksi hääperinteiden alkuperän ja symboliikan tuntemista, vaan yksinkertaisesti tietoa siitä, mitkä perinteet kunakin aikana määritellään legitimeiksi. Haastateltavani surffaavat Internetissä ja muistelevat muiden häitä kasatessaan tietouttaan hääkulttuurista, ja tässä onnistuminen riippuu heidän aiemmasta legitimiä kulttuurisesta pääomastaan – jos sitä on runsaasti, sallii se jopa vapauden leikitellä häiden kentän erottautumisen merkeillä. Aineistoni avioituvilla pariskunnilla on kuitenkin tällaista kompetenssia vain rajallisesti, ja suunnitelmia leimaa pikemminkin huoli häiden onnistumisesta muiden silmissä kuin huolettomuus.

Kuten kaikkialla sosiaalisessa todellisuudessa, myös häiden kentällä symboliset kamppailut suhteutetaan luokkapositioon. Keskeiseksi nousee kysymys sopivuudesta eli olemisen ja näyttämisen suhde. Erottautuminen on hienovaraista peliä, sillä yksilön on vältettävä irrottautumasta liikaa omasta sosiaalisesta asemastaan. (Bourdieu 1984, 249.) Myös häiden suunnittelussa yksilön on tiedettävä paikkansa. Häiden kentällä oman legitiimin position paikantaminen on erityisen vaikeata, sillä hääyhteisön määrittelemät oikeat häät ovat monien ulottuvuuksien osalta hyvin kaukana arjen järjestyksestä. Häiden kentän erottautuminen on hienovaraista tasapainoilua, jossa pyritään erottautumaan tavanomaisesta ja toteuttamaan omannäköisyyttä erottautumisen merkkijärjestelmän kuitenkin perustuessa hääyhteisön legitiiminä pitämään kuvastoon.

Distinktiokamppailu tarjoaa kuitenkin myös bluffin mahdollisuuden: yksilö voi pelata järjestelmän symbolien näennäisellä autonomialla ja omaksua sellaisen itsen esittämisen tavan, joka normaalisti yhdistetään ylempään luokka-asemaan ja saada siten hyväksyntää ja tunnustusta, jotka legitimoivat hänen toimintansa (mt., 253). Toimintaa häiden kentällä voi tarkastella myös bluffin näkökulmasta, sillä hääkulttuurin imussa monet päätyvät suunnittelemaan häitä yli resurssiensa, rahoittavat häänsä lainalla ja käyttävät sellaisia luksussymboleja, joita eivät millään muulla elämänalueella käyttäisi. Ovatko häitä suunnittelevat siten jonkin kollektiivisen itsepetoksen vallassa, pyrkimyksensä näyttää joltakin muulta kuin ovat? Väitän, että eivät toki, ja perustelen tätä kahdella tavalla. Ensiksi häiden kenttä poikkeaa täysin arkisemmista sosiaalisen toiminnan kentistä niin materiaalisen kulutuksen kuin järjestelmän symbolien suhteen. Häiden kenttää määrittävät luksus ja formaalisuus, ja siten erottautumisen keinot ja merkit ovat sidoksissa näihin ulottuvuuksiin ja poikkeavat selvästi erottautumisen keinoista arkisemmilla kentillä. Toiseksi legitiimit häät eivät voi perustua huijaukseen tai teennäisyyteen, vaan niiden on tuotettava tunne ainutlaatuisuudesta ja ainutkertaisuudesta niin avioituville kuin vieraillekin. Tämä tuskin on mahdollista, mikäli suunnittelussa ei laiteta itseä likoon aidosti. Oikeiden häiden on tuotettava oikeita tunteita, kuten tulen luvussa 7 tuomaan esiin.

6.3 HÄÄT MODERNIN HEDONISTIN PROJEKTINA

Bourdieu'n teorian näkökulmasta katsottuna erottautuminen on julkista peliä, jossa omaa positiota tuodaan esiin muille ihmisille. Kentällä ei pelata yksinään, vaan toimijat havainnoivat jatkuvasti toistensa erottautumisen symboleja. Materiaalisilla kulutushankinnoilla on tässä järjestelmässä instrumentaalinen funktio, sillä tiettyjen hyödykkeiden hankinta toimii keinona sosiaalisen statuksen tai identiteetin toteuttamiseen (Falk 1994, 126). Falkin (1994) mukaan Bourdieu'n erottautumisen periaate etenee väistämättä yhä hienovaraisempiin erontekoihin, kohti käytäntöjä, jotka ylittävät kulutuksen peruskäsitteen. Järjestelmä, johon maut ja niiden kautta erottautuminen perustuvat, kasvaa ja muuttuu ennen kaikkea intensifikaation kautta eli erojen kaventuessa yhä pienemmiksi. Kyse ei siis ole erottautumisjärjestelmän laajentumisesta ja erottautumisesta aina vain uusien hyödykkeiden avulla vaan pikemminkin vanhojen hyödykkeiden entistä hienovaraisemmasta käytöstä. (Mt., 125.) Häitään suunnittelevien eronteot ovat monilta osin erittäin hienovaraisia, kuten luvussa 6.1 esiin tuomani diskursiiviset eronteot osoittavat. Jos halutaan erottautua vaikkapa tavallisena pidetystä eli hierarkiassa alhaalla olevasta kermakakusta, valitaan juustokakku – ei suinkaan hylätä koko hääkakkua. Erottautumisjärjestelmän muuttuessa intensifikaation kautta erot ovat niin pieniä, että tulee ongelmalliseksi tunnistaa yksilön positiota hierarkiassa (Featherstone 1991, 17). Häiden kentällä tämä tarkoittaa sitä, että erottautumisen merkeiksi tarkoitetut valinnat jäävät tunnistamatta muilta toimijoilta. Silloin niiden merkitys erottautumistekoina ei tule julkiseksi, vaan erottautumista tehdään ennen kaikkea *itseä* varten.

Falk (1994) jäsentää kulutuksen merkitystasoja tarkastelemalla hyödykkeitä representaatioina, joiden kulutuksella on myös imaginaarinen funktio. Yksilö pyrkii imitoimaan tavoittelemaansa mallia, mutta saavuttaa havittelemansa statuksen tai identiteetin vain omassa mielikuvituksessaan, ei sosiaalisessa todellisuudessa. Tätä kokemuksen tason kulutuskäytäntöä ei kuitenkaan tule pitää vain todellisuuden illusorisena korvikkeena, vaan se toimii tehokkaana keinona itsen rakentamisen projektissa. (Mt., 127–128.) Haastateltavani osoittavat tämän todeksi, sillä he puhuvat innolla niin hyödykkeiden hankkimisen tasolla konkretisoituvista kuin vain diskursiivisella tasolla tapahtuvista erottautumispyrkimyksistään. Itse asiassa

diskursiiviset eronteot ovat merkityksellisempiä, sillä myös konkreettisemmän tason eronteot palaavat lopulta imaginaariselle tasolle.

Yksilö tekee kulutus päätöksiä sen perusteella, mihin sosiaaliseen ryhmään hän haluaa identifioitua, ja *ketä* hän ajattelee hyödykkeen representoivan. Hyödykkeet representoivat tiettyä sosiaalista luokkaa tai muuta ryhmää (vrt. Bourdieu 1984), mutta samalla ne ammentavat laajasta jaettujen kulttuuristen merkitysten joukosta. Siten hyödykkeet materialisoivat sekä arvostetut mallit että kulttuuriset arvot ja ideaalit. Kummassakin tapauksessa ne toimivat positiivisina representaatioina, *hyvinä objekteina*, joita tavoitella. Falkin mukaan kyse onkin myös siitä, *mitä* representoidaan. Näin myös kulutus materiaalistien hyödykkeiden instrumentaalisenä käyttönä on lopulta imaginaarista. (Falk 1994, 129.) Havainnollistan asiaa yhden pariskunnan kertomuksella häyösuunnitelmistaan:

AL: Lähetteks te siitä viettämään häyötä jonnekin, siis muualle kun kotiin?

Nainen: Joo, joo. Tohon keskustaan Klaus Kurkeen. [...] Käytiin siel tutustumassa, meit kierrätettiin siel huoneissa ja todettiin et se on sellanen paikka mikä on meidän tyylinen.

Mies: Et ei oo niinku työmatkalla vaan siin on vähän jotain.

Nainen: Nii, ei haluttu mihinkään Kämpiin ku kaikki muut menee Kämpiin.

AL: Ai, onks se semmonen nykyään?

Nainen: No jotenki ainaki itestä tuntuu et kaikki on ollu, aina kaikki menee sinne Kämpiin. Ja sit just mä oon niinku, ehkä se Kämpin suosio alkaa olla pikkuhiljaa hiipumassa, että et, yhet mun toiset, tai mun siskon hyvä ystävä menee naimisiin, ni hänen kanssaan oli keskusteluu, et hekään ei miettiny edes sitä et heki halus jotain ihan muuta.

Haastateltavat tekevät selväksi, että standardin mukainen häyö hotelli Kämpissä ei ole heidän tyyliään. Kämp-hotellin verkkosivut lupaavat asiakkaalle ”kokemuksen vailla vertaa” ja esittelevät tilavia huoneita ja sviittejä, joiden sisustuksessa yhdistellään vanhanaikaista tyyliä, runsasta koristelua, muhkeita huonekaluja ja raskaita tekstiilejä, ja joiden sisustus huokuu vanhanaikaista eleganssia ja jopa romantiikkaa. Sen sijaan on valittu hotelli Klaus K, joka verkkosivujensa mukaan ”yhdistää kansainvälistä huippudesignia ja suomalaista kulttuuriperinnettä tavalla, joka stimuloi kaikkia aisteja ja tekee lähtemättömän vaikutuksen vieraaseen”. Klaus K kertoo myös tarjoavansa ”upeat

puitteet hääpareille ikimuistaisen elämyksen kokemiseen”. Tämän valinnan kautta kuluttaja erottautuu niistä, jotka viettävät hääyötä hotelli Kämpissä. Hän tulee legitiimisti yhdeksi niistä, jotka viettävät hääyötä hotelli Klaus K:ssa, ja siten hänen kulutusvalinnallaan on instrumentaalinen funktio, se avaa hänelle sosiaalisesti hyväksytyin jäsenyyden ’Klaus K:ssa hääyötä viettävien ryhmässä’.

Tällaisen ryhmän jäsenyys toki osoittaa kuulumista niihin, jotka arvostavat suomalaista designiä modernilla höysteellä, sekä niihin, joilla on taloudelliset resurssit (kalliimmanpuoleisessa) hotellissa yöpymiseen – tosin jälkimmäinen merkitsee hääkulttuurin kontekstissa vain normin täyttämistä. Epäselvää kuitenkin on, mitä merkityksiä kukin, niin Klaus K:ssa tai Kämpissä hääyötään viettävät kuin muutkin, liittää tähän haluttuun ryhmään, *mitä* tiettyyn ryhmään kuulumisen pohjimmiltaan representoi. Näin myös hotellivalinnan kaltaisen materiaalisen valinnan keskeisin merkitys on imaginaarinen: se mitä kuluttaja *kuvittelee* valinnan representoivan muille ja mitä se representoi hänelle itselleen. (Vrt. Falk 1994, 129.) Yksilö toki erottautuu siitä, mitä pitää hierarkiassa alempana, mutta vahvasti mielikuvien tasolla: itse hierarkian olemassaolo muualla kuin yksilön mielikuvissa on kyseenalaista, ja hänen valintaansa ei ehkä tunnusteta hyvän maun osoitukseksi. Näin Bourdieun sosiaalisen toiminnan kentän logiikka siirtyy yksilöiden pään sisälle jopa siinä määrin, että saman kentän toimijat eivät ehkä tunnista toistensa erottautumisen merkkejä ja positioita.

Näin häistä muodostuu henkilökohtainen identiteetti-projekti, jossa keskeistä ei ole erottautumispyrkimysten materialisoituminen sosiaalisesti ja kulttuurisesti tunnistettaviksi käytännöiksi, vaan niiden imaginaarisen tason vaikutus yksilöön. Haastateltavien puheessa Kämpin suosion hiipuminen yhdistyy puheeseen siitä, että paikka ei ole heidän tyyllisensä; tästä voi päätellä myös hääkulttuurin muotivirtauksilla olevan vaikutusta uuden hääyhteisön legitiimin maun määritelmiin. Muoti korostaa samanaikaisesti erottautumista ja samanlaisuutta tarjoamalla toisaalta keinoja omannäköisyyden ja yksilöllisyyden esille tuomiseen, toisaalta eräänlaisen suojan yksilölle (Simmel 1905, sit. Sulkunen 1998, 302). Omannäköisyys ja imitointi, samastumiset ja eronteot tapahtuvat yksilöiden mielikuvissa ja niiden tarjoamat palkinnot ovat siten mentaaleja.

Samalla kun tuotteet ja kulutuskäytännöt toimivat erottautumisen merkkeinä, tuottavat ne myös nautintoa käyttäjilleen (Featherstone 1991, 27). Falkin tavoin myös McCracken (1988) näkee kulutuksen funktion olevan ennen kaikkea mentaalinen. Hänen mukaansa yksilö yhdistää jonkin esineen omistamisen mielessään joihinkin ihanteellisiin olosuhteisiin, jotka esineen tuleva omistaminen hänelle takaa, mutta jotka nyt ovat olemassa vain kaukaisessa tulevaisuudessa. Esineet toimivat siltoina siirrettyihin merkityksiin: ne auttavat yksilöä saavuttamaan emotionaalisen tilan, joka muuten olisi hänen ulottumattomissaan. (Mt., 110–111) Häiden maailma on täynnä sellaisia esineitä ja tuotteita, jotka kantavat merkityksiä häiden kentän yläluokan tyylistä ja elämäntavasta, josta haastateltavat ovat arjessaan kaukana. Samoin tarjolla on lukemattomia vaihtoehtoja, jotka ovat muista syistä mahdottomia. Ajatus tällaisten esineiden hankkimisesta saa aikaan emotionaalisen kokemuksen osallisuudesta toivottuun elämäntapaan. Näin tapahtuu McCrackenin (mt., 112, 114) mukaan riippumatta siitä, hankkiiko yksilö esineen vai ei, sillä mikäli hän hankkii sen, päättyy hän hankkimaan vain palan toivomaansa elämäntyylä tai vaihtoehtoisesti hän lakkaa pitämästä esinettä siltana ja siirtää tämän ominaisuuden taas uuteen esineeseen. Joka tapauksessa yksilö on siis unelmien, toiveiden ja halun kierteessä. Kuten kertoo eräs naishaastateltava toiveestaan häyön suhteen: ”voishan sitä mennä jonnekkii Kämp-hotelliin, mutta luultavasti se kaatuu nyt siihen hintaan”. Unelman toteuttaminen nähdään mahdottomana, mutta se asettuu osaksi häistä haaveilua. Erityistä pettymystä unelmista luopuminen ei tuota, sillä alun perinkin kyse on ollut vain haaveesta, jota on pidetty epärealistisena. Rationaalisuus saa hylkäämään hääkulttuurin tarjoamia vaihtoehtoja, joista kuitenkin ollaan tietoisia. Tätä kuvaa eräs naishaastateltava seuraavasti:

Me ollaan molemmat muutenki niin rationaalisia rahankäytössä että ei ehkä haluiskaan sellasia asioita, et jos mä nyt ajattelen että olis vaikka mahdollista ostaa vaikka 2500 euron hääpuku, ni oishan se mahdollista jos sellasen vaan haluais, mut mä ymmärrän itekin sen että en mä edes haluais sellasta joka maksaa niin paljon.

Campbellin (1987) perusajatus on sama kuin McCrackenin, mutta hän piirtää tarkemman kuvan kulutuksesta mielikuvien kulutuksena. Campbellin moderni hedonisti lykkää kuluttamista ja keskittyy kuluttamisen suunnitteluun ja tuotteista ja hankinnoista haaveiluun. Moderni hedonisti saa nautintoa nimenomaan niistä mielikuvista, joita hän

liittää kulutuksen kohteisiin, kun taas kulutuksen realisoiminen aiheuttaa usein pettymyksen ja muuttuu siten toisarvoiseksi koko kulutusprosessissa. (Mt., 89.) Myös häitä suunnittelevalle modernille hedonistille vaihtoehtojen selvittäminen, vertailu, hylkääminen ja uuden etsiminen tuottavat suurta nautintoa. Vahva esimerkki tästä on haastattelemani morsianten kuvaama hääpuvun hankintaprosessi: nautintoa saadaan ennen kaikkea hankinnan suunnittelusta, mallien vertailusta Internetissä, katselu- ja sovituskierroksista hääpukuliikkeissä kaasojen tai äidin kanssa. Bodenin (2003, 70–71) mukaan häämedia ja populaarikulttuuri kannustavat häitään suunnittelevia, erityisesti morsiamia, suhtautumaan häihinsä Campbellin romanttisen etiikan ajatuksen mukaisesti eli mielikuvien avulla ennakoimaan ja vahvistamaan kaipausta ja halua todellisen elämän kokemuksiin.

Haastattelupuheessa häiden suunnittelusta nauttiminen ja koko häiden viehäytys yhdistyy puheeseen häiden työläydestä. Haastateltavien mielestä häiden suunnittelu on ”hauskaa, mutta työlästä” (*m*), sillä mitä ”enemmän ja enemmän niinku ajattelee sitä asiaa ni sitä havaitsee sen et miten paljon siin on loppujen lopuks sellasii detaljjuttuja” (*m*). Häiden työläys nähdään toisinaan raskaana, ”sit jos [häät] menis loppukesään, ni sit koko kesä ois pilalla, ku pitäs mieltii vaan niitä häitä” (*m*). Hieman yli vuoden häitään suunnitteleva mies arvelee, että ”se mikä meille aiheuttaa ja voi aiheuttaa tulevaisuudeski eniten stressiä on se, et me niinkun puhutaan ja puhutaan ja mietitään ja tollee, mut niinku me ei oikeesti istuta alas ja tyyliin kirjoteta kaikkii vaihtoehtoi ylös” (*m*). Häiden suunnittelu on siis lähes loputonta puhumista ja vaihtoehtojen pohdiskelua. Häiden työläyden takana ovat pitkälti erottautumispyrkimykset, sillä juuri niiden toteuttamiseksi valintoja on punnittava tarkkaan. Suunnittelusta myös nautitaan modernin hedonistin tavoin. Häiden suunnittelu, vaihtoehtojen vertailu ja pohdiskelu valtaavat mielen, ja sitä ei malteta olla tekemättä. Reilun vuoden häitään suunnitteleva nainen kertoo:

Ku se kuitenkin on semmonen, mikä on joka päivä mieles, et hei et me mennään ens kesänä naimisiin, et ei pysty olla sillee et mietitään vast sit ku meil on oikeesti aikaa [...]. Mut ku niit mieltii joka päivä ni sit siit vähän kattoo se hohto ku niit on miettiny niin kauan.

Sitaatti osoittaa häiden vetovoiman. Häät ovat mielessä joka päivä, mutta liian intensiivinen miettiminen karistaa niiden hohtoa ja verottaa suunnittelusta saatua nautintoa. Häät eivät enää tunnukaan erityiseltä, suurelta ja jännittävältä päivältä, kun niiden yksityiskohtia on pohdittu vuosi tai kaksi. Häiden suuri työ pitäisi tehdä intensiivisesti muutaman kuukauden aikana, jotta jännite säilyisi läpi hääprosessin. Tämä tukee Campbellin teesiä modernin kulutuksen tapahtumisesta ensisijaisesti mielikuvien tasolla. Erilaisia hankintoja ja kulutusvalintoja – esimerkiksi hääjuhlan ruokalajeja, morsiuskimppua, hääyöhotellia – suunnitellessaan avioituvat yhdistävät nämä valinnat mielessään tulevaisuudessa siintävään haaveiden tilaan, hääpäivään ja morsiamena tai sulhasena oloon, ja nauttivat mielikuvasta suunnittelun ajan.

Hääsuunnittelun nautinto on tietyllä tavalla vielä vahvemmin mentaalista kuin Campbellin teorian kulutus. Kun moderni hedonisti Campbellin (mt., 90) mukaan kokee pettymyksen tuotteen hankkiessaan, ei häitä suunnittelevan modernin hedonistin haaveiden ja pettymysten kaari yllä aina edes hankintojen tasolle. Haastateltavat kertovat häiden hoidon alkavan hävitä jo ennen hääpäivää eli ennen tuotteiden tai palvelujen varsinaista käyttöä. Hääkulutus on siis niin voimakkaasti mielikuvien tasolla, että jo itse mielikuva alkaa tuntua kuluneelta ja tuottaa pettymyksen. Tämä taas ei sovi oikeiden häiden skeemaan, sillä häiden suunnittelusta on myös nautittava. Toisaalta jos häiden suunnittelu on liian nopeaa ja helppoa, vie se osan häiden viehätystä, kuten käy ilmi noin vuoden häitään suunnittelevan miehen puheesta:

Kyllähän se siis on iso päivä jollain selittämättömällä tavalla, et se on niinku iso päivä, et ei sit niinku käytännössä, et monet sanoo just et se asuntolaina on sit isompi sitouttava tekijä ku tää mutta, mut kuitenkin, no tietenki pelkästään se et ku satsaa niin paljon, se tekee siit niinku jo ison päivän, et et monen asian eteen ponnistele niin paljon tai ei niinku tuu heti mieleen muuta asiaa minkä eteen niinku tekis yhtä paljon töitä.

Haastateltava perustelee häiden asemaa 'suurena päivänä' nimenomaan työmäärällä. Häissä juhlittava instituutio on haastateltavan mielestä menettänyt merkitystään (asuntolaina sitouttaa enemmän kuin avioliitto), mutta häät ovat edelleen suuri päivä ja tapahtuma – koska niistä tehdään sellainen. Työ ja vaivannäkö ovat yksi oikeita häitä määrittävistä normeista, ja liian helposti tai nopeasti järjestetyt häät eivät täytä erityisen päivän kriteerejä. Väitänkin, että modernista hedonismista tulee yksi oikeiden häiden

normeista: häiden suunnittelun on oltava työläs prosessi ja siitä on samalla nautittava, muuten häistä ei muodostu oikeat häät. Näin myös häät kokonaisuudessaan muodostuvat mentaaliksi prosessiksi, jonka keskeisin muoto on yksilön mielikuvien tasolla – häiden kulutuksen pohjimmainen luonne on siis immateriaalista (vrt. Campbell 1987, 89). Modernin hedonismin näkökulmasta häistä tulee ennen kaikkea henkilökohtainen ja pariskunta-kohtainen projekti, jossa hääkulttuurin tarjoamia mahdollisuuksia peilataan omiin resursseihin ja erottautumispyrkimyksiin. Näin pyritään erottautumaan häiden kentällä joskus muiden silmissä, joskus vain omissa mielikuvissa, ja samalla nautitaan erontekoihin johtavasta haaveilusta ja hylkäämisestä.

7 ELÄMYKSET HÄIDEN YTIMESSÄ

Ehkä semmonen että joku päivä saa ne prinsessahäät ni se on ollu semmonen, sitä pitäny mielessä koko ajan. Ne pitää olla myös semmoset hienot, ikimuistiset.

Sitaatti morsiamen puheesta kiteyttää avioituvien toiveet: häiden on oltava hienot ja ikimuistiset. Häiden on tarjottava avioituville elämyksiä. Tässä luvussa käsittelen niitä kolmea elementtiä, joista häiden elämykset rakentuvat. Luvussa 7.1 tarkastelen ainutkertaisuutta, joka on kaikki hääprosessin alueet läpäisevä diskurssi ja oikeita häitä määrittävä normi. Pohdin erityisesti ainutkertaisten muistojen tuottamista ja suhteutan sitä kollektiivisen muistin käsitteeseen. Luvussa 7.2 tarkastelen luksusta, joka kantaa ainutkertaisuuden kulttuurisesti jaettuina merkityksiä häiden kontekstissa. Luksuksesta tulee keino välittää häävieraille toivottua ainutkertaisuutta kollektiivisesti jaettujen symbolien avulla. Luvussa 7.3 käsittelen tunnelmaa, joka asettuu hääelämyksen saamisen keskeisimmäksi ehdoksi, ja luvun lopussa pohdin vielä yksilöllisen elämyksen suhdetta yhteisöön.

7.1 AINUTKERTAISUUS

Vaikka nykyisin on selvää, että monet avioituvat elämänsä aikana useammin kuin kerran, esiintyy hääkulttuurissa vahva ainutkertaisuuden diskurssi. Myös haastattelupuheessa ainutkertaisuus nousee esiin selvästi ja toistuvasti. Häiden tapahtuminen vain kerran elämässä mainitaan hyvin monenlaisissa yhteyksissä, ja se vaikuttaa lähes kaikkiin hääsuunnittelun osa-alueisiin. Haastateltavat kertovat, että häistä ”haluaa tehdä itelleen semmosen juhlapäivän, kun aattelee että naimisiin mennään kerran elämässä” (*n*). Hääjuhlasta puolestaan halutaan perinteitä noudatteleva ”sen takii, et menee vaan kerran naimisiin” (*n*). Toinen naishaastateltava perustelee hääperinteitä näin:

Onhan se kun isä saattaa alttarille ja muut, luo sitä omaa tunnelmaa siihen, ja sit kuitenkin kerran elämäs kun menee naimisiin ni ehkä se on hyvä sitte tehdä tommoset perinteiset jutut, ni ei jää sitte harmittamaan että miksei me sitä tehty.

Hääperinteiden jatkamista perustellaan sillä, että tilaisuus on ainutkertainen ja perinteistä poikkeaminen jäisi harmittamaan. ”Prinsessapuvun” ulkomailta tilanneen morsiamen mielestä ”kyl sitä nyt kerran voi sellasen ostaa” koska ”voi sit koko loppuelämänsä fiilistellä sitä pukua” (*n*). Häämatkan halutaan olevan ”semmonen kerran elämässä -juttu kanssa” (*n*). Myös ”sormus voi olla semmonen mihin [morsian] totaalisesti ihastuu, et tää on ihana sormus, se voi olla et se maksaa 100 euroo, mut se voi olla et se maksaa 1500, koska siis eihän kyse oo siitä sormuksen hinnasta vaan siitä et tykkääks sä siitä vai et” (*m*). Myös vieraiden valinnassa voi noudattaa mielihalujaan kustannuksista välittämättä, kuten kertoo mieshaastateltava seuraavassa:

Mun mielestä jos vähänki tuntuu siltä et haluais ehkä pikkusen kutsuu jonkun henkilön ni mun mielestä se kuuluis kutsuu ihan vaan sen takii et me vaan kerran mennään naimisiin, ja jos niinku vähänki haluais et se jotenki osallistuu siihen tilaisuuteen, ni mun mielest se pitäis kutsuu, ei siin mun mielest pidä sitä rahaa sillee mieltii.

Haastattelupuheessa unelmien toteuttaminen ikään kuin perustellaan häiden ainutkertaisuudella. Häitä vietetään vain kerran, eikä ole toista niihin verrattavaa tilaisuutta, jossa omien toiveiden toteuttamiselle olisi yhtä legitiimi mahdollisuus. Ainutkertaisuuden diskurssi asettaa myös ainutkertaisuuden normin: kuten edellä oleva haastateltava sanoo, häihin ”kuuluu” kutsua kaikki ne, joiden vähänkään haluaisi osallistuvan. Häihin täytyy sisältyä ainutlaatuisia elementtejä, jotta ne olisivat ainutkertaiset.

Ikimuistoista päivää tehdään myös tuottamalla muistoja. Tätä tehdään valitsemalla ainutlaatuisuutta korostavia, vain kerran käytettäviä hyödykkeitä, jotka häiden jälkeen säilytetään ja joiden avulla häitä muistellaan. Tällaisista esineistä tavallisin lienee kerran käytettävä morsiuspuku asusteineen, jonka useimmat morsiamet aikovat ostaa omaksi – ja jota voi ”loppuelämänsä fiilistellä”, kuten edellä siteerattu naishaastateltava toteaa. Pyrkimys muistojen luomiseen levittää samat käytännöt toisenlaisiinkin kohteisiin, kuten naishaastateltava kertoo:

Aika monet kaverit on sanonu siitä, että se hajuvesi, jota käyttää hääpäivänä, ni sitä mä oon aatellu et mä yrittäsin sellasen pienen näytteen saada jostain. Että on kuullu niin

paljon et ihmiset ehkä sen kokee itselleen sellasena, et ykski jätti käyttämättä sen hajuveden, minkän hän oli ison pullon ostanu, ku hänel tuli niin voimakkaasti se päivä siit mieleen et tuli semmonen et haluu pitää sen yhtenä semmosena merkittävänä päivänä.

Tavallisimmin ja konkreettisimmin muistoja ainutkertaisesta päivästä tuotetaan valokuvauksen avulla. Paasosen (1999, 21) mukaan häät ovat luonteeltaan speaktaakkelin omainen tapahtuma, jolle perhejuhlan statuksesta huolimatta on ominaista näytteillepanon korostaminen ja esiintyminen. Speaktaakkelia korostaa häiden tallentaminen kuvilla, jolloin oman elämän tapahtumat saavat ikään kuin fiktiivisen muodon, ja samalla ne tuovat häät morsiamen ja sulhasen ulottuville sellaisina kuin vieraat ovat ne nähneet (mt., 104). Häiden ikimuistoisuuden esityksiä rakennetaan ja pohditaan hyvinkin tietoisesti:

Mies: Meil on sen kuvaajan kans tapaaminen mis katotaan ne lokaatiot, mut mul ois semmonen ajatus, et jos sattuu nätti keli, ja etenki vähän sillee illemmalla ku aurinko on vähän laskemassa, et jos me pystyttäs nipistää puol tuntii et me käytäs kuvaamas.

Nainen: Ruusutarhassa.

Mies: Nii, siel ruusupuutarhas ottaa ulkona kuvat siellä [juhlapaikassa] sitte. Mut että ongelma on se että ku siinä hääkuvassa pitäs olla skarpeimmillaan, ja sit jos se on kuitenkin niinku jo muutama tunti, no tietysti kyllähän siinä voi ehostautua ennen sitä sitte. Mä en tiedä, mä voisin vaan kuvitella et jotenki paremmat kuvat tulis sen vihkimisen jälkeen et oisko jotenki rennempi fiilis tai muuta, en tiedä.

Useimpia pariskuntia tulee seuraamaan ammattikuvaaja koko häpäivän ajaksi, taltioiden heidän päivänsä ainutlaatuiset hetket ja osaltaan rakentamaan niitä. Tämä korostaa häpäivän arjesta irtautumisen ulottuvuutta, sillä häpäri voi kokea elävänsä kuin kuulusuudet kameran seuratessa heitä ja vangitessa päivän huippuhetket (Otnes & Pleck 2003, 114). Lisäksi vieraita ohjataan omien valokuvien ottamisessa; kaksi pariskuntaa esimerkiksi kertoo kieltävänsä vieraita kuvaamasta vihkiseremonian aikana kirkossa ja rajaavansa kuvaamisen vain ammattilaisen tehtäväksi.

Kaikki pariskunnat aikovat teettää itsestään häpäivänä potrettikuvia ammattilaisella. Niiden lähettäminen vieraille kiitokseksi on keino, jolla häistä tietoisesti tuotetaan muistoja. Menneisyydestä tulee täydempi, kun koko yhteisö muistaa sen (Misztal 2003,

53), ja valokuvien avulla hääpari pyrkii varmistamaan, että yhteisön muistosta muodostuu sellainen kuin he toivovat. Häiden valokuvauksessa konkretisoituu Halbwachsin ajatus siitä, että muistojen rakentaminen ei ole riippumatonta ja yksilöllistä vaan suhteessa yhteisön kollektiiviseen käsitykseen siitä, mitä muistetaan ja miten (Misztal 2003, 51, 53).

”Me ei haluta mitään studiokuvia”, kiteyttää yksi naishaastateltava avioituvien toiveet. Yksikään haastateltavista pariskunnista ei halua hääpotrettiaan otettavan ”jossain pimeässä studiossa” (*n*), vaan kaikki pariskunnat haluavat ”miljöökuvaukset” (*n*). Kuten eräs naishaastateltava toteaa: ”ois se kiva ottaa paikan päällä jostain jonku kauniin paikan ja jäis siitä jo hääkuvissa sitte niinku muisto”. Halbwachsin ajatusta myötäillen tässä näkyy uuden, hääkulttuurin trendeistä ja virtauksista perillä olevan hääyhteisön vaikutus. Juuri tämä yhteisö päättää ne tavat, joilla hääpari kuuluu muistaa – nyt siis studion sijaan luonnon helmassa. Muistamisen kollektiivisuudesta on osoituksena myös erään haastateltavan toive saada itsestään ja tuoreesta vaimostaan kuva, jossa he juoksevat kirkolta riisisateessa (ks. luku 5.3). Hääkuvaston kuvat iskostuvat kollektiiviseen muistiin ja esimerkiksi tässä tapauksessa vahvistavat osaltaan keksittyjen perinteiden vakiintumista. Tällaiset hääkulttuurin toistamat kuvat muuttuvat yksilöiden mielessä ainutkertaisuuden symboleiksi, jollaisia tavoitellaan myös omissa häissä, jotta ne välittäisivät niin itselle kuin häävieraillekin ainutkertaista tunnelmaa.

Ainutkertaisuuden diskurssi läpäisee koko häiden suunnittelun aina vieraslistan laatimisesta ja perinteiden jatkamisesta hääpuvun hankintaan ja häiden valokuvaamiseen. Ainutkertaisuuteen pyritään esimerkiksi kerran käytettävien esineiden avulla sekä tuottamalla suunnitellusti ja harkitusti ainutkertaisuuden muistoja, jotka sulautuvat kollektiiviseen muistiin.

7.2 LUKSUS

Haastattelupuheessa nousee toistuvasti esiin suunnitelmien paisuminen ja rajanvedon vaikeus. Runsaus, yltäkylläisyys ja luksus ovat saavuttaneet keskeisen aseman hääkulttuurissa ja muodostuneet sen normeiksi (Boden 2003; Otnes & Pleck 2003), ja haastateltavat käyvät jatkuvaa neuvottelua näiden normien ja toisaalta omien toiveidensa, periaatteidensa ja varojensa välillä. Haastateltavat kertovat vaikeista pyrkimyksistään rajata häiden kustannuksia tai niihin oleellisesti vaikuttavia tekijöitä kuten vierasmäärää ja ruoka- ja juomatarjoilua, jotka mainitaan suurimpina kuluerinä. Vierasmäärä paisuu helposti, kuten alun perin alle kahdenkymmenen hengen häitä suunnitelleen pariskunnan kohdalla, joiden vierasmäärä on ”kolminkertastunu”, ja joka kokee, että ”on tää nyt ehkä nyt ku alkaa miettii ni levähtäny käsiin tää homma” (m). Tarjoilussa pyritään ylellisyyteen ja vieraanvaraisuuteen, kuten kertoo esimerkiksi mieshaastateltava, joka pitää tärkeänä, että häissä tarjotaan drinkkejä, sillä ”mä en myöskään pidä siitä, että siellä häävieraiden tarvii omaa rahapussiaan vilautella” (m). Toinen pariskunta toteaa, että ”meijän häät, ni me kyl maksetaan kaikki”, sillä ”melkein puolet vieraista on köyhiä opiskelijoita, ni ei haluta et ostakaapa nyt tästä kymmenen euron drinksut” (n). Pyrkimys ylellisyyteen näkyy myös niiden puheessa, jotka kertovat joutuvansa tekemään kompromisseja, kuten kuvaa haastateltava, joka mielellään tarjoaisi ”jotaki paahtopaistia ja tällasta sitte vieraille, jotaki sellasta hienompaa ruokaa, mutta jos me lähetetään 190 kutsua, niin sen on pakko näkyä myöskin siinä ruuassa” (n).

Hääsuunnitelmat paisuvat helposti myös silloin, kun kyse ei ole kustannuksista. Monien pariskuntien omaksuma yksinkertaisuuden ja kohtuullisuuden periaate on koetuksella suunnitelmien edetessä. Hääkulttuurin normit vaikuttavat, sillä häälehtien ja Internetin hääsivustojen maailmaan sukelluksen jälkeen moni alun perin merkityksettömältä tuntunut yksityiskohta tuntuukin aiempaa tärkeältä toteuttaa tietyllä tavalla. Koko hääsuunnitteluprojekti monine ulottuvuuksineen voi ikään kuin riistäytyä käsistä hääkulttuurin imussa, kuten alun perin pieniä häitä suunnitellut toinen naishaastateltava osuvasti kuvaa:

Ne on vähän itse asias vaan paisunu siitä mikä oli se alkuperäinen konsepti. Mut sit toisaalt, et se siis vaan helposti lähtee paisuu, [...] siis että tavallaan sit ku kutsuu vähän

enemmän ihmisiä ni sit on, aina se niinku siitä lähtee kasvamaan, et sit just yhtäkkiä huomaa et onkin jossain hiton morsiusvalsseissa, kampaajat siellä.

Häät voivat paisua ”alkuperäisen konseptin” suhteen, millä tulkitsen haastateltavan tarkoittavan pieniä häitä, yksinkertaisuutta ja kohtuullisuutta. Kun luopuu periaatteesta pitää hyvin pienet häät, lähtee suunnitelma kasvamaan niin juhlapaikan suhteen, ”morsiusvalssien” eli hääkulttuurin riittien ja rituaalien suhteen sekä ”kampaajien” eli hääkulttuurin esteettisyyttä, ainutkertaisuutta ja kulutusta määrittävien normien suhteen. Hääkulttuuri siis imaisee mukaansa.

Häiden ainutkertaisuutta ei haluta liikaa rajoittaa kustannuksilla. Koska häät ovat vain kerran elämässä, on silloin toteutettava kalliimmatkin unelmat. Niiden toteuttaminen on legitiimiä nimenomaan häissä, ei ehkä muulloin, kuten yhden pariskunnan kertomus häyösuunnitelmistaan osoittaa:

Nainen: [...] tavallaan on ollu tollasis normaaleis hotelleis niin paljon, et sit halus jotain hienompaa. Ja sit ku me vertailtiin niit hintoja ni ei toi Kämp nyt ees ollu niin paljon kalliimpi ku kaikki muut. Ja sit halus, just ku on asunu niin mont vuotta yhdessä et menis vaan kotiin, ni ei, se ois niin tavallista. Että halus mennä jonneki muualle ja jonneki mis ei oo ikinä ollu.

[...]

Mies: Ja sit tosiaan se, vaikka se nyt ehkä sillee, *en mä nyt sinne menis normaali yötä viettämään ainakaan täällä hetkellä minkään syyn takii, mut jotenki ku tää on niin ainutlaatunen tilanne*, ni ei se loppujen lopuks.

Nainen: Ei se siin budjetis sit niin paljon tunnu. Ja sit just ku on tietosesti nostanu sen lainan noihin häihin, ni ei ees ajatellu et siis ikinä jäis mitään, ni voi sit laittaa saman tien.

(Kursivointi AL)

Häät ovat niin ainutlaatuinen tapahtuma, että häyön viettopaikan on oltava tavallista hotellia hienempi ja lisäksi tarjottava ainutlaatuinen kokemus eli oltava paikka, missä ei koskaan ole käynyt. Lehtosen (1999, 205, 211) mukaan yksilö joutuu jännitteeseen tilanteeseen kulutuksen maailman houkuttelevine objekteineen haastaessa kuluttajan itsekurin etenkin silloin, kun kulutukselle ei aseteta selviä rajoja ulkoapäin. Halu kuluttaa saa yksilön valtaansa, ja rajojen asettaminen itse on hankalaa, sillä kulutuksen veto ja paine yltäkyläisyyteen ja luksukseen ovat voimakkaita. Häesuunnitelmien

kokonaisuutta rajaavat toki käytettävissä olevat resurssit, mutta lukemattomien yksittäisten kulutus päätösten kohdalla rajaa lienee vaikea asettaa. Hotelli Kämpissä häyötään viettävä pariskunta legitimoit kulutus päätöksen tilanteen ainutlaatuisuudella. Lisäksi he kertovat pysyneensä itse asetetuissa rajoissa, mutta rajat on alun perinkin asetettu aivan erilaisin periaattein kuin arkikulutusta säädellessä. Morsian kertoo lainanoton häihin olleen ”itsestään selvää”, sillä ”mielummin sit tällaseen ikimuistoseen juttuun ottaa sit sitä lainaa ku johonki tavalliseen arkeen”.

Häiden ainutlaatuisuus myös *vaatii* arjesta selkeästi poikkeavaa kuluttamista. Häyö on vietettävä kalliissa hotelli Kämpissä, sillä muuten se ei tunnu tarpeeksi ainutlaatuiselta. Häamatkan on oltava kauas suuntautuva ”kerran elämässä -juttu” (*n*), sillä muuten se ei eroa muista matkoista. Ainutlaatuisuutta ja ikimuistoisuutta tehdään arjesta poikkeavilla valinnoilla, luksuksella, jonka käytön päivän ainutkertainen luonne legitimoit ja jonka käyttöä ainutlaatuisen päivän toteutuminen myös jossain määrin edellyttää. Häiden vuoksi voi siis kuluttaa toisin – enemmän – kuin koskaan muulloin. Lehtonen (1999, 223–224) esittää, että arjen kulutuskäytännöistä poiketaan ulkomailla, kaukana omista jokapäiväisistä rutiineista, velvoitteista ja rajoitteista. Yhtä lailla hänen maailmassa ollaan kaukana arjesta, ja ihmiset sallivat itsensä kuluttaa vapaammin, kun kyse ei ole arjen hankinnoista. Ylellisyyttä ja tuhlailevaa kulutusta korostavan hääkulttuurin imussa kulutusta säätelevät normit höltyvät. Häiden ylenpalttinen kulutus kääntää arjen järjestyksen pääläelleen samaan tapaan kuin karnevalistiset juhlat aikoinaan yhteisön (vrt. Pleck 2000, 7). Tältä osin häät saavat piirteitä molemmista Etzionin (2004a, 11–12) erittelemistä rituaalityypeistä: ne eivät ainoastaan sitouta yhteisöä vaan niillä on lisäksi jännitteiden hallinnan juhlan funktio. Arjesta poikkeavat käytännöt sallitaan tietyksi ajaksi.

Mihin perustuu haastattelupuheessa kuvattu hääkulttuurin imu? Haastateltavien hääkulutus liukuu hyvin kauas arjen käytännöistä siten, että toisinaan voisi jopa puhua suhteettomasta kulutuksesta tai yli varojen elämisestä. Tällaista kulutuskäyttäytymistä perustellaan nostamalla häät ainutkertaiseksi ja ikimuistoiseksi tapahtumaksi, ei vain arjesta vaan myös kaikista muista juhlista erottuvaksi. Omista kulutuskriittisistä ja kohtuutta korostavista periaatteista lipsutaan suunnitelmien paisuessa, ja herää kysymys, miksi hänen luksus viehättää näin voimakkaasti. Samankaltainen imu, houkutteleva vetovoima, on hääkulttuurin riiteillä ja rituaaleilla, joita tarkastelin luvussa 5.

Kiinnostavaa on, miksi hääkulttuurin asettamista ylellisyyden ja luksuksen normeista erottautuminen on niin vaikeaa, oli kyse sitten antikonsumeristisen eetoksen (vrt. Illouz 1997) tai makujen ja tyylien toteuttamisesta.

Illouzin (1997, 128–129) mukaan kulutukseen liittyvät tuotteet ja toiminnot sisältävät erityisen voimakasta romantiikan symboliikkaa. Siten kulutusta sisältävät käytännöt ovat vahvimpia symboleita häiden kentällä, jossa romantiikkaa ja sen ilmausten normeja määrittävät markkinavoimien ja median tuottamat representaatiot. Luksus vahvistaa kahta rituaalin keskeistä ulottuvuutta, muodollisuutta ja estetisointia (mt., 135–136.) Häissä luksuksen estetisoiva vaikutus näkyy esimerkiksi tilaisuutta varten ostetuissa, mittojen mukaan korjailuissa juhlapuvuissa, ammattilaisten tuottamissa kampauksissa, meikeissä, kukka-asetelmissa sekä kartanoiden idyllisissä puitteissa. Muodollisuutta korostavat esimerkiksi hääparin ja vieraiden juhlapukeutuminen, joskus jo kutsussa määritelty, sekä mahdollisimman arvokas ja upea vihkikirkko. Luksus vahvistaa romanttisten rituaalien kommunikatiivisia funktioita, sillä konventionaalisten luksussymbolien käytöllä vieraillekin välitetään haluttua intensiivistä emotionaalisuutta ja rituaalisuutta (mt., 135–136). Vaikkapa hääparin poistuminen hääpaikalta vuokratulla tavallista hienommalla tai vanhalla tyylikkäällä autolla viestii vieraille, että kyseessä on erityinen siirtymä, ensimmäinen yhteinen matka avioparina, siirtyminen juhlan seremoniallisesta osuudesta seuraavaan osaan.

Illouzin näkökulmasta on varsin loogista, että häitä suunnittelevat pysyvät vahvimpien symbolien ja kulttuuristen merkkien koodistossa, joka tarjoaa varmimman ja yksinkertaisimman tavan välittää vieraille ja myös itselle erityislaatuisen hetken ja romanttisen siteen intensiivistä tunnelmaa. Kulttuurisesti tunnetuista luksuksen merkeistä ja riiteistä luopuminen merkitsee riskiä: vaihtoehtoiset toteutustavat eivät sisällä kollektiivisesti jaettuja symboleja, ja haluttuja tunteita ei ehkä kyetäkään välittämään vieraille. Luksuksen standardi tulee siis pitkälti ulkoapäin. Illouzin (1997) analyysi menee kuitenkin vielä pidemmälle osoittaessaan, että myös yksilön subjektiiviset kokemukset ovat tiukasti sidoksissa näiden kulttuuristen, kaupallisinakin pidettyjen käytäntöjen kanssa. Tästä seuraa se, että yksilöllä ei ehkä ole valinnan varaa – luksuksen ja kulutuksen keinot ovat ainoat, mitkä hän tuntee romanttisen tilaisuuden ja tunteen symboloimiseen. Tällöin luksuksesta tulee jonkinlainen sisäinen pakko.

Falk (1994, 97–98) esittää John Sekoraan ja Georges Bataille’hin nojautuen, että luksuksessa ja ylellisessä kuluttamisessa on kyse ihmisen halusta ylittää vallitseva järjestys, tarpeellisen ja tarpeettoman raja, ja samalla tulla itse täydeksi subjektiksi. Falk vertaa tilannetta paratiisiin, jossa ihmisellä on kaikki, mitä hän tarvitsee, ja silti hän haluaa kiellettyä hedelmää. Se on jotakin, mikä on hänen ulkopuolellaan, lain ja järjestyksen tuolla puolen, ja samalla jotakin, joka tekisi hänet täydelliseksi. Falkia tulkiten Lehtonen (1999, 29) toteaa, että halu kuluttaa syntyy sekä subjektin sisäisistä että sen ulkopuolisista suhteista, ei siis kummastakaan yksinään. Yksilö siis sekä haluaa täydellistää subjektiivisuutensa että ylittää sen ulkoapäin määritellyt rajat. Illouz (1997, 136) tulkitsee Bataille’ta nimenomaan romanttisten rituaalien kontekstissa ja esittää luksustuotteet yksilön ja pariskunnan keinona astua ulos arjen kumulatiivisesta ja hyötyorientoituneesta järjestyksestä. Luksushyödykkeiden symbolinen voima perustuu siihen, että ne toimivat merkkeinä pariskunnan astumisesta antiutilitaristiselle alueelle, joka tarjoaa esteettisiä, muodollisia ja rituaalisia kokemuksia romantiikan kontekstissa. Häiden kautta yksilö voi toteuttaa sekä pyrkimystään subjektiivisuuden täyttymiseen että haluaan astua ulos arjen järjestyksestä: yksilö täydellistää subjektiiviteettinsa kuluttamalla, ja häiden kenttä tarjoaa tilan rakentaa omaa itseä erottautumisen keinoin. Häitä suunnitteleva ylittää vallitsevan järjestyksen rajat kulutuksen ja luksuksen alueella, joka mahdollistaa väliaikaisen irtautumisen arkitodellisuudesta ja jopa siihen kuuluvasta omasta luokka-asemasta. Koska tämä siirtyminen merkitään kollektiivisesti jaetuilla symboleilla, mahdollistaa se arjen tuolle puolen astumisen kaikille häärituaaliin osallistuville.

7.3 TUNNELMA

Luksuksen avulla erotetaan häät arjesta ja kaikista muista juhlista sekä pyritään astumaan arjen järjestyksen ulkopuolelle (vrt. Falk 1994; Illouz 1997).

Haastattelupuheessa luksus ja häiden ainutlaatuisuuden korostaminen kietoutuvat toistuvasti puheeseen hääjuhlan toivotusta tunnelmasta. Eräs naishaastateltava kertoo, että ”kyl se mun mielestä ois niinku tärkeintä et siel on sellanen hyvä tunnelma siel juhliissa” (n). Kysyessäni, mistä asiasta häävalmisteluissa ei voida missään tapauksessa tinkiä, toinen haastateltava vastaa: ”tunnelma, kaikki muu saa kiristää” (n). Häiden

tunnelma nousee haastattelupuheessa keskeiseen asemaan puhuttaessa niin häiden suunnitteluprosessista, haastateltavien toiveista häiden suhteen kuin niistä asioista, joista he kantavat etukäteen huolta. Kuten jo luvussa 5.1 toin esiin, että tunnelma on keskeinen peruste myös vihkikirkkoa valitessa: ”kirkon pitää olla tunnelmallinen” (*m*) ja ”lämmihenkinen” (*m*). Pääsääntöisesti haastateltavat nostavat tunnelman esille itse, ja sen jälkeen kysyn aiheesta tarkentavia kysymyksiä. Mielenkiintoista on, että häiden tunnelmasta puhuttaessa sukupuolten välillä on selvä ero: naiset puhuvat tunnelmasta huomattavasti miehiä enemmän. Bulcroft, Smeins ja Bulcroft (1999, 75) ovat todenneet, että häämatkalla on morsiamille suurempi emotionaalinen merkitys kuin sulhasille, ja tämän suuntaisia havaintoja voi tehdä myös itse häiden osalta.

Toivottua tunnelmaa määritellään haastatteluissa esimerkiksi juhlavaksi ja romanttiseksi. Monet haastateltavat korostavat tunnelman juhlavuutta ja arvokkuutta, kuten mieshaastateltava, joka kertoo, että ”meidän kaikki ajatukset just ihan siitä pöytien kattauksesta ja viineistä ja tälläsistä lähtien ni tavallaan henki sellasta juhlavuutta”. Häissä halutaan olevan ”juhlavaa ja semmost et se jää omaan mieleen ja kaikkien muidenki mieleen” (*n*), ja häiden on oltava ”romanttiset ja ihanat” (*n*). Eräs naishaastateltava toivoo, että pariskunnan häissä olisi ”semmonen lämmin henki, semmonen lempee, semmonen tunnelma”. Tunnelman pilalle meneminen koetaan uhaksi, ja yhtä morsianta ”kauhistuttaa ihan hirveesti se että siel niinku örveltäis ihmiset ja se on niinku kauhukuva”.

Pariskunnat pyrkivät monin eri tavoin varmistamaan, että häistä saatava kokemus on ainutkertainen. Yksi keino on edellä käsittelemäni luksustuotteiden valinta. Keskeisimmäksi keinoksi nousee kuitenkin häiden tunnelma. Toivottua arvokkuutta ja juhlavuutta luodaan aktiivisesti esimerkiksi vieraita ohjeistamalla: ”me halutaan et ne juhlat on sillee hienot ja niin sanotusti arvokkaat, ni me kyl pistetään siihen kutsuun sitte sillee ihan että tumma puku ohjeeks” (*m*). Arvokkaaseen tunnelmaan ”vaikuttaa meidän käyttäytyminen ja miten kaasot ja best man ja seremoniamestari hoitaa asian” (*n*). Tunnelmasta puhutaan myös runsaasti sitä sen kummemmin määrittelemättä, ominaisuutena, joka tekee häistä onnistuneet ja joka siksi on tavoittelemisen arvoinen, kuten osoittaa mieshaastateltavan puhe poikkeuksellisen määrätietoisesta tunnelman luomisesta häijuhlassa: ”siihen ite ruokailuun [voisi] liittää jotain leikkejä tai ohjelmanumeroita, tai jotenki sillee et se se ruokailu ei oo vaan ruokailu vaan siin

luodaan sitä tunnelmaa, miten sitte varmistetaan se et ihmiset, tai ainaki tärkeimmät ihmiset meille sitte pysyy loppuun asti siel juhliissa” (*m*). Tunnelmalla varmistetaan se, että myös häävieraat saavat häistä positiivisen, juhlanan ja ikimuistaisen kokemuksen. Tunnelmaa tavoitellaan, vaikka ei olla aivan varmoja siitä, millainen sen tulisi olla ja miten se takaa toivotun kokemuksen. Näin tunnelman voikin nähdä eräänlaisena abstraktina hyvänä objektina, jonka avulla yksilö tavoittelee utooppista elämystä (vrt. Falk 1994, 129–130).

Seuraava sitaatti avaa näkökulman *kokemisen* merkittävyyteen. Haastattelija kysyy ensisijaisesti häihin kuuluvien, perinteisinä pidettyjen riittien ja tapojen merkityksestä antaen esimerkkejä, mutta naishaastateltava käsittelee perinteiden lisäksi häitä laajemmin kuvatessaan toivotunlaisen kokemuksen vastakohtaa, näkemäänsä unta.

AL: Mitä te ootte aatellu, mitä nää hääperinteet, ne mitä esimerkiks teijän häihin tulee, esimerkiks sut isä saattaa alttarille ja riisiä mahdollisesti heitellään ja leikkaatte hääkakun, ni mitä ne teille merkitsee?

Mies: Kyl se on se perinteisyys, se on vaan se, että...

Nainen: Nii. Miten sen nyt sanois.

Mies: Mitäköhän *pyhää* siinä ois. [mieltii]

Nainen: [mieltii] Mä en oikeen osaa sanoo. Se vaan on jotenki tärkeetä et *kokee* ne. Jostain syystä mä oon muutaman kerran nähny semmosen unen, ja ekasta kerrasta on aikaa varmaan viis vuotta, et niinku oli mun häät ja sit ne oli jollaki tavalla tosi surkeet, et siel oli jotain kymmenen ihmistä paikalla ja oli jotenki nopeeta, ja ehkä syötiin jossain ravintolassa ja sit lähettiin kotiin. Mä muistan vaan sen *tunteen* siin unessa et olik mun häät tässä, et herran jestas, et nyt se vaan meni ja se oli näin hirveetä. Ni jotenki sillee, et *kyl sen halua kuitenkin sen koko systeemin käydä läpi* ku tän nyt kuitenkin se ainoa kerta pitäs olla.

(Kursivointi AL)

Keskeiseksi nousee häiden kokeminen. Vaikka alkuperäinen kysymys esitetään perinteistä, käsittelee vastaaja kysymystä laajemmin viitatessaan unessa esiintyneiden häiden, toivotunlaisten häiden vastakohtaan, tunnelmaan: ”ne oli jollaki tavalla tosi surkeet” ja ”oli jotenki nopeeta”, ja vierasjoukon määrään. Tärkeintä on todellisessa elämässä kokea häiden ”koko systeemi”, joka tuottaa häihin oikeanlaisen tunnelman ja muodostasa siten halutunlaisen kokemuksen koko häistä. Keskeiseksi perusteeksi nousee taas häiden ainutkertaisuus: myöhemmin elämässä tyydyttävää hääkokemusta ei

enää voi saada, ja sama ainutkertaisuus vahvistaa kokemuksen intensiteettiä, oli kyse sitten pettymyksestä häiden ollessa ”surkeet” tai positiivisesta ja emotionaalisesta elämyksestä häiden onnistuessa. Kokemusta suunnitellaan ja odotetaan, sitä konstruoidaan valitsemalla niin vieraiden kuin itsenkin parhaiten ja helpoiten tunnistamat romantiikan, emotionaalisuuden ja yhteenkuuluvuuden symbolit.

Tunnelma – määritellään sitä sitten arvokkaaksi, juhlavaksi, romanttiseksi, ikimuistoiseksi tai ainutlaatuiseksi tai jätetään kokonaan määrittelemättä – on jotakin yleisesti tavoiteltavaa, jonka saavuttaminen takaa kokemuksen täydellisistä häistä niin itselle kuin vieraille. Viime kädessä hääkokemus on siis kiinni tunnelmasta, sillä vääränlaisessa tunnelmassa ei huolellisinkaan häiden tunnusmerkkien ja rituaalia vahvistavien luksussymbolien valmistelu auta. Nämä toimet kuitenkin minimoivat ei-toivotun tunnelman syntymisen mahdollisuuden. Kun kaikki sujuu ennalta kirjoitetun, tutun kaavan mukaan, kaikille tuttujen tapahtumien seuratussa toisiaan tunnistettavan kaltaisessa esteettisessä ympäristössä, on myös ihmisten käyttäytyminen ja reagointi ennalta arvattavaa, ja siten myös emotioiden kehittyminen on ikään kuin ennalta määrätty. Kokemuksen ja elämyksen saavuttamista häissä voisi verrata Linkoa (1998, 63–64) lainaten taidenäyttelyn kontekstiin: taidenäyttelyn tavoitin häät ovat sosiaalisesti autenttiseksi määritelty tila, joka antaa mahdollisuuden intensiivisen subjektiivisen kokemuksen saamiseen, joka voi joko toteutua tai jäädä toteutumatta.

Häitään suunnittelevan ja ainutkertaista elämystä kaipaavan morsiamen tai sulhasen voi nähdä elävän Gerhard Schulzen (1992, sit. Noro 1995) teoretisoimassa elämisyhteiskunnassa, jossa yksilö voi runsauden määrittämien olosuhteiden vallitessa keskittyä saavuttamaan sen, mitä todella haluaa. Yksilö pyrkii valitsemaan asioita subjektin sisäisiin päämääriin pyrkien, tavoitellen sisäisiä vaikutuksia. (Mt., 120–123.) Schulzen (1992, sit. Gronow 1997, 162) mukaan sisäisistä päämääristä, elämysten tavoittelusta, tulee ratkaiseva peruste esteettisten elämäntyylien luomiselle. Elämisyhteiskunnan valitsijasubjekti toimii myös häitä suunnitellessaan elämysrationaalisesti eli pyrkien maksimoimaan positiiviset kokemukset ja elämykset. Elämisyhteiskunnassa sekä yksilöt itse että muut heidän ympärillään pyrkivät tulkitsemaan ja luokittelemaan kokemuksia, ja epävarmuutta kokemusten onnistumisesta torjutaan jakamalla kokemus muiden kanssa ja nauttimalla siitä, mistä muutkin näyttävät nauttivan. (Mt., 163.) Tämän voi ajatella osaltaan selittävän häiden

vetovoimaa: elämyksiä etsitään sieltä, mistä muutkin näyttävät niitä saavan. Häiden kontekstissa voi todentaa Gronowin (mt., 163–164) väitteen siitä, että elämysyhteiskunnan mielihyvät ovat sekä yksityisiä ja yksilöllisiä että yhteisöllisiä ja kommunikoivia, sillä sisäiset kokemukset ovat aina yhteydessä myös ympäröivään maailmaan.

Myös Illouz (1997) näkee yksityisen ja kollektiivisen kokemuksen välillä vahvan yhteyden. Romantiikan elementtien laajasti vakiintuneet, kollektiiviset ja pyhät merkitykset kietoutuvat yhteen yksityisen romantiikan kokemuksen kanssa. Itse asiassa yksityinen kokemus romantiikasta ja siirtymästä arjen järjestyksen ulkopuolelle saa merkityksensä nimenomaan kollektiivisista merkityksistä, jotka rituaalin avulla muuttuvat subjektiivisesti elytyiksi kokemuksiksi. (Mt., 137, 145.) Lingon (1998, 63–64) näkökulmasta tarkasteltuna häiden huolella konstruoitu sosiaalinen ja kokemuksellinen tila kollektiivisesti jaettuina kulttuurisia merkityksiä kantavine symboleineen tarjoaa siis *mahdollisuuden* autenttisille kokemuksille. Sen sijaan Illouzin (1997) romantiikan maailmaa kuvaavaa ajatusta soveltaen subjektiivinen kokemus on lähes väistämätön lopputulos, koska romantiikan ja intensiivisyyden materiaalistien representaatioiden julkiset, kulttuuriset merkitykset ovat lopulta yhtä ja samaa kuin niiden representoimien emootioiden subjektiivinen kokeminen. Näin myös yksilöllinen hääelämys muotoutuu kollektiivisten merkitysten kautta, ja koska kyseessä on kollektiivinen rituaali, saa koko yhteisö saman intensiivisen emotionaalisen kokemuksen. Yksilölliseen elämykseen tarvitaan siis myös kollektiivinen elämys.

Kaikilla ei kuitenkaan välttämättä ole yhtäläisiä edellytyksiä aitojen hääelämysten saamiseen. Tunteiden hallinnasta on tullut yksi keino pärjätä yksilöiden välisessä statuskilpailussa (Wouters 1992, 230). Illouz (2007) tarkastelee tunteiden ja yhteiskuntaluokan suhdetta ja muodostaa Bourdieun teoriaa soveltaen uuden emotionaalisen pääoman käsitteen. Se on muiden pääoman tyyppien tapaan kompetenssi, jolla yksilö saavuttaa kentällä etua ja hyötyä. (Mt., 62–63.) Illouz käsittelee emotionaalista pääomaa ennen kaikkea suhteessa kykyyn hallita negatiivisia tunteita, mutta pidän käsitettä relevanttina myös häiden kentällä. Emotionaalisen kompetenssin avulla häitään suunnitteleva kykenee hallinnoimaan niin omia tunteitaan kuin muidenkin tunteita (vrt. mt., 64). Häiden kentän kamppailussa taloudellinen ja ennen kaikkea hääkulttuurinen pääoma toimivat keinoina rakentaa oikeanlaiset,

legitiimit ja samalla omannäköiset puitteet häille. Näissä puitteissa emotionaalisen kompetenssin voi nähdä keinona toteuttaa se, mitä häistä viime kädessä toivotaan eli aito elämys. Oikeiden häiden aidon kokemisen kontekstissa emotionaalisen pääoman voi ajatella olevan tärkeä pääoman muoto häiden kentän kamppailussa. Häiden tunnelma ja siitä saatava kokemus ovat merkityksellisempiä naisille, jotka usein hallitsevat miehiä paremmin hääkulttuurin normit ja ihanteet ja joilla katsotaan olevan legitiimimpää kompetenssia häiden järjestämiseen. Koska oikeiden häiden onnistuminen vaatii emotionaalisen kokemuksen saamista, täytyy todellista hääkulttuurista kompetenssia omaavan kyetä myös varmistamaan elämyksiä. Pidänkin todennäköisenä, että hääkulttuurinen kompetenssi ja emotionaalinen kompetenssi ovat yhteydessä toisiinsa; tämä pääomien yhdistelmä (kentälle pääsyn mahdollistavan taloudellisen pääoman lisäksi) takaa oikeiden häiden onnistumisen – ainutkertaisen kokemuksen saamisen.

Häissä on viime kädessä kyse aitoihin elämyksiin pyrkimisestä, mutta matkalla kohti subjektiviteetin täydentymistä ja sen rajojen ylittämistä ei ole paljoakaan autenttista. Uuden hääyhteisön määrittämät oikeiden häiden tunnusmerkit, joihin kuuluu niin klassisia kuin keksittyjäkin hääperinteitä, toimivat tarkkaan harkittuina oikeiden häiden rakennuspalikoina. Lisäksi omannäköisyyttä ilmentävillä valinnoilla pyritään erottautumiseen, joka tekee häistä yksilölliset ja ainutkertaiset ja toimii samalla keinona käydä distinktiokamppailua häiden kentällä. Erottautumisen prosessi vaatii valintojen vertailua ja pohdintaa, ja näin häiden suunnittelusta muodostuu prosessi, jossa yksilöt saavat nautintoa modernin hedonismin mukaisesta mielikuvakulutuksesta. Hääprojektin tarkka konstruointi niin yhteisön määrittämien kuin omannäköisyyttä ilmaisevien elementtien kautta ei kuitenkaan vähennä mahdollisuutta ainutkertaisuuden ja ikimuistoisuuden kokemiseen. Pikemminkin se toimii elämysten ehtona, niin vahvasti kollektiivinen ja samalla yksilön ajatusmaailmaan kietoutunut on käsitys romantiikasta, hääperinteistä, arjen ulkopuolelle astumisesta ja häiden ainutkertaisuudesta. Kollektiivisiä merkityksiä kantavat niin hääperinteet kuin ne luksushyödykkeet, joiden avulla häiden maailmassa rakennetaan ainutkertaisuutta ja osin omannäköisyyttäkin. Näitä kulutukseen kietoutuneita käytäntöjä sekä yhteisön jakamia rituaaleja ja traditioita toteuttamalla häistä rakentuu juhla, joka samalla kertaa sekä antaa elämyksen yksilölle että vahvistaa häiden yhteisöjä.

8 PÄÄTELMÄT

Luvussa 2 esittelin viisi sosiologista työkalua, joiden avulla lähdin tarkastelemaan hääilmiötä sellaisena, kuin se häitään suunnittelevien pariskuntien puheessa esiintyy. Pyrin selvittämään häiden perinteisyyden ja yhteisöllisyyden sekä toisaalta omannäköisyyden ja yksilöllisyyden välistä ristiriitaa. Häiden ja hääperinteiden historia toimi analyysin työkaluna kahdella tavalla. Luvussa 4 tarkastelin häiden sosiaalisia yhteisöjä, ja historiallisen näkökulman sekä yhteisön käsitteen avulla pyrin perinteisempien yhteisöllisyyden muotojen kuvaamisen lisäksi määrittelemään uutta hääyhteisöä. Luvussa 5 hääperinteiden historia toimi lähtökohtana, jonka avulla saatoin tehdä sosiologisen jaottelun kahteen perinteen tyyppiin: toisaalta keksittyihin perinteisiin eli perinteen aseman saaneisiin häätapoihin, toisaalta klassisiin perinteisiin, joilla on vanhempi alkuperä ja vakiintuneempi muoto. Totesin perinteillä olevan Durkheimin teorian mukainen yhteisöä vahvistava funktio: kahden tyypin perinteet vahvistavat häiden kahta yhteisöä. Luvussa 6 siirryin häiden yksilöllisen tason tarkasteluun. Bourdieun distinktioteoria toimi keinona pohtia konkreettisten erontekojen ja erottautumispuheen motiiveja ja vaikutuksia sosiaaliseen todellisuuteen. Tarkastelin myös kulutuksen kautta tehtävän erottautumisen ja sen suunnittelun yksilölle antamaa mentaalia nautintoa, mikä osaltaan tarjosi selityksen työläiden häiden vetovoimalle. Häiden elämykset toimivat sosiologisen työkaluna luvussa 7, jossa totesin elämyksen perustuvan kolmeen elementtiin: ainutkertaisuuteen, luksukseen ja tunnelmaan.

Katson sosiologisten työkalujeni antaneen kiinnostavia ja relevantteja näkökulmia hääilmiön ristiriidan analysoimiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että häiden tarkastelua ei olisi syytä ja voisi tehdä uusista näkökulmista, oman huomioni kohteena olleen ristiriidan eri ilmenemismuotoihin keskittyen tai täysin uusia piirteitä hääilmiöstä etsien. Seuraavaksi esitän analyysiini perustuvia päätelmiä, joiden avulla pyrin kirkastamaan analyysini tuloksia ja asettamaan rikkaasta hääilmiöstä erottamiani piirteitä keskusteluun keskenään. Näin aukeaa myös uusia mahdollisia näkökulmia häiden tarkastelulle.

Häät ovat muuttuneet sukujen sopimusta vahvistavasta kyläyhteisön juhlasta ensin merkittävimmäksi suvun ja perheen juhlaaksi. 1800-luvulla pääosaan nousi morsian,

jonka suvun harteilla häiden järjestäminen oli. Viime vuosikymmeninä keskeinen rooli häissä ja vastuu häistä ovat siirtyneet perheeltä ja suvuilta avioituvalla pariskunnalle itselleen. Uuden ja vanhan yhteisöllisyyden välissä on kuitenkin rajankäyntiä.

Vanhempien rooli näyttäytyy ristiriitaisena: he ovat ensisijaisen tärkeitä henkisen ja taloudellisen tuen antajia, mutta toisaalta heillä on omia toiveitaan ja vaatimuksiaan esittävien haastajien rooli. Häiden perinteinen tehtävä perherituaalina on koota perhettä yhteen ja vahvistaa yhteisöllisyyttä (Etzioni 2004a), mutta haastajien ja hääparin välinen sosiaalinen sidos on vieraantunut, mikä uhkaa yhteisöllisyyden jatkuvuutta (vrt. Scheff 1997, 65–78). Pariskunta keskenään pyrkii tasavertaiseen ja yhtenäiseen työnjakoon ja päätöksentekoon, mikä vahvistaa pariskunnan keskinäistä sidosta samalla, kun yksilöt säilyttävät autonomian.

Hääprosessissa tehdään uudenlaista sukulaisuutta. Kun aiemmin perhe ja suku itsestään selvästi kokoontuivat häissä ja niiden suunnittelussa, nousee nyt keskeiseksi se, mitä ja keitä hääpari itse *valitsee* hääprosessiinsa. Kun häiden yhteisöllisyydestä tulee valintakysymys, alkavat yhteisön rajat muuttua. Aiempien sukupolvien kokemuksen korvaavat osittain omien ikätoverien kokemukset ja ajatukset, joita jaetaan ystävien ja sukulaisten häissä, tuttavien ja työtovereiden kanssa arkipuheessa, muiden häistä lehdistä lukiessa ja lisäksi Internetin keskustelupalstoilla ja ihmisten häänarratiiveja virtuaalimaailmassa lukiessa. Aiemman sukupolvien välisen yhteisöllisyyden rinnalla luodaan häissä nyt myös *sukupolvien sisäistä yhteisöllisyyttä*. Näin myös sukulaisuuden ja yhteisöllisyyden määritelmät muuttuvat, ja aiemmin luonnon ja lain järjestykseen perustuva sukulaisuus (vrt. Schneider [1968] 1980) korvataan dynaamisella ja tahtoon perustuvalla sukulaisuuden luomisen prosessilla (vrt. Carsten 2004). Keskeisenä yhteisöllisyyden luomisen keinona ovat hääperinteet. Kun ennen perinnettä määrittivät ja niiden jatkamisesta huolehtivat sukupolvien välinen yhteisö ja ennen kaikkea vanhemmat, on perinteiden määrittäjänä nyt uusi hääyhteisö ja viime kädessä hääpari itse. Klassiset perinteet, kirkkovihkiminen ja morsiuspuku, ovat siirtyneet sukupolvilta seuraaville ja vahvistavat perinteistä yhteisöä. Häiden keksityt perinteet (vrt. Hobsbawm 1983a) puolestaan luovat uutta hääyhteisöä ja vahvistavat sitä.

Niin klassisilla kuin keksityilläkin perinteillä on häissä sama funktio: luoda ja vahvistaa sidettä menneisyyteen ja tuoda yhteisöä yhteen. Näin ne myös luovat yhteisöä ja sen kollektiivista muistia sekä tuottavat rituaaleihin osallistuville kokemuksia. Durkheimin

klassinen perinne tarjoaa rituaaliin osallistuville pyhän kokemuksen, mihin keksityt perinteet eivät puolestaan pysty. Intensiivisen kokemuksen ytimessä on klassinen traditio, jonka avulla yksilö siirtyy pyhän maailmaan. Kirkkovihkiminen ja morsiuspuku toimivat pyhinä rituaaleina, kun taas kimpun ja sukkanauhan heitto tai hääleikit eivät tähän kykene. Yhteistä molemmille tradition tyypeille on niiden funktio: riitti on yhteisön keino vahvistaa itseään ja moraalista ykseyttään (Durkheim [1912] 1980, 342).

Kahden yhteisön vahvistaminen kahdenlaisilla perinteillä kasvattaa mahdollisuuksia saada intensiivinen pyhän kokemus. Sukupolvien välinen, suurelta osin verisiteisiin ja avioliittoihin perustuva yhteisö (vrt. Schneider [1968] 1980), joka kokoontuu häissä, jakaa kollektiivisesti käsityksen ennen kaikkea klassiseen traditioon kuuluvien elementtien pyhistä ominaisuuksista. Keksityt hääperinteet ovat kuitenkin keskeisessä asemassa uudessa hääyhteisössä, jonka luominen koetaan tärkeäksi – onhan tämä yhteisö epämääräisempi, osittain häämedian ja virtuaalimaailmaan kuuluva ja joiltakin osin kuvitteellinen. Avioituvat näkevät keksityn perinteen kategoriaan (vrt. Hobsbawm 1983a) kuuluvat häärituaalit lähes yhtä keskeisinä häille kuin klassisen perinteen. On todennäköistä, että uudet hääperinteet ovat saaneet pyhän piirteitä (vrt. Durkheim [1912] 1980, 59) uuden hääyhteisön piirissä, joka näkee ne muuttumattomina ja lisäksi välttämättöminä intensiiviselle kokemiselle. Pidän mahdollisena, että ne kehittyvät pyhän kokemusta tarjoaviksi traditioiksi ja niille siten annetaan pyhä luonne (vrt. Durkheim [1912] 1980, 212).

Voi kuitenkin kysyä, millaisia ovat uuden hääyhteisön jäsenten väliset sosiaaliset suhteet. Scheffin (1997, 65–78) näkökulma sosiaalisten sidosten sitovuuden asteesta ei tunnu soveltuvan yhteisöön, jonka rajat ovat varsin epämääräiset. Uutta hääyhteisöä luodaan osittain virtuaalimaailmassa, ehkä jopa täysin yksipuolisesti. Eihän häätarinansa verkkoon laittanut morsian, sulhanen tai pariskunta edes tiedä, kuka ja milloin tätä tarinaa seuraa. Täysin yksipuolista yhteisöllisyyden luominen ei kuitenkaan ole: verkossakin häänarratiivit asettuvat häiden jatkumolle ja niiden kertojat astuvat hääyhteisön piiriin. Keskeistä ei ole, luodaanko verkossa 'todellisia' sosiaalisia suhteita, vaan merkitystä on sillä, että tätä yhteisöllisyyttä luodaan ainakin yksilön omissa mielikuvissa ja siten yhteisön arvot, käytännöt ja normit vaikuttavat myös todellisten yksilöiden hääsuunnitelmiin. Näin uuden hääyhteisön yhteisöllisyys muotoutuu osittain imaginaarisella tasolla.

Uuden häyhteisön normeja joko noudatetaan tai niistä halutaan poiketa. Yhteisön käytännöistä halutaan erottautua monin tavoin, jotta tavoite häiden omannäköisyydestä saavutettaisiin. Erottautuminen uudesta, osin imaginaarisesta häyhteisöstä tapahtuu sekin pitkälti yksilön mielikuvien tasolla sekä erilaisin diskursiivisin eronteoin. Tämän tutkimuksen haastateltavat kamppailevat häiden sosiaalisen toiminnan kentällä hääkulttuurisen pääomansa turvin, tietyn taloudellisen pääoman mahdollistaessa kentälle pääsyn. Häiden kentän säännöt ovat hienovaraisia: vain tiettyjä perinteitä saa muokata, niitä voi muokata vain tietyllä tavalla, ja häitä määrittävistä luksuksen ja kulutuksen normeista voi legitiimisti erottautua vain hyvin harkitusti. Näin erottautumisesta tulee mikrotason erottautumista (Falk 1994, 125). Avioituvat ovat myös toistuvasti huolissaan siitä, sujuvatko häät sääntöjen mukaan. Bourdieun (1984) teorian näkökulmasta heillä on siis pääsääntöisesti keskiluokkainen dispositio häiden kentällä. Oikeiden häiden skeemasta ei haluta poiketa liikaa, ja huoli omien erontekojen ja valintojen legitiimiydestä leimaa suhdetta distinktiokamppailuun. Yksittäisissä tapauksissa avioituvat suhtautuvat häyhteisön normeihin leikittelevästi, ironisesti tai välinpitämättömästi. Tämä osoittaa etäistä dispositiota, mikä Bourdieun mukaan on osoitus legitiimin kulttuurin hallinnasta.

Häiden kentän mikrotason sääntöjen valossa on loogista, että eronteot siirtyvät ennen kaikkea mielikuvien tasolle ja diskursiivisiin strategioihin. Näin häistä tulee identiteetti-projekti, jossa keskeisiä ovat omat mielikuvat. Juuri imaginaaristen erontekojen kautta yksilö saa nautintoa kulutuksen suunnittelusta materiaalisen kulutuksen sijaan. Häitään suunnittelevien merkityksenannoissa voikin nähdä Campbellin (1987, 85–95) modernin hedonismin logiikkaa: yksilö on halun ja kaipauksen vallassa ja nauttii siitä. Materialisoituneen kulutuksen usein tuottaessa pettymysten yksilö siirtää kaipauksensa aina uuteen kohteeseen. Kulutuksen nautinto on sen suunnittelussa, sillä tuotteisiin ja palveluihin liitetyt merkitykset tarjoavat mahdollisuuksia samastua johonkin ja erottautua jostakin muusta. Jatkuva halujen ja pettymysten kierre, modernin hedonistisen kuluttajan dilemma (Noro 1995, 123), tuottaa kuitenkin periaatteessa tyydyttämätöntä elämysten nälkää. Tämä ei kuitenkaan näytä pätevän häitään suunnittelevien kohdalla. Tämä tutkimus ei pysty vastaamaan siihen, tarjoaako pitkän suunnittelun jälkeen realisoituva hääpäivä todellisia elämyksiä – siihen avioituvat joka tapauksessa monin tavoin pyrkivät ja siihen he uskovat. He eivät

asetu puhtaasti Campbellin moderneiksi hedonisteiksi, sillä kaiken materiaalsen ja immateriaalsen kulutuksen, erottautumistekojen ja yhteisöä luovan suunnitteluprosessin jälkeen he haluavat saada elämyksiä myös itse hääpäivänä. Yksi tapa elämysten varmistamiseksi on kulkea yhteisön luomia polkuja pitkin, valita sitä, mikä muille näyttää tuottavan elämyksiä – ja pyrkiä elämysrationaaliselle subjektille tyypillisesti minimoimaan riskit (vrt. Schulze 1992, sit. Gronow 1997, 163).

Perinteisten häiden konseptin ja yksittäisten hääperinteiden valitseminen näyttäytyy näin ollen elämyksen tavoittelun strategiana, joka perustuu kollektiivisiin käsityksiin hääperinteistä. Myös häiden kulutusvalinnat voi nähdä elämyksen varmistamisen keinoina, kun niitä tarkastelee Illouzin (1997, 145) näkökulmasta. Subjektiiiset kokemukset muodostuvat kollektiivisten merkitysten kautta, ja romanttisiksi symboleiksi vakiintuneita ylellisyystuotteita valitsemalla hääpari varmistaa niin kollektiivisen kuin henkilökohtaisenkin elämyksen. Luksus asettaa yksilön arjen järjestyksen tuolle puolen, ja koska siirtymän merkkeinä toimivat kollektiivisesti ymmärretyt symbolit, pääsee myös yhteisö ylittämään vallitsevan järjestyksen rajat. Illouzin väite on lähellä Halbwachsian (sit. Misztal 2003, 50–56) käsitystä kollektiivisesta muistista: yksilön kokemukset kietoutuvat väistämättä yhteen yhteisön kokemusten kanssa, sillä kollektiivinen muisti määrittää sitä, mitä muistetaan ja miten.

On kuitenkin syytä pohtia, miten häät sijoittuvat Halbwachsian kollektiivisen muistin käsitteeseen. Onko yhteisön muisti yhtenäinen häiden osalta? Tai toisin sanoin: minkä yhteisön kollektiivinen muisti määrittelee yksilöiden subjektiivisia kokemuksia häistä? Häiden yhteisö on muutoksessa, ja tämä muutos problematisoi myös kollektiivisen muistin käsitteen. Misztal (2003, 89–90) yhdistää Bourdieun distinktion käsitteen sukupolven käsitteeseen ja korostaa, että kun puhutaan kollektiivisen identiteetin ja muistin tuottamisesta, on tarkasteltava myös sukupolvea yhtenä habituksen muodostajana. Modernissa yhteiskunnassa sukupolvi nousee merkittäväksi tekijäksi perinteisempien tekijöiden kuten luokan, sukupuolen ja etnisen alkuperän rinnalle. Sukupolveen sidottu habitus luo käytäntöjä ja järjestelmiä, jotka perustuvat tietyn sukupolven sosiaaliseen ja historialliseen asemaan sekä kokemuksiin, ja kollektiivinen identiteetti luodaan näiden käytäntöjen kautta. Misztalin näkökulma terävöittää tarkastelua yhteisöllisyyden luomisesta: yhteisöllisyyttä ei luoda ja vahvisteta ainoastaan sukulaisuuden luomisen dynaamisessa prosessissa, vaan myös osana

distinktiokamppailua, erontekoina muihin sukupolviin ja niiden kollektiivisiin identiteetteihin.

Kokemusten kaipuu ja elämysten nälkä palaavat lopulta yhteisöön. Tarkastellaan häiden yhteisöllisyyttä, kokemusten kaipuuta ja perinteitä sitten kollektiivisen identiteetin ja muistin näkökulmasta, keksittyjen tai klassisten perinteiden kautta tai ylellisen kulutuksen avulla, voidaan todeta, että yksilön kokemukset kytkeytyvät kollektiivisiin kokemuksiin. Durkheim ([1912] 1980, 370) toteaa, että yleismaailmallinen ja ikuinen objektiivinen syy pyhän kokemuksen muodostumiselle on yhteisö. Jotta yksilö voi saada kaipaamiaan ainutkertaisia elämyksiä ja astua subjektiivisuutensa rajojen yli, on kokemuksen oltava kollektiivinen. Häiden yhteisö on muutoksessa, mutta pyhän kokemisen mekanismi ei. Tämän päivän morsiamet ja sulhaset osoittavat, että edelleen yksilö haluaa haastateltavani sanoin *astua toiseen maailmaan* – saada pyhän kokemuksen kollektiivisessä rituaalissa.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (1994): Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Avoliittotilasto 2007. Evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut.
[http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/3DF4BFDBBC551512C22573F4002B5FD4/\\$file/Avioliittotilasto%20v.2007.xls](http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/3DF4BFDBBC551512C22573F4002B5FD4/$file/Avioliittotilasto%20v.2007.xls). Viitattu 23.3.2008

Beck-Gernsheim, Elisabeth (2002): Reinventing the family. In search of new lifestyles. Cambridge: Polity Press.

Boden, Sharon (2001): 'Superbrides': wedding consumer culture and the construction of bridal identity. *Sociological Research Online*, vol. 6, no 1, 2001. Verkossa
<http://www.socresonline.org.uk/6/1/boden.html>. Viitattu 10.1.2008.

Boden, Sharon (2003): Consumerism, romance and the wedding experience. New York: Palgrave Macmillan.

Bulcroft, Kris, Smeins, Linda & Bulcroft, Richard (1999): Romancing the honeymoon. Consummating marriage in modern society. Thousand Oaks: Sage Publications.

Bourdieu, Pierre (1984): Distinction. A social critique of the judgement of taste. London: Routledge & Kegan Paul.

Bourdieu, Pierre (1985): Sosiologian kysymyksiä. Tampere: Vastapaino.

Campbell, Colin (1987): The romantic ethic and the spirit of modern consumerism. Oxford: Blackwell.

Campbell, Colin (1997): Shopping, pleasure and the sex war. Teoksessa Falk, Pasi & Campbell, Colin (toim.): The shopping experience. London: Sage Publications, 166–176.

Cannadine, David (1983): The context, performance and meaning of ritual: the British monarchy and the 'invention of tradition', c. 1820-1977. Teoksessa Hobsbawm, Eric & Ranger, Terence (toim.): The invention of tradition. Cambridge: Cambridge University Press, 101–164.

Carsten, Janet (2004): After kinship. Cambridge: Cambridge University Press.

Certeau, Michel de (1984): The practice of everyday life. Berkeley: University of California Press.

Charsley, Simon R. (1991): Rites of marrying. The wedding industry in Scotland. Manchester: Manchester University Press.

Charsley, Simon R. (1992): Wedding cakes and cultural history. London: Routledge.

Christian-Smith, Linda K. (1990): *Becoming a woman through romance*. New York: Routledge.

Cokely, Carrie L. (2005): "Someday my prince will come". Teoksessa Ingraham, Chrys (toim.): *Thinking straight. The power, the promise and the paradox of heterosexuality*. London: Routledge, 310–337.

Corrado, Marisa (2002): Teaching wedding rules: how bridal workers negotiate control over their customers. *Journal Of Contemporary Ethnography*, vol. 31, no 1, 33–67.

Daly, Kerry (1992): Parenthood as problematic: insider interviews with couples seeking to adapt. Teoksessa Gilgun, Jane F., Daly, Kerry & Handel, Gerald (toim.): *Qualitative methods in family research*. Newbury Park: Sage Publications, 103–125.

Durkheim, Émile ([1912] 1980): *Uskontoelämän alkeismuodot*. Australialainen toteemijärjestelmä. Helsinki: Tammi.

Elmgren-Heinonen, Tuomi (1955): *Käytöksen kultainen kirja*. Porvoo: WSOY.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1996): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Etzioni, Amitai (2004a): Introduction. Teoksessa Etzioni, Amitai (toim.): *We are what we celebrate. Understanding holidays and rituals*. New York: New York University Press, 1–40.

Etzioni, Amitai (toim.) (2004b): *We are what we celebrate. Understanding holidays and rituals*. New York: New York University Press.

Falk, Pasi (1994): *The Consuming Body*. London: Sage.

Falk, Pasi & Campbell, Colin (toim.) (1997): *The shopping experience*. London: Sage Publications.

Falk, Pasi & Mäenpää, Pasi (1997): *Lottomiljonäärit. Tutkimus suomalaisista lottovoittajista*. Helsinki: Gaudeamus.

Featherstone, Mike (1991): *Consumer culture and postmodernism*. London: Sage Publications.

Frances, Catherine (2005): Making marriages in early modern England: rethinking the role of family and friends. Teoksessa Ågren, Maria & Erickson, Amy Louise (toim.): *The marital economy in Scandinavia and Britain 1400–1900*. Aldershot: Ashgate, 23–37.

Gaughan, Monica (2002): The substitution hypothesis: the impact of premarital liaisons and human capital on marital timing. *Journal of Marriage and Family*, vol. 64, no 2, 407–419.

Giddens, Anthony (1992): *The transformation of intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies*. Cambridge: Polity Press.

Gillis, John R. (1985): *For better, for worse. British marriages, 1600 to the present*. New York: Oxford University Press.

Gillis, John R. (1997): *A world of their own making. Myth, ritual, and the quest for family values*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Gronow, Jukka: *The sociology of taste*. London: Routledge.

Hakkarainen, Kaisa (2006): *Naimisiinmeno on muodissa*. Artikkelin Helsingin Sanomissa 16.1.2006.

Heikinmäki, Maija-Liisa (1981): *Suomalaiset häätavat*. Helsinki: Otava.

Heiskala, Risto (1990): *Sosiologinen kulttuuritutkimus*. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 9–29.

Helsingin Sanomat, verkkosivut. Ryhmäterapia-blogi.
<http://blogit.hs.fi/ryhmaterapia/?p=349>. Viitattu 23.3.2008.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1982): *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000): *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hobsbawm, Eric (1983a): *Introduction: inventing traditions*. Teoksessa Hobsbawm, Eric & Ranger, Terence (toim.): *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–14.

Hobsbawm, Eric (1983b): *Mass-producing traditions: Europe, 1870-1914*. Teoksessa Hobsbawm, Eric & Ranger, Terence (toim.): *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press, 263–307.

Hobsbawm, Eric & Ranger, Terence (toim.) (1983): *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (1995): *The active interview*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (2000): *Constructing the life course*. New York: General Hall.

Humble, Áine M., Zvonkovic, Anisa M. & Walker, Alexis J. (2007): *“The royal we”: gender ideology, display, and assessment in wedding work*. *Journal of Family Issues* 2008, vol. 29, no 3, 2–25. Julkaistu verkossa 27.8.2007 osoitteessa <http://jfi.sagepub.com/cgi/content/abstract/29/1/3>. Viitattu 10.3.2008.

Häggman, Kai (1994): *Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Illouz, Eva (1997): *Consuming the romantic utopia: love and the cultural contradictions of capitalism*. Berkeley: University of California Press.

Illouz, Eva (2007): *Cold intimacies. The making of emotional capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Jackson, Stevi (1993): Even sociologists fall in love: an exploration in the sociology of emotions. *Sociology*, vol. 27, no 2, 201–220.

Jallinoja, Riitta (1997): *Moderni säädyllisyys: aviosuhteen vapaudet ja sidokset*. Helsinki: Gaudeamus.

Jallinoja, Riitta (2000): *Perheen aika*. Helsinki: Otava.

Johansen, Hanne Marie (2005): *Marriage or money? Legal actions for enforcement of marriage contracts in Norway*. Teoksessa Ågren, Maria & Erickson, Amy Louise (toim.): *The marital economy in Scandinavia and Britain 1400–1900*. Aldershot: Ashgate, 23–37.

Jokinen, Arja (1999): Diskurssianalyysin suhde sukulastraditioihin. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 37–53.

Jokinen, Eeva (2005): *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Juhila, Kirsi (1999): Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 160–198.

Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999): Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 233–252.

Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000–2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 2004. Verkossa: www.evl.fi/kkh/ktk/nelivuotiskertomus2000_2003/kertomus.pdf.

Latvala, Pauliina (2005): *Katse menneisyyteen: folkloristinen tutkimus suvun muistitiedosta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Layder, Derek (1998): *Sociological practice. Linking theory and social research*. London: Sage Publications.

Lehto, Marja-Liisa (2001): “Hääpäivänään, jos millonkaan, nuori nainen haluaa olla kaunis”. Teoksessa Savolainen, Irma (toim.): *Häät*. Bröllop. Helsinki: Helsingin kaupungin museo, 80–121.

- Lehtonen, Mikko (2000): *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Turo-Kimmo (1999): *Rahan vallassa*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Lehtonen, Turo-Kimmo & Mäenpää, Pasi (1997): *Shopping in the East centre mall*. Teoksessa Falk, Pasi & Campbell, Colin (toim.): *The shopping experience*. London: Sage Publications, 136–165.
- Leonard, Diana (1980): *Sex and generation. A study of courtship and weddings*. London: Tavistock Publications.
- Linko, Maaria (1998): *Aitojen elämysten kaipuu. Yleisön kuvataiteelle, kirjallisuudelle ja museoille antamat merkitykset. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja, 57*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- McCracken, Grant (1988): *Culture and consumption. New approaches to the symbolic character of consumer goods and activities*. Bloomington: Indiana University Press.
- Misztal, Barbara A. (2003): *Theories of social remembering*. Maidenhead: Open University Press.
- Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) (2006): *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkelä, Johanna (1994): *Pierre Bourdieu – erottautumisen teoreetikko*. Teoksessa Heiskala, Risto (toim.): *Sosiologisen teorian nykysuuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus, 243–269.
- Mäkelä, Klaus (toim.) (1990): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Noro, Arto (1995): *Gerhard Schulzen elämisyhteiskunta*. Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.): *Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset*. Helsinki: Gaudeamus, 120–140.
- Närvi, Johanna (2008): *Pyhän parisuhteen jäljillä. Avoliitto ja avioliitto pysyvästi avoliitossa elävien puheessa. Sosiologian pro gradu -tutkielma*, Helsingin yliopisto.
- Otnes, Cele & Pleck, Elizabeth (2003): *Cinderella dreams: the allure of the lavish wedding*. Berkeley: University of California Press.
- Paajanen, Pirjo (2007): *Perhebarometri 2007: Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Katsauksia E30/2007*. Helsinki: Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos.
- Paasonen, Susanna (1999): *Nyt! Ja ikuisesti – rewind: häät mediaspektaakkelinä*. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja, 61. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Perrot, Michelle & Martin-Fugier, Anne (1990): *The actors*. Teoksessa Perrot, Michelle (toim.): *A history of private life. From the fires of revolution to the Great War*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 95–337.

Pleck, Elizabeth H. (2000): *Celebrating the Family. Ethnicity, consume culture and family rituals.* Cambridge: Harvard University Press.

Procter, David E. (2004): *Victorian days. Performing community through local festival.* Teoksessa Etzioni, Amitai (toim.): *We are what we celebrate. Understanding holidays and rituals.* New York: New York University Press, 131–148.

Pylkkänen Anu (2005): *Forming the marital economy in the early modern Finnish countryside.* Teoksessa Ågren, Maria & Erickson, Amy Louise (toim.): *The marital economy in Scandinavia and Britain 1400–1900.* Aldershot: Ashgate, 75–88.

Roos, J.P. (1985): *Pelin säännöt: intellektuellit, luokat ja kieli.* Esipuhe teoksessa Bourdieu, Pierre: *Sosiologian kysymyksiä.* Tampere: Vastapaino, 7–28.

Rossi, Leena-Maija (2003): *Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona.* Helsinki: Gaudeamus.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005a): *Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus.* Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus.* Tampere: Vastapaino, 22–56.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) (2005b): *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus.* Tampere: Vastapaino.

Scheff, Thomas J. (1997): *Emotions, the social bond, and human reality. Part/whole analysis.* Cambridge: Cambridge University Press.

Schneider, David M. ([1968] 1980): *American kinship. A cultural account.* Chicago: The University of Chicago Press.

Siivonen, Jonita (2006): *Lohduttava ja piinaava naistenlehti.* Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.): *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen.* Helsinki: Gaudeamus, 226–243.

Silverman, David (2000): *Doing qualitative research. A practical handbook.* London: Sage Publications.

Skeggs, Beverley (1997): *Formations of class and gender: becoming respectable.* Lontoo: Sage.

Skeggs, Beverley (2004): *Class, self, culture.* London: Routledge.

Smock, Pamela J., Manning, Wendy D. & Porter, Meredith (2005): *“Everything’s there except money”: how money shapes decisions to marry among cohabitators.* *Journal of Marriage and Family* vol. 67, no 3, 680–696.

Sniezek Tamara (2005): *Is it our day or the bride’s day? The division of wedding labor and its meaning for couples.* *Qualitative Sociology*, vol. 28, no 3, 215–234.

Strathern, Marilyn (1992): *After nature. English kinship in the late twentieth century.* Cambridge: Cambridge University Press.

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1998): *Basics of qualitative research. Techniques and procedures for developing grounded theory.* Thousand Oaks: Sage Publications.

Sulkunen, Pekka (1990): Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta.* Helsinki: Gaudeamus, 264–285.

Sulkunen, Pekka (1998): *Johdatus sosiologiaan – käsitteitä ja näkökulmia.* Porvoo: WSOY.

Suoninen, Eero (1999): Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä.* Tampere: Vastapaino, 17–36.

SVT Väestö. Perheet 2006. Helsinki: Tilastokeskus.

Tammilehto, Pasi (1998): *Traditio jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa – häät suomalaisissa aikakauslehdissä 1977 ja 1997.* Sosiologian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2005): *Johdanto.* Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus.* Tampere: Vastapaino, 9–21.

Tilastokeskus, verkkosivut. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2006/ssaaty_2006_2007-05-04_tie_001.html. Viitattu 23.3.2008.

Tukkimäki, Paavo (2005): *Ei muuta kuin kirkkoon.* Artikkelin Helsingin Sanomissa 30.1.2005.

Törrönen, Jukka (1996): *Aito rakkaus maskuliinisessa maailmassa: Harlekin-romanssi ja sen vastaanotto lukiolaisten keskuudessa.* Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja, 47. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Töyry, Maija (2006): *Käytösoppaasta naistenlehteen.* Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.): *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen.* Helsinki: Gaudeamus, 207–225.

Wouters, Cas (1992): *On status competition and emotion management: the study of emotions as a new field.* Teoksessa Featherstone, Mike (toim.): *Cultural theory and cultural change.* London: Sage Publications, 229–252.

Zoonen, Liesbet van (1994): *Feminist media studies.* London: Sage Publications.

Ågren, Maria & Erickson, Amy Louise (toim.) (2005): *The marital economy in Scandinavia and Britain 1400–1900.* Aldershot: Ashgate.

LIITE 1

KOOSTE HÄÄSUUNNITELMISTA

Häiden suunnittelun pituus

Aineiston pariskunnista viisi on aloittanut häiden suunnittelun 10–13 kuukautta ennen häitä, yksi pariskunta noin puolitoista vuotta ja yksi pariskunta kahdeksan kuukautta ennen häitä. Nopeimmin hänsä suunnittelee pariskunta, joka on päättänyt naimisiinmenosta alle neljä kuukautta ennen häitä. Yksi pariskunta ei osaa määrittellä, milloin suunnittelu oikeastaan on aloitettu, sillä naimisiinmenosta ja häistä yleisellä tasolla on puhuttu lähes koko parisuhteen keston ajan. Tässä tapauksessa tutkimushaastattelu tehtiin noin kahdeksan kuukautta ennen häitä, jolloin häiden suunnittelu oli käynnissä. Viiden pariskunnan kohdalla hääsuunnittelua on edeltänyt tuore kihlautuminen. Kaksi pariskuntaa on kihlautunut useita vuosia ennen hääsuunnitelmien aloittamista. Kaksi pariskuntaa ei ole 'varsinaisesti' mennyt kihloihin eli hankkinut sormuksia tai kertonut sukulaisille ja tuttaville kihlautuneensa.

Budjetti

Häiden budjetit tai väljät kustannusarviot ovat 3000–15 000 euroa. Yksi pariskunta arvioi häiden kustannuksiksi 3000–4000 euroa, kolme pariskuntaa 5000–6000 euroa ja kaksi pariskuntaa noin 7000–8000 euroa. Yhden pariskunnan 10 000 euron budjetti sisältää myös häämatkan. Aineiston kalleimpien häiden budjetti on 15 000 euroa. Yksi pariskunta ei ole tehnyt kuluarviota, mutta haastattelijan pyynnöstä arvioi kustannusten olevan 5000–10 000 euroa. Yhtä lukuun ottamatta arviot eivät sisällä häämatkaa, ja niistä saattaa puuttua pienehköjä kulueriä kuten kampaamokäyntejä. Yksi pariskunta on nostanut lainaa häät rahoittaakseen ja parissa haastattelussa se mainitaan vaihtoehtona, joskaan ei mieluisana.

Kustannusten jakaminen

Kahdessa tapauksessa hääpari ei itse osallistu häiden kustannuksiin; näistä toisessa tapauksessa maksajana on morsiamen isä, toisessa molempien puolisoitten vanhemmat tasapuolisesti. Kolmessa tapauksessa kustannusten jakamisesta on sovittu hääparin ja heidän vanhempiansa kesken: yhden pariskunnan maksettavaksi jää kolmasosa kustannuksista, toisen pariskunnan maksettavaksi kaksi kolmasosaa, kolmas pariskunta ei ole sopinut vielä osuuksista. Kolme pariskuntaa arvelee, että kustannukset tullaan jakamaan heidän itsensä ja vanhempien kesken, mutta vanhempien kanssa ei ole vielä keskusteltu asiasta. Yksi pariskunta aikoo toivoa häälahjaksi rahaa, joilla häiden kustannukset katetaan.

Häävieraat

Kutsuvieraiden määrä vaihtelee 50–190 henkilön välillä. Keskimäärin häihin kutsutaan 103 vierasta. Kaksiin häihin kutsutaan 50–60 vierasta, kaksiin 80–90 vierasta ja kaksiin noin sata vierasta. Keskimääräistä suurempiin häihin kutsutaan 120, 140 ja 190 vierasta kuhunkin. Vieraslistalla on useimmiten molempien sukulaisia siten, että lähisukulaisten ja isovanhempien lisäksi kaikki enot, sedät ja tädit lapsineen kutsutaan. Muutamissa tapauksissa näistä jätetään kutsumatta sellaisia, joiden kanssa ei olla tekemisissä. Yksi pariskunta aikoo kutsua sukulaisista vain sisarukset, vanhemmat ja isovanhemmat. Kaikki pariskunnat aikovat kutsua ystäviään, useimmat verrattain suuren määrän.

Vihkikirkko

Viidet häät aiotaan viettää pääkaupunkiseudulla, kahdet muualla Uudellamaalla ja kahdet muualla Suomessa. Kirkon valintaperusteina on ensisijaisesti kirkon ulkonäkö ja sen tunnelma. Muita syitä ovat henkilökohtaiset siteet kirkkoon sekä käytännön syyt kuten kirkon koko ja sijainti. Kahdeksan pariskuntaa korostaa vihkikirkon olevan vanha, perinteinen, kaunis ja tunnelmallinen. Viidelle pariskunnalle kirkon ulkonäkö on ensisijainen tai ainut valintaperuste. Neljä pariskuntaa on valinnut kirkon, johon on henkilökohtaisia siteitä: kaksi on valinnut sulhasen entisen kotikirkon (kauniin ja perinteisen), yksi morsiamen entisen kotikirkon (kivan näköinen ja hyvä sijainti) ja yksi molempien entisen kotikirkon (vanha, perinteinen ja toisaalta paikkakunnan ainoa kirkko). Vihkikirkosta tekee toivotunlaisen ensisijaisesti tunnelma, mutta yksittäisinä tekijöinä mainitaan esimerkiksi vanhanaikaisuus, pitkä käytävä, urkuparvi, alttaritaulut, sijainti kirkonmäellä ja se, että kyseessä on kivikirkko tai puukirkko.

Hääjuhlapaikka

Hääjuhlaa vietetään joko kartanossa sijaitsevassa tilausravintolassa tai vuokrattavassa juhlapaikassa, johon tilataan pitopalvelu. Muista poiketen yksi pariskunta aikoo tarjota vierailleen häälounaan tyylikkäässä ravintolassa ja sen jälkeen juhlia kotona ystävien kanssa. Kuutta juhlapaikkaa kuvaillaan vanhaksi ja tunnelmalliseksi kartanoksi. Neljässä tapauksessa korostetaan myös juhlapaikan miljöön merkitystä, esimerkiksi tunnelmallista puutarhaa, vehreätä pihaa tai kukkaistutuksia. Juhlapaikkoja aiotaan useimmiten koristella kukka-asetelmin (esimerkiksi ruusuin, pihlajanoksin tai tulppaanein) ja suunnittelemalla pöytiin koristeasetelmia (esimerkiksi kynttilöitä ja vaaleanpunaista koristehiekkaa) tai tietyn värisiä serviettejä ja nimikortteja.

Hääjuhlan tarjoilu

Kahdeksan pariskuntaa suunnittelee tarjoavansa useita ruokalajeja sisältävän aterian. Yhden pariskunnan suunnitelmat tarjoilun suhteen ovat alkuvaiheessa, ja he pitävät mahdollisena, että häissä on lämpimän ruoan sijaan salaattitarjoilu. Useimmat aikovat tarjota runsaan alkupalapöydän ja erikseen katettavan pääruuan. Alkuruokina mainitaan usein esimerkiksi vihreät salaattit, juustosalaattit, graavilohi ja muut kalat ja kasvikset. Pääruokaa suunnitellaan tarjottavaksi yhtä laatua, esimerkiksi paahtopaistia, kalkkunan filettä tai muuta lihaa perunoiden kera. Kaikissa häissä aiotaan tarjota hääkakkua ja kahvia. Kaikki pariskunnat suunnittelevat tarjoavansa häissä alkoholijuomia. Lähes kaikki aikovat tarjota aluksi kuohuviinilasillisen, ruuan kanssa viiniä ja sen jälkeen boolia. Useimmat suunnittelevat myös konjakin tai liköörin tarjoamista kahvin ja kakun kera. Monet aikovat myös loppuillasta tarjota olutta ja siideriä. Kaksi pariskuntaa suunnittelee hieman rajoitetumpaa alkoholitarjoilua siten, että ruokajuomaksi tarjotaan viiniä, minkä jälkeen vieraat saavat halutessaan ostaa alkoholijuomia juhlapaikan ravintolasta.

Kaasot ja best manit

Vain yksi aineiston pariskunnista, muihinkin traditioihin ja hääkulttuurin normeihin kriittisesti suhtautuva, ei aio pyytää ketään kaasoksi tai best maniksi. Tavallisimmin kaasoja ja best maneja on kumpiakin kaksi: aineiston morsiamista kuudella on kaksi kaasoja ja sulhasista neljällä on kaksi best mania. Sulhasista kolmella on yksi best man, mutta morsiamista kukaan ei ilmoita haastattelussa selviävänsä yhdellä kaasolla. Yksi morsian on pyytänyt kolme kaasoja, ja yksi pariskunta ei vielä tiedä best manien ja kaasojen määrää tai henkilöyttä, mutta on päättänyt pyytää sellaisia. Kaikissa tapauksissa kaasot ja best manit ovat omia sisaruksia tai ystäviä (joukossa on myös

serkkuja, jotka kuitenkin pyydetään tehtävänsä ystävyys-, ei sukulaisuussuhteen perusteella).

Morsiamen pukeutuminen

Kahdeksan morsianta on valinnut tai aikoo valita hääpuvun hääpukumallistoista ja yksi morsian aikoo teettää puvun. Useimmiten puku ostetaan omaksi, kolme morsianta pitää vuokrausta mahdollisena. Kaikki puvut ovat täyspitkiä. Useimmat haluavat puvun olevan hihaton, kolme morsianta on hankkinut kokonaan olkaimettoman puvun. Yksi morsian puolestaan on hankkinut puvun, jossa levenevät hihat. Kuuden morsiamentä hankittu tai suunniteltu puku on valkoinen tai luonnonvalkoinen. Yksi morsian aikoo valita joko valkoisen tai vaaleanpunaisen puvun. Yhden puku on ”cappuccinon värinen”, yhden valkoinen punaisilla kuvioilla. Viisi morsianta on varmoja aikeestaan käyttää huntua, kolme on asiasta vielä epävarmoja ja yksi on päättänyt olla käyttämättä huntua. Yksi morsian aikoo käyttää myös tiaraa, yksi mainitsee tiaran käytön olevan harkinnassa. Tiarasta ei kuitenkaan erikseen haastatteluissa kysytty.

Sulhasen pukeutuminen

Viisi sulhasta on päättänyt hääpäivän pukeutumisestaan, kahdella on melko varma kanta ja kaksi ei vielä ole asiaa päättänyt. Sulhasista kaksi aikoo pukeutua frakkiin, minkä lisäksi kaksi ilmoittaa olevansa kallistumassa frakin kannalle. Kaksi on päättänyt pukeutua tummaan pukuun. Yksi on päättänyt pukeutua bonjour-pukuun. Näiden lisäksi haastatteluissa mainitaan miesten pukeutumisvaihtoehtoina saketti, smokki ja vaalea kesäpuku. Kahdella miehellä on jo ennestään asu, jota he aikovat käyttää häissä, ja yksi on ostanut puvun, jota aikoi käyttää myös töissä. Muut sulhaset aikovat todennäköisesti vuokrata asunsa.

Hääkampaus ja meikkaus

Kahdeksan morsianta aikoo laitattaa hääpäivän aamuna kampauksen ammattilaisella. Lähes kaikki ovat päättäneet teettävänsä myös meikin. Yksi morsian kertoo päättävänsä kampaajalle menosta vasta, kun on päättänyt hunnun ja pääkoristeiden käytöstä. Hääkampaukseksi toivotaan esimerkiksi yksinkertaista nutturaa tai ’kahdeksikkaa’. Useimmat miehet aikovat käydä häitä edeltävällä viikolla parturissa, mutta selvittää hääaamun kampauksesta omin voimin. Kaksi miestä aikoo mennä hääpäivän aamuna parturiin, jossa laitetaan myös kuvausmeikkiä.

Hääyö

Neljä pariskuntaa aikoo viettää hääyön hotellissa. Hääyöhotelleina mainitaan esimerkiksi Klaus K ja Kämp. Kaksi pariskuntaa aikoo viettää hääyön kotona. Kolmen pariskunnan suunnitelmat eivät vielä ole selvillä.

Häämatka

Kuusi pariskuntaa aikoo tehdä häämatkan. Kaksi pariskuntaa ei ole vielä päättänyt asiaa. Yksi pariskunta aikoo matkustaa Saksaan, mutta ei pidä sitä häämatkana. Matkaa suunnittelevista kaksi pariskuntaa aikoo viettää viikon eteläeurooppalaisessa lomakohteessa. Kolme pariskuntaa suunnittelee kahden viikon kaukomatkaa, joiden päätettyjä tai mahdollisia kohteita ovat Thaimaa, Afrikka ja Keski-Amerikka. Näistä yksi matka toteutetaan vasta myöhemmin häiden jälkeen. Yksi pariskunta suunnittelee kolmen viikon matkaa joko Yhdysvaltoihin tai Thaimaahan. Monet toivovat häämatkan olevan ainutlaatuinen matka, jollaista ei vielä ole toteutettu eikä ehkä myöhemmin elämässä voida toteuttaa.

LIITE 2

HAASTATTELURUNKO

Hääsuunnittelun aloitus

- avioliitosta päättäminen / kihlautuminen
- häöpäivän päättäminen
- suunnittelun aloitus: milloin, mistä asioista

Missä vaiheessa hääsuunnitelmanne nyt ovat?

Mistä suunnittelu lähti liikkeelle?

Hääkulttuuri ja hääsuunnittelun toimijat

- ketkä mukana suunnittelussa ja järjestelyissä
- kaasot ja best manit
- keneltä ideoita (sukulaiset, kaverit, häälehdet, naistenlehdet, Internetin hääpalstat, tv-ohjelmat, häämessut)
- kenen toiveita pyritään huomioimaan
- työnjako: morsian ja sulhanen yhtä aktiivisia
- päätöksenteko: ketkä päättävät, miten

Oletteko mielestänne olleet keskenänne yhtä aktiivisia häiden suunnittelussa ja järjestelyssä vai onko toinen ollut aktiivisempi?

Kuka tekee häihin liittyvät päätökset?

Vihkiminen

- siviilivihkimisen harkinta
- vihkikirkko, valintaperusteet
- miksi kirkkovihkiminen, mitä merkitsee
- vihkimisen suunnittelu: tietty pappi, esitykset, musiikki

Mitä kirkkovihkiminen teille merkitsee?

Harkitsitteko siviilivihkimistä? Miksi / Miksi ette?

Hääjuhla

- juhlapaikka, valintaperusteet
- hääjuhlan kulku
- mitä hääperinteitä toteutetaan
- mitä hääperinteitä ei toteuteta ja miksi
- miksi hääperinteitä, mitä merkitsevät
- häiden muu ohjelma
- tarjoilu
- valokuvaus
- mikä tekee juhlasta onnistuneen

Mitä hääperinteitä haluatte toteuttaa omissa häissänne? Miksi?

Onko hääperinteitä, joita ette halua häissänne toteuttaa? Mitä? Miksi?

Onko perinteiden toteutus tärkeää? Miksi?

Häiden koko ja kustannukset

- vieraslistan laatiminen
- häiden budjetti ja sen laatiminen
- kustannusten jakaminen
- suunnitelmien mukauttaminen budjettiin

Mihin haluatte erityisesti panostaa taloudellisesti?

Oletteko joutuneet luopumaan suunnitelmistanne kustannusten kohoamisen vuoksi?

Pukeutuminen

- morsiamen puku, kuvailu, hankinta
- asusteet
- sulhasen pukeutuminen, kuvailu, hankinta
- kampaaja, parturi, meikkaus

Ristiriitojen ratkaisu

- puolisoiden toiveiden erot
- keskinäiset neuvottelut ja kompromissit
- ristiriidat tai kompromissit muiden kanssa

Onko teillä ollut alusta asti yhtenevä käsitys siitä, millaiset häät haluatte?

Ovatko muut ihmiset esittäneet sellaisia toiveita häidenne suhteen, joita ette halua toteuttaa? Miten tällaiset tilanteet on ratkaistu?

Taustakysymykset

- ikä
- ammatti
- koulutus
- lapset
- aiemmat avioliitot
- parisuhteen kesto

Lopuksi

Jäikö jotain sanomatta?

Voinko ottaa yhteyttä myöhemmin, jos jotakin jäi epäselväksi?